

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Bahníková

Motivy upíra ve fantastní a zábavné literatuře

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2011 – 2013

DIPLOMA THESIS

Jana Bahníková

The themes of vampire in fantastic and entertaining literature

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 7. 3. 2013

Jana Bahníková

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce Dr. Hugo Schreiberovi za odborné a vstřícné vedení, za pomoc a rady při zpracování předložené práce. Dále děkuji Bc. Jiřímu Daníčkoví za podporu a poskytnutí cenných rad a Vilému Koubkovi za pomoc s korekturami práce a jejími finálními úpravami.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá vývojem upíra ve fantaskní a zábavné literatuře, jeho proměnami v jednotlivých stoletích a ve vybraných dílech. Upír se vyvíjel po staletí, od prvních mytologických zmínek, přes první rukopisy, až k prvním básním, povídkám a posléze i románům. Každý autor se pro své dílo někde inspiroval a tuto inspiraci přetvořil k obrazu svému. Další spisovatelé pokračovali v tomto směru, až se z mytologické příšery stal současný fenomén moderního upíra. Tato práce se vydává po stopách vývoje upíra v jednotlivých literárních dílech, aby ukázala, že současná představa upíra je dána logickým vývojem v průběhu historie.

Klíčové pojmy:

Dracula, černý román, fantastická literatura, gotický román, literatura hrůzy, psychický upír, upír, upíří literatura, vampýr, vampyrismus, vývoj upíra.

Annotation

This diploma thesis focuses on the evolution of the vampire in fanciful and entertaining literature, its changing in single centuries and in representative literary works. The vampire has evolved over the centuries, from the earliest mythological references, through the first manuscripts to the first poems, short stories and finally to the novels. Each author had an inspiration for his work and he transformed this inspiration to his own image. Other writers continued in these footsteps, until the mythological monsters became the modern vampire phenomenon. This work follows the footsteps of a vampire evolution in the single literary works to show that the current idea of a vampire is given by a logical progress in the course of history.

Key words

Dracula, black novel, fantastic literature, gothic roman, horror literature, psychical vampire, vampire, vampire evolution, vampyrism

OBSAH

Úvod.....	8
1 Historické a magické kořeny spojené se vznikem postavy upíra.....	10
1.1 Upír a jeho vznik	10
1.2 Historie vampyrismu	11
1.2.1 Vampyrismus v Bibli.....	11
1.2.2 Vampyrismus ve světě.....	14
1.3 Vampyrismus – Upíří nemoci	19
2 Gotický román, černý román, literatura hrůzy	21
2.1 Fantastická literatura	21
2.2 Gotický román	22
2.3 Černý román	24
2.4 Literatura hrůzy	26
3 Počátky uměleckého zpracování upíra v krásné literatuře.....	29
3.1 Nejstarší psané texty o upírech.....	29
3.2 Postava upíra v básních	32
4 Čeští a světoví autoři inspirovaní vampYrismem	39
4.1 Zahraniční autoři	39
4.2 Čeští autoři	46
5 Vývoj postavy upíra v jednotlivých literárních dílech.....	52
5.1 Postava upíra v 18. století.....	52
5.2 Postava upíra v 19. století.....	56
5.3 Postava upíra ve 20. století.....	66
5.4 Postava upíra ve 21. Století	74
6 Výklad čtenářské obliby námětu upíra z psychologického a vědecko-populárního hlediska	83
6.1 Psychologické hledisko	83
6.2 Vědecko-populární hledisko.....	87
Závěr	93
Seznam použitých zdrojů.....	95

ÚVOD

Upír je fenoménem současné fantastické literatury. Ačkoliv se může zdát, že upír, jak je popisován v současných literárních dílech, má jen málo společného s prapůvodním mytologickým upírem, opak je pravdou. Současný upír prošel vývojem od svého vzniku, přes první rukopisy, básně a povídky až ke své knižní podobě a i v té se měnil dle představ svého autora.

Každý autor měl pro své dílo nějakou inspiraci. Svého upířího hrdinu poté přetvořil tak, aby vyhovoval jeho představám a pak ho zasadil do odpovídajícího prostředí. S postupem času bylo stále více pramenů, ze kterých mohli autoři čerpat inspiraci. Výsledkem jejich snažení jsou osobitá díla, obsahující mnoho námětů a různých pohledů na upíra.

Protože literatury na téma upíra je nepřehledné množství, v této práci jsou vybrána díla, která jsou v dané problematice zlomová. Práce prochází jednotlivými literárními díly, popisuje upíra, který se v nich vyskytuje, a porovnává ho s upírem v díle, kterým se autor inspiroval. Poté hodnotí pomocí literárně srovnávací analýzy pokrok, jakým v daném díle prošel. Hodnocen je i vývoj upíra v jednotlivých stoletích. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se z původního nemrtvého stal upír používaný v současné fantastické literatuře. Zda jsou jeho kořeny skutečně v mytické představě o nemrtvých, nebo zda se vyvinul jiným způsobem.

V první kapitole je popsán vznik a vývoj upíra v lidových pověrách a mýtech, od prvních zmínek, které se dají najít už v Bibli, až po jeho podobu v jednotlivých kulturách. Jsou zde také zmíněny možné důvody jeho vzniku, například nemoci, které mohly vzniku upíra napomoci.

Druhá kapitola se zabývá literárními žánry, ve kterých je možné upíra nejčastěji najít a jejich stručnou charakteristikou. Zkoumá, jaké byly počátky upíra v těchto literárních žánrech a jaká díla do těchto žánrů patří.

Třetí kapitola se zabývá nejstaršími literárními díly v osmnáctém a na počátku devatenáctého století. Zároveň jsou zde zmíněna díla, ve kterých se pro svého upířího hrdinu inspirovali autoři vybraných zlomových děl.

Další kapitola zkoumá jednotlivé autory, jejichž díla jsou v práci použita. Je zde uveden jejich stručný životopis i dostupné informace o tom, ve kterých literárních dílech se inspirovali a co je případně vedlo k napsání jejich díla.

Pátá kapitola pojednává o vývoji upíra v literatuře. V jednotlivých stoletích, počínaje osmnáctým a konče dvacátým prvním, jsou vybráni autoři, kteří nějakým způsobem přispěli k vývoji upíra. Na konci každého století je stručný souhrn popisující změny, které upír v daném období prodělal. V průběhu celé kapitoly se postupně dostáváme od prvních upírů, kteří vznikají v osmnáctém století a jejichž předlohou byly ještě stále původní, mytologické představy lidí, až k dílům, která se již mohla inspirovat v již upravených představách, sídlících v literatuře.

Poslední kapitola se snaží podchytit důvod oblíbenosti literárního upíra v současném světě z psychologického a historického hlediska. Co je na upírech natolik přitažlivé, že se na toto téma napsalo nepřeberné množství knih a každá z nich si vždy najde svého čtenáře.

1 HISTORICKÉ A MAGICKÉ KOŘENY SPOJENÉ SE VZNIKEM POSTAVY UPÍRA

1.1 Upír a jeho vznik

Upíři se objevují v historii člověka již od nepaměti. Nejdříve v lidových vyprávěních a bájích, později také v psaném textu. Někde jsou popisováni jako skutečné bytosti, jinde jsou pouhými lidskými výmysly.

Co ale slovo upír znamená? Pod pojmem upír můžeme jak v knihách, tak i na internetu nalézt dvě definice. Jedna se týká živočichů z Jižní Ameriky – „...listonosovitých letounů, patřících do podřádu netopýrů žijících se krví teplokrevných živočichů.“¹, ta druhá se týká mytologických bytostí, zvaných upíři (neboli vampýři, nemrtví), kteří jsou definováni jako „...tvorové vyskytující se v mýtech, legendách, hororech a fantasy, žijící se krví, kterou pijí svým - zpravidla lidským – obětem.“²

Další definice již odpovídá ucelené představě o upírovi: „Upír je zemřelý člověk, jehož tělo se v hrobě nerozkládá. V tomto těle vychází upír ze svého hrobu (obvykle v noci) a saje krev ze živých lidí.“³

Pro většinu autorů a čtenářů je upír temná a zlověstná příšera z lesů Maďarska nebo Transylvánie. Existují ale teorie a jazykové výzkumy, které se přímo týkají slova „vampire“, a které jeho původ nevidí ani v Maďarsku, ani v Rumunsku. Jedna z teorií o původu slova vampire pochází od australského jazykovědce Franze Mikloscicha, který v pozdním devatenáctém století, v díle *Etymologie Slavických jazyků* uvádí, že slovo „vampire“ a jeho slavistické synonymum „upior“, „uper“ and „upyr“ jsou odvozeny z tureckého slova „uber“ – witch (čarodějnice).⁴

---

¹WIKIPEDIA. Upír [online]. [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Up%C3%ADr_\(rozcestn%C3%ADk\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Up%C3%ADr_(rozcestn%C3%ADk))

²WIKIPEDIA. Vampýr. [online]. [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vamp%C3%BDr>

³ VONDRÁČEK, V. a HOLUB, F. *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. 1. vyd. Bratislava: Columbus, 1993. s. 169 ISBN 80-7136-030-9

⁴ *Journal of the history of ideas* [online]. Baltimore, MD: Journal of the History of Ideas, Inc [cit. 2013-02-16]. ISSN 1086-3222. Dostupné z: http://sfx.jib.cz/sfxlcl3?url_ver=Z39.88-2004&ctx_ver=Z39.88-

Představa upíra je svázána se starověkými představami o smrti. Jen několik kultur se zabývalo představami, co se s jedincem děje po smrti, zda vůbec něco. Tyto představy jsou téměř vždy svázané s vírou. Zda “onen svět“ po smrti je odměnou za život, nebo je spíše trestem.

Staří Hebrejci věřili, že se jejich zesnulí vydávají do Šeolu (doslova to znamená hrob), podzemního místa plného mlhy a vod, kde bezcílně bloumají. Staří Egypťané věřili, že smrt je jen začátkem dalšího života “po životě“, a že postavení v tomto světě přetrvává i v tom dalším. Proto, když zemřeli, byli zabíjeni i jejich sluhové, aby jim mohli po smrti nadále sloužit. Vikingové zase věřili, že pokud zemřou dobrou smrtí – tedy v bitvě nebo s mečem v ruce, dostanou se do Valhally (Síň padlých), což byl v jejich představách velký sál, který se údajně rozprostíral donekonečna, aby pojal všechny přicházející duše.

Keltové zase věřili, že existuje jakýsi “Onen svět“, což je místo mrtvých, víl a dalších nadpřirozených bytostí. Na této představě je originální, že pokud chtěli, zesnulí se z tohoto světa mohli vrátit mezi živé a zasahovat do života smrtelníků. Ne jako éterické, mlhavé bytosti, nýbrž jako pevné a hmotné osoby. Obvykle se vraceli, aby si nadále užívali života, aby pomohli pozůstalým, nebo jen proto, aby živým připomněli, že se dívají.⁵

1.2 Historie vampyrismu

1.2.1 Vampyrismus v Bibli

Díváme-li se do historie vampyrismu, lze říci, že první zmínky se vyskytují již v Bibli. *Bible*, průvodce křesťanů, obsahuje již ve Starém zákoně zákazy požívání a prolévání krve.

První odkaz lze najít již v Genesis – Gn 9:4 – 9:6

2004&ctx_enc=info:ofi/enc:UTF-8&rft_id=info:sid/sfxit.com:opac_856&url_ctx_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:ctx&sfx.ignore_date_threshold=1&rft.object_id=954925418033&svc_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:sch_svc&

Ideas

⁵ CURRAN, Bob Dr. Upíři. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. ISBN 978-80-7390-010-6

Tento text předává Bůh přeživším, při opouštění Noemovy archy v pravidlech na zabezpečení života. „*Jen maso oživené krví nesmíte jíst. A Krev, která vás oživuje, budu vyhledávat. Budu za ni volat k odpovědnosti každé zvíře i člověka; za život člověka budu volat k odpovědnosti každého jeho bratra. Kdo prolije krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem božím.*“⁶

Vzhledem k tomu, že jíst jakákoliv zvířata je dovoleno, masem oživeným krví je myšlen člověk. Pokud někdo zabije člověka – prolije jeho krev – bude volán k odpovědnosti každý jeho bratr. Tady se dostáváme k prokletí, které se přenáší v rámci rodiny. Za trest budou pykat i všichni z pokrevní linie, protože kdo ublíží člověku, ten jakoby ublížil Bohu, tedy poskvrní svatou osobu, za což ho stihne trest.

Podíváme-li se v Bibli dále, do oblasti Deuteronomia, i zde se dají najít odkazy na zákaz požívání krve. Deuteronomistický zákoník udává nařízení a práva pro život Hospodinových vyznavačů v zemi zaslíbené.

Zde jsou některé zákazy týkající se požívání krve:

Dt 12:23 „*Jenom rozhodně odmítej jíst krev, neboť krev je život; proto nebudeš jíst s masem i život.*“⁷ Toto přikázání navazuje na Dt 12:20, kde Hospodin říká: „*Až Hospodin, tvůj Bůh, rozšíří tvé území, jak ti slíbil a ty řekneš: ‚Chtěl bych jíst maso,‘ protože zatoužíš jíst maso, můžeš je jíst podle své chuti.*“⁸

Již na první pohled toto přikázání zakazuje jíst/pít krev spolu s běžnou stravou a krev je, jak známo, hlavní a obvykle jedinou složkou potravy upírů. Pokud by tedy byla požitá krev, zároveň s ní je požit i život, životní síla, životní energie. Dá se to brát jako vysvětlení, jak mohou upíři přežít pouze na krvi. Je zde tedy Bohem zakázáno jíst život jiných. A trest, pokud bude porušeno toto přikázání? Nebude se tobě ani tvým synům vést dobře, stihne je trest.

Zákaz jedení resp. pití krve se dá nalézt taktéž i v *Leviticu* – Třetí knize Mojžíšově.

---

⁶ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 28

⁷ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 171

⁸ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 171

Tento text spadá do Řádu čistoty při porážení obětních zvířat. Kdokoliv z Izraelců, nebo těch, kdo mezi nimi přebývá jako host, bude jíst jakoukoliv krev, proti tomu se Hospodin obrátí, vyobcuje ho ze společenství jeho lidu.

Lv 17:14 – „*Neboť život každého těla je jeho krev. Proto jsem řekl synům Izraele: Krev žádného těla nebudete jíst, neboť život každého těla je jeho krev. Každý, kdo by ji jedl, je vyhlazen.*“⁹

Kdokoliv z Izraelců nebo kdokoliv, kdo mezi nimi přebývá, uloví na jídlo zvíře, musí nechat vytéci krev a přikrýt ji prachem. Obsah je téměř totožný s předchozím textem, avšak poslední věta – „*Každý, kdo by ji jedl, je vyhlazen.*“¹⁰ - je bezpochyby důvod, proč jsou upíři – mimo jiné - pronásledováni a vyhlazováni. Jakákoliv církev, či kdokoliv věřící, držící se Božího zákona, nenechá jen tak existovat nečistého, který proti přikázáním pije krev. Zároveň, jako boží trest za nedodržení přikázání, jsou tito odkázáni na věčný život – v mnoha knihách je psáno, že v zatracení, a není jim dopřáno klidu.

Podíváme-li se na různé překlady Bible, můžeme se dostat k vůbec prvnímu upírovi, který je dokonce v některých překladech přímo zmíněn. Izajáš, v kapitole Zpustošení země – vidění konce přímo zmiňuje upíra, neboli Lilith. Samozřejmě v závislosti na překladu: Iz 34:14 „*Bude se tam setkávat divá zběř s hyenami a běsové budou na sebe pokřikovat. Bude si tam hovět upír a najde si odpočinek*“¹¹ Jiný překlad, jiný pohled, například v online Bibli je pojem upír přímo nahrazen Lilith: „*Divoká zvířata se budou setkávat s divokými psy a běs zavolá na svého druha; také se tam usadí Lilith a nalezne si místo odpočinku*“¹²

Přímé informace o Lilith se v Bibli bohužel nevyskytují, ale je možné nalézt na ni nepřímé odkazy. Už jen proto, že bývá nazývána první ženou Adamovou, například proto, že v genesis je uvedeno, že v pátý den stvoření světa byli stvořeni muž a žena: G 1:27 „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím,*

⁹ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 114

¹⁰ Tamtéž s. 114

¹¹ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988

¹² CZECH EVANGELICAL ALLIANCE . *Bible Online*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.bible-online.cz/>

*jako muže a ženu je stvořil.*¹³ Poté, je ovšem v Genesis 2:22 psáno „*A Hospodin Bůh utvořil z žebra, které vzal z člověka, ženu a přivedl ji k němu.*“¹⁴ Vzhledem k tomu, že nikde v Bibli není ani zmínka o tom, že by Adam měl dvě ženy, otázkou zůstává, co se stalo s první ženou. Existují názory, že Lilith se stala hadem, který posléze podstrčil Adamovi a Evě myšlenku ochutnat ovoce ze stromu poznání.

V židovské mystice byla Lilith, stejně jako Adam, stvořena spolu s ním z prachu Země. Adam a Lilith prý k sobě nejprve byli připoutáni zády a poté, co je Bůh rozdělil, Lilith Adama opustila. Teprve, když neuposlechla božího rozkazu, aby se k němu vrátila, stvořil Bůh z Adamova žebra Evu.¹⁵

1.2.2 Vampyrismus ve světě

Téměř každá kultura (v minulosti i v přítomnosti) na světě měla a má své pověry ohledně navracejících se mrtvých a všechny odrážejí hlediska dané kultury, která je vytvářela.

Záznamy o upírech se dají vysledovat až do starověkého Egypta, Řecka i Říma. V Chorvatsku, Srbsku, Rumunsku a Makedonii je vytvoření upíra vázáno na morální zásady, například incest, chybějící pokřtění, narození dítěte před svatbou (případně mimomanželský svazek) atd. V Portugalsku a Rusku je vampyrismus spojený s okultismem, což naznačuje míru náboženské nesnášenlivosti. V Polsku, pokud se dítě narodilo se zuby, existovalo nebezpečí, že se stane upírem. Pokud byl ve východní Evropě člověk alkoholikem, býval po smrti zakopán, probodnut kůlem, byla mu useknuta hlava a jeho srdce bylo vyjmuto, protože existovaly obavy, že by se po smrti mohl stát upírem.¹⁶

---

¹³ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 22

¹⁴ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 23

¹⁵ VONDRÁČEK, V. a HOLUB, F. *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. 1. vyd. Bratislava: Columbus, 1993. ISBN 80-7136-030-9

¹⁶ BERESFORD, Mathew. *From demons to Dracula: the creation of the modern vampire myth*. London: Reaktion, 2008, ISBN 978-1-86189-403-8

Podíváme-li se na různé země, zjistíme, že každá z nich má ve své historii a v mytologii nějakou dobu upíra, který se ovšem nazývá přiměřeně ke kultuře, ve které se vyskytuje.

Mezopotámie

Národ osídlující starověkou Mezopotámií byli Sumerové. Pro Sumery představovalo zlo ve světě zcela reálnou sílu.

Nejlépe doložený tvor podobající se upírovi na území Sumerů byl Ekimmu. Ekimmem se obvykle stávaly osoby, které zemřely násilnou smrtí, nebo byly nedbale pochovány. Vyskytla se ovšem také víra, že ti, kteří na světě neměli žádné pozůstalé, se taktéž mohli stát Ekimmu. Ekimmu, jako naprosto hmotná trojrozměrná bytost (což mu ovšem nebrání ve zneviditelnování se nebo proměnách), povstávala z hrobu a bloudila krajinou, dokud nenarazila na bezbranného živého člověka, jehož se zmocnila a týrala jej tak dlouho, dokud nepřišel kněz či kněžka a nevykonal exorcistický rituál zahánějící tohoto zlého ducha.¹⁷

Popisy Ekimmu se liší pověst od pověsti. Někdy bývali zobrazováni jako chodící mrtvoly, jindy zase jako okřídlení démoni. V některých případech mohli vystupovat pouze v noci, jinde zase bez problémů i během dne. Ať to bylo jakkoliv, dalo se jim jen obtížně ubránit, snad jen počkat, až se vrátí do svých hrobů, vykopat tělo a pohřbít ho s náležitými pohřebními obřady, nebo je spálit.¹⁸

Čína

V historii Číny můžeme nalézt čiang-ši, který povstává v okamžiku, kdy člověk zemře násilnou smrtí. Věřilo se, že v důsledku násilné smrti duše nedokáže dojít odpočinku, proto se vrací a je mimořádně krutá. Čiang-ši měli ve zvyku roztrhat svou oběť na kousky a ty poté pojídat. Jedna z největších podobností mezi čiang-ši a našimi upíry je, že nemohli překročit tekoucí vodu a nesnášeli česnek. Oheň byl považován za jistý způsob, jak je zničit.

---

¹⁷ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

¹⁸ CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. s. 13. ISBN 978-80-7390-010-6

Indie

Indové byli prvním národem, který uvěřil v existenci vampýrského božstva. Toto božstvo představovalo kruté démonické bytosti, jež si většina lidí snažila naklonit z pouhého strachu. Tato božstva byla znázorňována jako „*ohyzdní tvorové se zelenými obličejí a tesáky*.“¹⁹ Jako příklad takového božstva je možno uvést Kálí, která byla uctívána krvežíznivou skupinou známou jako thugský kult. Thugové často pili krev svých obětí a jejich ostatky opékali nad ohněm před sochou jejich bohyně.

Mimořádně zlým druhem indického upíra je *Rakšasa*.²⁰ První zmínky můžeme najít už ve védách (hinduistické náboženské texty z cca 2. tisíciletí př. Kr.). Překladem slova Rakšasa je „ten, který ubližuje“, což také dělali, protože číhali na pocestné a ubližovali jim. Rakšasy bývaly rozdělovány do několika typů. Jedny z nich – čurely, byli duchové žen, které zemřely při porodu během oslav svátku Devalí. Jsou popisovány, jako krásné ženy, buď bloudící s lucernou po hřbitovech, nebo čekající na osamělé muže u cest. Ve chvíli, kdy přilákají poutníka a mají ho ve svých spárech, vypijí jejich semeno a krev a odhodí je jako prázdnou skořápku. Další z rakšas jsou *geyal*. Jsou to pomstychtiví, většinou ženští duchové, kteří napadají živé pro své vlastní potěšení, a aby mohli pít jejich krev a jíst jejich maso. Nejúčinnější způsob, jak odradit rakšasu, je oheň. Podle většiny svatých učení se všichni nemrtví bojí ohně, protože oheň očistí uje, takže před ním utíkají.

Řecko a Řím

Ve starověkém Řecku a Římě je jedním z nejznámějších upírských tvorů Lamia, nazývaná také služebnicí Hekaté, která byla bohyní čarodějnic.²¹ Lamia bývala za svého života nesmírně krásnou lybijskou královnou, do které se zamiloval sám řecký bůh Zeus, který s ní zplodil i několik dětí. Diova žena Héra však byla nesmírně žárlivá, a tak se rozhodla Lamii pomstít tím, že jí odejme všechny děti, které s Diem zplodila. Lamii to rozzuřilo, avšak jako lidská smrtelnice se nemohla Héře postavit přímo, proto se

---

¹⁹ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. s. 28. ISBN 978-80-7207-638-3

²⁰ CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. ISBN 978-80-7390-010-6

²¹ BERESFORD, Mathew. *From demons to Dracula: the creation of the modern vampire myth*. London: Reaktion, 2008, ISBN 978-1-86189-403-8

rozhodla, že všechny smrtelné matky musí trpět stejně jako ona. Od té doby putovala po světě a pila krev malých dětí.²² Lamia je popisována jako žena, mající hadí spodní část těla.

Dalším druhem upíra ve starověkém Řecku je Vrykolokas. Vrykolokem se člověk mohl stát poté, co zemřel násilnou smrtí nebo měl nedbale vykonaný pohřeb, stejně tak se jím ale mohl stát člověk, který byl vyhoštěn z církve a jeho duše tedy nemohla dojít zaslouženého odpočinku. Dalšími způsoby, jak se z člověka mohl stát nemrtvý, bylo například snědení masa zvířete, které bylo omylem zabito a ne řádně poraženo, nebo užívání si života hříšným způsobem. Nemrtvým se mohl stát také ten, jehož mrtvola byla před pohřbem překročena zvířetem nebo ten, kdo byl proklet knězem nebo svatým mužem.

Vrykolokas napadal lidi, které znal ještě za života. Podle pověstí přicházel k jejich obydlím a zvenku je volal jmény. Po otevření dveří okamžitě zaútočil na kohokoliv, kdo se mu ozval a udělal z něj taktéž nemrtvou bytost.

Ke zničení Vrykoloka bylo nutné použít metod, které jsou nyní již dobře známy jako způsoby zničení upírů. Jsou jimi probodnutí těla dřevěným kulem a odseknutí hlavy. *„Kůl byl používán proto, že se věřilo, že tvor je jím připíchnut ke svému hrobu tak, že již nedokáže vstát, co se týče stětí hlavy, jakmile bylo provedeno, hlava byla často položena na takové místo, odkud ji vrykolokas již nemohl dostat.“*²³ Poté bylo tělo obvykle spáleno.

Žádný z řeckých „upírů“ nebyl omezen noční dobou. *„Pro mnoho starobylých národů byl úder poledne (přechod mezi ránem, odpolednem a večerem) stejně tak nebezpečný, jako půlnoc.“*²⁴

---

²² KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

²³ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. s. 33. ISBN 978-80-7207-638-3

²⁴ CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. s. 176. ISBN 978-80-7390-010-6

Rumunsko

Pro mnoho lidí je Rumunsko tradičním domovem upíra, protože Transylvánie, rodiště nejslavnějšího knižního i filmového upíra, hraběte Draculy, je provincií Rumunska.

V Rumunsku se upíři nazývají Strigoi. Strigoi má svůj původ ve starořímské Striges, neboli čarodějnici. Strigoi se po smrti stávají lidé, kteří za života praktikovali temné umění, díky kterému mohli být náchylní k touze po krvi, většinou zvířecí a k jiným lidem se mohou chovat jako psychičtí upíři. Za svého života se tito lidé nazývali strigoi vii, případně moroii,²⁵ po smrti se zazývají strigoi nebo strigoi morti.²⁶

Strigoi by se dali nazvat tradičními upíry nejen proto, že své hroby opouštějí za tmy a přiživují se na krvi živých, ale také díky způsobům, kterými, jak Rumuni věřili, se dají zastavit a zlikvidovat. Tyto způsoby jsou také použity v románu *Dracula*.

Česnekem je možné upíra udržet v bezpečné vzdálenosti, větévka plané růže mu zabraňovala opustit hrob a svaté symboly je dokázaly zapudit. Hrob Strigoi se dal nalézt docela snadno. Za noci byly označeny modrým plamenem podobným plamenu svíčky, který plál kousek nad zemí. Poté již jen stačilo otevřít hrob a pokud bylo tělo uvnitř neporušené, kněz nad ním pronesl očistné modlitby, bylo mu vyříznuto srdce, které bylo poté spáleno, byla mu useknuta hlava a ústa byla naplněna bylinami.

Polsko a Rusko

V Polsku a Rusku existuje takzvaný upior (polský) či upyr (ruský). Oba tito tvorové, na rozdíl od ostatních, vylézají z hrobů a útočí v době od poledne do půlnoci. Oba tito upíři jsou ovšem totožní s jinými upíry a to zejména v neuhasitelné touze po krvi. Oba tvorové se dají zneškodnit běžnými protiupířskými praktikami, avšak na ruského upíra je, pro jeho kompletní zničení, potřeba vylít svěcenou vodu.

Ačkoliv Česká republika nepatří mezi země, které by byly svou vírou v upíry jakkoliv proslulé i u nás máme slovo, které může být původním českým názvem pro upíra, je jím morous. Slovo „morous“ má stejný význam, jako „noční můra“. „*Noční*

---

²⁵ Strigoi vii uvádí Konstantinos v knize *Upíři žijí*, moroii je uváděno v knize *Upíři*, Boba Currana

²⁶ Strigoi uvádí Konstantinos v knize *Upíři žijí*, strigoi morti je uváděno v knize *Upíři*, Boba Currana

*můrou je snad míněn upír, který se chová mírněji; protože nemůže sát krev z živého člověka, alespoň ho ve spánku tlačí a dusí.*²⁷ Tato představa mohla vzniknout ve chvílích, kdy člověk neměl zrovna klidné spaní, případně pokud si mu na hrudník lehlo například domácí zvíře.

1.3 Vampirismus – Upíří nemoci

Vampirismus jako takový, ale nemusí být nutně spojen jen s upíry. Existují teorie vykládající vampyrismus jako nemoc, či spíše – nemoci, jež mohou být pokládány za příznaky vampyrismu.

Nemocí, která se může odkazovat na vampyrismus a u většiny odkazů na tuto nemoc lze najít domněnky, že právě díky ní vznikly pověsti o upírech, je porfyrie, někdy také doslova nazývaná upíří nemoc. Porfyrie je vzácné, většinou vrozené, onemocnění metabolismu červených krvinek. Název nemoci vznikl z řeckého slova „porphyrus“ – purpurový. „*U této nemoci je narušena tvorba hemoglobinu v červených krvinkách, důsledkem čehož se hromadí patologické meziprodukty poškozující různé orgány, například kůži.*“²⁸ Tato porucha se projevuje především přecitlivělostí kůže na světlo, zčervenáním zubů a ústupem dásní, takže zuby začínají vystupovat. Při kontaktu se sluncem se pokožka rychle vysuší a praská. Pro nemocné je rizikové nejen vycházet na světlo, ale také jíst česnek, který obsahuje látky, jež mohou nemocnému přivodit otravu, v některých případech i smrt.²⁹ Průvodními projevy porfyrie byly i vážné neurotické stavy a deprese, jež mohly vyústit až v neurotické chování.

Jednou z teorií, proč se těla upírů nerozkládají je, že absence vzduchu může zpomalovat rozklad a některé orgány – například u štíhlých lidí – se rozkládají pomaleji

---

²⁷ VONDRÁČEK, V. a HOLUB, F. *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. 1. vyd. Bratislava: Columbus, 1993. s. 196. ISBN 80-7136-030-9

²⁸ LECCOS.COM. *Porfyrie*. [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/porfyrie>

²⁹ NEMOCI.VITALION. *Porfyrie*. [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: <http://nemoci.vitalion.cz/porfyrie/>

než jiné a taktéž při pohřbení člověka do dobře vysušeného, písčitého terénu, se dá očekávat, že rozklad bude taktéž zpomalen.³⁰

Další existující teorií vampyrismu je, že lidé, kteří byli považováni za upíry, nebyli mrtví, nýbrž jen v komatu a ve chvíli jejich odhalení se pouze probrali. To vystrašilo vyšetřující natolik, že je zabili.³¹ Don Calmet ve svém *Pojednání o upírech* taktéž vypráví o osobách, „o nichž se věřilo, že jsou mrtvé, ale nebyly, protože prostě spaly nebo byly v letargii a o těch, které byly údajně mrtvé, protože se utopily a později opět ožily díky péči, které se jim dostalo.“³²

Co se týká bělosti pokožky, vzhledem k poměrně jednoduchému a na živiny chudému složení středověké stravy zvláště mezi venkovskými poddanými pociťovali mnozí lidé nedostatek některých důležitých vitamínů a minerálů, což vedlo k chudokrevnosti a následkem toho i ke zřetelně bílé pokožce.³³

---

³⁰ BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988, ISBN 0-300-04126-8

³¹ BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988, ISBN 0-300-04126-8

³² KOZÁK, Jaromír. *Dom Calmet a jeho Pojednání o upírech*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2006. s. 29. ISBN 80-7336-321-6

³³ LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-574-8

2 GOTICKÝ ROMÁN, ČERNÝ ROMÁN, LITERATURA HRŮZY

Pokud bychom zapátrali po prazákladu literatury hrůzy a hororu, bezpochyby by se za první hororové dílo považovala již Bible. Job – Noční vidění. Job 4:14 - 4:15 „...přepadl mě strach a třásl jsem se, všechny kosti se mi strachem chvěly, když jakýsi duch mě mýjel, chlupy se mi zježily po těle.“³⁴ Kniha Jobova je, dá se říci, prvním hororovým literárním dílem popisujícím strach a nadpřirozeno a obsahujícím podstatné prvky hororu – přeměna dobra na zlo, utrpení nevinného člověka, nemožnost racionálně vysvětlit zlo, či přímo okouzlení zlem.

2.1 Fantastická literatura

Gotický román, černý román, stejně jako literatura hrůzy, neboli hororová literatura, která z gotického a černého žánru vychází, spadají do takzvané fantastiky - fantastické literatury.

„Literární fantastika je žánrová oblast, založená na opozici k reálnému světu. Překračuje fyzikální zákony, převrací a zpochybňuje uznávaná kritéria kulturního společenství. Prolíná realitu a fantasii, možné a nemožné i racionalitu a iracionálnost.“³⁵

Fantastické představy a příběhy na nich založené, odporující fyzikálně možnému světu, jsou již odjakživa součástí lidské společnosti. Jsou neobyčejně pestré a mají dávnou tradici. Souvisejí s kultem tajemna, divů a zázraků, s okultismem, kabalou, magií, alchymií, lidskými sny, halucinogeny i psychickými poruchami. Objevují se například i v mýtech, metamorfózách, kouzelných pohádkách, legendách aj. Ve své době byly obvykle považovány za platné a závazné obrazy skutečnosti, kdy často znamenaly zpestření běžného života (vyprávění o zemích blahobytu a hojnosti) anebo budily pohoršení (folklorní příběhy o vlkodlacích apod.).

---

³⁴ Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988. s. 421

³⁵ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. s. 203. ISBN 80-7290-244-X

Fantastika v současném pojetí zahrnuje několik literárních žánrů³⁶, mezi jinými jsou to například:

Science fiction – konstruuje s pomocí vědecko-technických poznatků a reálií hypotetický svět budoucnosti lidské civilizace. Vzniklo, jako reakce na rozvoj technické civilizace. Tematickým jádrem sci-fi je potenciál a budoucnost lidské civilizace v globální perspektivě. K motivům žánru obvykle patří vynález, fantastická cesta, mutace genetického kódu a vznik umělé inteligence nebo existence mimosmyslového vnímání apod.³⁷

Horor – vyvolává pocit hrůzy a napětí, proti klasickému pojetí krásna klade ošklivost a groteskní zkreslení.³⁸ Více o hororu viz kapitola o literatuře hrůzy.

Fantasy – pohádkově laděná próza, reprezentuje romantický únik z moderní doby do světa s koloritem heroického středověku.³⁹ Fantasy literatura má mnoho společných bodů se science fiction, ale oproti sci-fi, fantasy staví na pohádkovosti a citovosti, její kořeny jsou v historii (daného díla) a místo techniky se soustřeďuje na magii a mystiku. Postavy, které v ní vystupují, jsou si víceméně podobné a vytvářejí ustálenou sestavu rolí. K dominantnímu hrdinovi se tak přidává postava jeho druha, učitele, protivníka nebo jiného fantastického stvoření.⁴⁰

2.2 Gotický román

Gotický román, někdy nazýván také gotickým hororem, má kořeny v anglickém preromantismu a pochází z 2. poloviny 18. století. Jeho počátek se datuje do roku 1764, kdy vyšel v Anglii *Otranský zámek* (*The Castle of Otranto*) od Horace Walpolea,

---

³⁶ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X

³⁷ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X.

³⁸ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

³⁹ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X

⁴⁰ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

případně je spojován se znovuobjevením gotické architektury v Anglii, ve druhé polovině osmnáctého století.

Otranský zámek, který také bývá nazýván první gotickou novelou, zároveň stanovil základní pravidla. Jeho děj se odehrává v Itálii, objevují se v něm nadpřirozené bytosti a záhadné události. Jsou v něm sklobeny dva druhy příběhů – starověký a moderní (chtěl vyvolat dojem středověku, ale aby zůstala zachována realita osmnáctého století) a zároveň v sobě spojuje romantiku a hrůzu při objevování tajemství.⁴¹

Celkově byl gotický román stavěn tak, aby uspokojil lidskou touhu po tajemství a nadpřirozených jevech. Jeho charakteristickými znaky jsou temné, hrůzostrašné prostředí, obvykle starobylé gotické hrady, zámky, kláštery nebo ruiny, plné tajných chodeb, sklepení nebo věží. Ačkoliv jsou místa, která se mohou objevovat v gotickém románu ponurá a depresivní, jejich okolí bývá malebné a budí zdání samoty – husté lesy, jeskyně, skalní hradby aj. Dále tento druh románu zahrnuje teror, tajemno, nadpřirozeno, smrt nebo šílenství a mnoho dalšího.⁴² Hlavními hrdiny obvykle bývají tyraní, upíři, vlkodlaci, démoni a duchové. „*Postavy většinou patří buď k pronásledovaným, nebo k pronásledovatelům. Jedni představují zlo a nemorálnost, druhí jejich opak – ctnost a spravedlnost.*“⁴³

Jako další významné autory, kteří se zasadili o význačnost gotického románu, můžeme jmenovat například Matthewa Gregoryho Lewise a jeho román *Ambrosio*, čili *Mnich* (*The Monk* - 1795), který do gotického románu vložil zakázanou erotiku ve chvíli, kdy hlavní hrdina jeho knihy, opat Ambrosio, marně vzdoruje pokoušení sexem poté, co je ženou, která je do něj zamilovaná, přiveden k černé magii, jejíž provozování vede k řadě děsivých činů, nejen sexuálních praktik, ale také vražd a znásilnění.⁴⁴ Dalším jménem, nezřídka spojovaným s počátkem gotického románu je Anne Radcliffová se svým dílem *Záhady Udolfa* (*The Mysteries of Udolpho* – 1794). Román

---

⁴¹HOGLE, Jerrold E. *The Cambridge Companion to Gothic Fiction*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 2002. ISBN 521-79466-8

⁴² MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

⁴³ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. s. 220. ISBN 80-7185-669-X

⁴⁴ LA.DUCHESSE.BLOG.CZ. *Mathew Gregory Lewis – Mnich*. [online][cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://la-duchesse.blog.cz/1102/mathew-gregory-lewis-mnich>

se odehrává v 16. století v Itálii a může být nazýván typickou gotickou romantikou, plnou fyzického a psychického teroru, rozpadajících se zámků a zdánlivě nadpřirozených událostí, Radcliffová také přidala popisy exotických krajů v Pyrenejích a Apeninách.⁴⁵

Ve spojitosti s gotickým románem není možné zapomenout také na Charlese Maturina a jeho román *Poutník Melmoth (Melmoth the Wanderer – 1820)*, kde se v osudu člověka, který upíše svou duši ďáblu, spojuje faustovské téma touhy po nesmrtelnosti s motivem věčného poutníka. „*Melmoth coby prokletá nesmrtelná bytost vyvolává asociaci mytického upíra ožívajícího každou noc a sajícího krev lidem, kteří se rovněž stávají upíry. Za nejtalentovanějšího autora této linie je považován Bram Stoker, jenž do svého Draculy zasadil právě mnohé z Melmotha.*“⁴⁶

Gotický román se pohybuje na rozhraní mezi literaturou populární a uměleckou. Na jedné straně se dotýká knížek tzv. lidového čtení, na straně druhé se stává inspirací pro romantický historický román, např. Walter Scott – *Kenilworth*, Victor Hugo – *Chrám Matky Boží v Paříži* aj.

2.3 Černý román

Ačkoliv romantické dobrodružné příběhy obsahující prvky, které způsobovaly, že čtenářům hrůzou běhal mráz po zádech, existovaly již od roku 1703, černý román – roman noir – vzniká v pozdním osmnáctém století ve Francii jako odnož britského gotického románu. Největší vliv na jeho vznik měly překlady anglických a německých literárních děl, díky kterým se v té době stále ještě romantický dobrodružný příběh postupně přeměnil do jiného žánru – černého románu. Tento druh románu si ponechal dosavadní normy, týkající se struktury a obsahu psaného příběhu a navíc si přivlastnil žánrové znaky z přeložené zahraniční literatury. Černý román jako literární žánr se však dále rozvíjel v důsledku měnících se společenských a politických podmínek. Zároveň díky obnovení francouzské monarchie v průběhu 1820 - 1830 byl postupně vytvořen

⁴⁵ WIKIPEDIA. *The Mysteries of Udolpho*. [online]. [cit. 2013-17-02]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Mysteries_of_Udolpho

⁴⁶ ROGOŽANOVÁ, Veronika. „*Gotická próza*“ *A. Marlinského a modelové východisko u A. Radcliffové*. [online] Brno: Masarykova univerzita, 2010. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/263419/ff_b/prace.txt

nový termín – roman frénétique (frenetická literatura).⁴⁷ Tento literární žánr si vzal za své šokovat čtenáře drsnými výjevy a útočit prostřednictvím drastických motivů na jeho představivost a nervy. Styl frenetické literatury je jasně viditelný na dílech Markýze de Sade, na nichž je postaven a ze kterých si bere přehnanou drastičnost, zdůrazňování odporivých detailů aj.⁴⁸

Významným představitelem žánru frenetické literatury je například Jules Janin se svým dílem *Mrtvý osel a gilotinovaná žena* (*The dead donkey and the guillotined woman* – 1821), do stejného žánru ale patří také raná díla Honoré de Balzaca.

Vrátíme-li se k francouzskému roman noire, jeho významnou představitelkou je například Clara Reeve a její dílo *Starý anglický baron* (*The Old English Baron* – 1778). Stejně jako jiné dílo této doby i dílo Clary Reeve staví na základu *Otranského zámku* a spojuje v sobě jak středověkou romantiku, tak i děs a hrůzu, patřící gotickému románu.

V Německu byly téměř ve stejném okamžiku, ve kterém gotika dosáhla svého vrcholu v Británii, nejpopulárnější raně novověké romány a příběhy, ve kterých vystupovali rytíři, loupežníci a duchové. Díky nim vznikl tripartitní literární žánr, označovaný jako Rytíři, Loupežníci a Černý román (Ritter-, Räuber-, a Schauerroman).⁴⁹

V černém románu dominuje dějová složka, která je založena na důmyslném příběhu, spojujícím racionální s iracionálním. Postavy bývají neprokreslené, spíše klišovitě⁵⁰, takže neodvádějí pozornost čtenáře od děje. „*Správný ‚Schauerroman‘ se snaží u čtenáře vyvolat soucit a identifikaci s hrdinou, který je ovládán a ohrožován silami tajemna a zla. Cílem každého ‚Romaine noir‘ je zesílení atmosféry tajemna.*“⁵¹

---

⁴⁷ HOGLE, Jerrold E. *The Cambridge Companion to Gothic Fiction*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 2002. ISBN 521-79466-8

⁴⁸ KLOBOUČKOVÁ, Veronika. *Fantastika hrůzy*. [online]© 11. 4. 2005 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <<http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-982>>

⁴⁹ HOGLE, Jerrold E. *The Cambridge Companion to Gothic Fiction*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 2002. ISBN 521-79466-8

⁵⁰ Kliše = zautomatizovaný nebo otřelý slovní obrat. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>

⁵¹ KLOBOUČKOVÁ, Veronika. *Fantastika hrůzy*. [online]© 11. 4. 2005 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-982>

Jedním z populárních představitelů německého hrůzostrašného románu byl Christian Heinrich Spiess, který pocházel z Čech a byl zde čtenářsky oblíbený. Do populární četby přinesl motiv šílenců, vrahů, sebevrahů a psychických nenormálností (*Životopisy sebevrahů - 1785-89, Životopisy šílenců – 1795*).⁵²

2.4 Literatura hrůzy

Novodobá literatura hrůzy čerpá z výše uvedeného gotického a černého románu a je známá pod pojmem horor nebo moderní horor. D. Mocná ho ve své *Encyklopedii literárních žánrů* definuje jako „...žánr populární literatury zaměřený na vyvolávání pocitů hrůzy, strachu a napětí.“⁵³ Od gotického románu se horor liší v tom, že zkonkrétňuje pohnutky jednání postav a má u čtenáře vyvolat strach o osudy hlavního hrdiny, který v tomto literárním žánru bývá pravidelně fyzicky i psychicky mučen a jehož život je vždy ohrožován nadpřirozenými, tajemnými silami.⁵⁴ Nevysvětlitelné události, vstupující náhle do každodenní reality, působí tak, že hrdina, stejně jako čtenář váhá mezi jejich přirozenou a nadpřirozenou interpretací.

I horor má své oblíbené, opakující se motivy. Jmenovat můžeme například rozpad/degeneraci, mutaci, metamorfózu, okultismus/tajemné kultury, jinou (kosmická) rasu, nadpřirozenou bytost apod. Typickou postavou pak obvykle bývá upír, zrůda, vlkodlak, duch, dvojník nebo sériový vrah...⁵⁵

Mezi nejvýznamnější autory hororové literatury a zároveň k mezníku v hororové literatuře patří bezpochyby Mary Shelly se svým dílem *Frankenstein aneb Moderní Prométheus (Frankenstein: or Modern Prometheus – 1818)*. Frankenstein, tak jak ho všichni znají, je monstrem probouzejícím ve čtenáři základní strach z neznámého, je nevyzpytatelný, monstrózně nelidský a vzhledově ošklivý. Mísí se zde tedy strach z neznámého spolu s odporem k umělému monstři, jako takovému. V knize je vidět

---

⁵² MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

⁵³ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. s. 253 ISBN 80-7185-669-X

⁵⁴ KLOBOUČKOVÁ, Veronika. *Fantastika hrůzy*. [online]© 11. 4. 2005 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-982>

⁵⁵ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X

rozdíl mezi ušlechtilou touhou stvořit dokonalou formu umělé bytosti a hrůzným výsledkem, který je skutečně vytvořen.

Dalšími jmény spojenými se vznikem hororové literatury jsou například Edgar Allan Poe a jeho hororová povídka *Zánik domu Usherů* (*The Fall of the House of Usher* – 1839), kde pracuje s hrůzou jako s jednotnou atmosférou díla vycházející z náznaků, dojmů a subjektivní nálady, nebo Howard Phillips Lovecraft se svým *Voláním Cthulhu* (*The Call of Cthulhu* – 1926), které ukazuje strach z neznámých a podivných temných sil a božstev, která obývaly zemi miliony let před vznikem lidstva. Robert Louise Stevenson ve svém díle *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* (*Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* – 1886) ukazuje dvě stránky člověka ukryté v každém z nás. Jedná se také o děsivé téma, obzvláště pokud si dokážeme představit, jaké by to bylo, pokud by v člověku zvítězila ta temná strana. Stevenson ve svém díle ukazuje, že je lepší zvolit smrt, než dovolit tomu horšímu „já“, aby zcela pohltilo tu lepší stránku osobnosti. Jak je vidět v průběhu vývoje hororu se hrůza postupně přesunuje z vnějšku (ohrožení hrdiny monstry z vnějšího prostoru) dovnitř (psychické úchylky).

V roce 1897 vydal Bram Stoker své dílo *Dracula*, a ačkoliv se postavě upíra věnovalo již mnoho autorů před ním (například Johan Wolfgang Goethe – *Korintská nevěsta*, *Upír* Johna Williama Polidorioho, Sheridan le Fanu - *Carmilla* aj.) Stokerův román znamenal nástup nového druhu hororové literatury – upířský horor. Na motivy Stokerova *Draculy* také vzniklo mnoho filmů s upírem v hlavní roli a bezpochyby není nijak překvapivé, že se mnoha zfilmování dočkal i samotný Drákula jako fiktivní charakter. Jedním z nejznámějších filmových Draculů je film z roku 1931 s Belou Lugosim v hlavní roli.

Počátkem 20. století akceleroval rozvoj hororu díky specializovaným časopisům, zabývajícím se tímto žánrem. Zde také poprvé publikoval své povídky H. P. Lovecraft, který ovlivnil i většinu moderních autorů hororového žánru (např. Ray Bradbury, Stephen King) a „...byl jedním z prvních, kdo pro označení literárního žánru začal užívat označení horror.“⁵⁶

---

⁵⁶ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. s. 255. ISBN 80-7185-669-X

Pro celé dvacáté století je charakteristické prolínání literárního a filmového hororu. Mnoho literárních děl se dočkalo svých filmových podob. Nejvýznamnější je bezpochyby první hororový film, trvající pouhých deset minut, *Frankenstein*, z roku 1910. Dalším důležitým dílem z éry němého filmu je *Nosferatu – symfonie hrůzy* (1932), *Dracula* (1931), *Mumie* (1932), *Jáma a kyvadlo* (1961). Kvalitu filmů samozřejmě ovlivnili i autoři, kteří na nich pracovali. Někteří z nich se stali i uznávanými klasiky hororového žánru, například Alfréd Hitchcock se svými díly *Psycho* (1960) nebo *Ptáci* (1963), Jonathan Demme – *Mlčení Jehňátek* (1990) a také Francis Ford Coppola s filmem *Bram Stoker's Dracula* (1992).

Co se týká českého hororu, těch je poměrně málo. Českou variantou tohoto žánru je spíše příběh s tajemstvím, jehož primární funkcí není skutečně děsit, ale spíš navodit atmosféru tajemna či záhady, často doplněnou o hororové rekvizity.⁵⁷ Jedním z prvních děl je *Železná košile*, autora Václava Rodomila Krameria, která má některé rysy společné s *Jámou a kyvadlem* od Edgara Allana Poea. V 19. století můžeme nalézt *Pekla zplozence* (1862) od Josefa Jiřího Kolára nebo povídku *Vampýr* od Jana Nerudy.

Po roce 1945 se u nás horor prakticky nevyskytuje, jednou z výjimek je *Draculův švagr* od Miloslava Švandrlíka, který je však spíše parodií.

Po roce 1990 se horor vrací na knižní trh, ovšem vydává se především zahraniční produkce. V českých dílech lze najít Vladimíra Medka – *Krev na Maltézském náměstí* (1992), *Vládce strachu* (1995) od Jiřího Kulhánka a také cyklus o *Draculovi* z pera Jenny Nowak – *Nemrtvý* (1994), *Dračí krev* (1995), *Trůn pro mrtvého* (2000) atd.

V současné době se však rozdíl mezi žánry téměř stírají a horor ve své čisté podobě se téměř nevyskytuje. Většina hororového žánru se mísí dohromady s fantasy a sci-fi literaturou, to vše pod rouškou fantastiky, takže ve 20. století v žánru hororu můžeme najít prvky fantasy literatury, sci-fi nebo romantické literatury a nezdá se v něm nacházet také humor. Stejně tak striktní rozdělení na fantasy nebo sci-fi už občas téměř ani není možné.

---

⁵⁷ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

3 POČÁTKY UMĚLECKÉHO ZPRACOVÁNÍ UPÍRA V KRÁSNÉ LITERATUŘE

První zmínky o upírech existovaly již ve velmi rané době. Většina literatury uvádí, že prvními psanými zmínkami jsou zapsaná pozorování z doby „upířího šílenství“ kolem roku 1720. Již předtím se však děly události, které měly s upíry něco společného, ačkoliv některé byly zapsány až mnohem později. Laurence A. Rickels ve svém díle *The Vampire lectures* uvádí, že jeden z prvních psaných záznamů o vampyrismu je již z konce sedmnáctého století a pojednává o hraběnce Báthory, jinak také nazývané Krvavé hraběnce, jejíž příběh je uveden v šesté kapitole. K vyšetřování důkazů a hraběncině smrti došlo už na začátku sedmnáctého století, avšak zveřejněn byl až na jeho konci.⁵⁸ Doba jeho zveřejnění se tak blíží počátku osmnáctého století, kdy vypukla epidemie upírů. Záznamem, který si našel své místo v psaném textu, je krátký odstavec z francouzského časopisu *Mercure Glant* (1693-94), který jako první dokazuje, že vampyrismus je něco, co může být dosvědčeno a zaznamenáno: „*Upíři se objevili po obědě a zůstali až do půlnoci. Celou dobu vysávali ve velkém množství krev lidí a dobytky. Sáli ústy, nosem, ale hlavně ušima. Říká se, že upíři měli takový hlad, že v hrobech žvýkali i své pohřební rubáše.*“⁵⁹ To byl zřejmě důvod, proč se v průběhu první poloviny osmnáctého století zvedl zájem učenců o vampyrismus a na německých a francouzských univerzitách bylo zdokumentováno mnoho výskytů a sepsáno mnoho textů o výzkumu upírů. Nebo se zájem o upíry zvedl až po zveřejnění případů vampyrismu, které se dají nazvat nejznámějšími a mnohdy jsou označovány jako „první“ záznamy o vampyrismu vůbec.

3.1 Nejstarší psané texty o upírech

Kolem začátku osmnáctého století se Evropa začala ve velkém zajímat o problematiku upírů. Velký podíl na tom bezpochyby měl mír v Požarevci (1718), kdy se Srbsko a Valašsko staly součástí Rakouska. Okupační síly, které tam zůstaly až do roku

---

⁵⁸ RICKELS, Laurence A. *The vampire lectures* [online]. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10151187>

⁵⁹ RICKELS, Laurence A. *The vampire lectures* [online]. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. [cit. 2013-02-23]. s. 15. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10151187>

1739, si začaly všimnout zvláštních událostí spojených s exhumacemi mrtvých těl a jejich opětovným „zabíjením“. Tyto informace se samozřejmě neutajily a tak brzy poté začaly tyto „exhumace“ navštěvovat lidé zvenčí a celá událost dostala mediální název „Upíří šílenství“ (Vampire craze).

Záznam o Peteru Plogojewitzovi byl sepsán v roce 1725 říšským správcem regionu Gradisk a vypovídá o výskytu vampyrismu v uherské vesnici Kisilova.⁶⁰

Peter Plogojewitz zahynul z neznámých důvodů právě kolem roku 1725. Po přibližně deseti týdnech, co byl mrtvý, začaly od obyvatel vesnice přicházet zprávy, že je Plogojewitz v noci navštěvuje v jejich obydlích a škrtí je. Pomyslný pohár přetekl, když manželka zesnulého nahlásila, že za ní Plogojewitz přišel a žádal po ní své boty (Konstantinos ve svém díle *Upíří žijí* poznamenává, že v té době patřilo k obecnému přesvědčení, že nemrtví stále lpí na hmotných statcích.⁶¹). Obyvatelstvo osady se vypravilo za správcem regionu, který spolu s farářem souhlasil s exhumací těla. Podle známých informací po otevření hrobu tělo Petera Plogojewitze nejen, že nezapáchalo a nebylo v očekávaném stádiu rozkladu, ale vypadalo jako by mu odpadla stará kůže a začala dorůstat nová. Také jeho nehty, vlasy a vousy byly delší, než v době pohřbu a jediným narušením těla byl odpadlý nos. Zároveň bylo zaznamenáno, že kolem úst měl čerstvou krev, zřejmě z toho, jak vysával živé. Podle místních tradic bylo jeho tělo probodnuto kulem, načež přítomní vypovídají, že nejen z rány v hrudi, ale také z očí, nosu a uší teklo velké množství krve.⁶²

Příběh Petera Plogojewitze má své zasloužené místo v každé knize o upírech, jelikož jeho příběh je pozoruhodně kompletní a ukazuje většinu motivů spojených s upírstvím.

Dalším velmi podobným případem vampyrismu je případ Arnolda Paole, který se udál v srbské Medvědi. Případ byl zaznamenán a podepsán Johaneneseem Fluchingerem, lékařským důstojníkem pěšího pluku a dalšími dvěma zdravotníky, navíc

---

⁶⁰ BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988, ISBN 0-300-04126-8

⁶¹ KONSTANTIONS. *Upíří žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

⁶² BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988, ISBN 0-300-04126-8

ještě dvěma vojenskými důstojníky, vyšetřovateli, Büttenerem – podplukovníkem Alexandrijského regimentu a J. H. von Lindenfelsem, důstojníkem Alexandrijského regimentu.⁶³ Uvedení celých titulů svědků dodává textu na pravdivosti.

Arnold Paole se do historie zapsal v první čtvrtině osmnáctého století. Byl vysloužilým vojákem, žil v Srbsku a byl první z řady upírů, kteří nakonec upoutali pozornost úřadů, což vedlo k vyšetřovací zprávě známé jako *Visum Repertum* (Viděno a objeveno). Případ samotného Paoleho byl vyšetřován dodatečně, až několik let poté co zemřel, byl probodnut dřevěným kulem a spálen.

V době, kdy byl ještě voják, se Arnold Paole nacházel v srbském Kosově, kde byl napaden upírem. Lidé v oblasti Srbska věřili, že existuje jediný způsob, jak se zbavit dorážejícího upíra – sníst trochu hlíny z jeho hrobu a potřít se jeho krví.⁶⁴

Smrt Paoleho zastihla na jedné z cest domů, při které spadl ze žebříňáku. Neuplynul však ani měsíc od jeho smrti a lidé z vesnice si začali stěžovat, že je Paole v noci napadá. Čtyři z jeho obětí zemřely, takže byla povolena exhumace. Za přítomnosti lékařského důstojníka pěšího pluku, dvou dalších zdravotníků a dvou důstojníků byl na místním hřbitově otevřen Paoleho hrob. Výpovědi svědků opět udávají, že tělo bylo neporušené, bez známek rozkladu, vlasy, nehty a vousy vypadaly, jako by i nadále dorůstaly. Místo mrtvolné bělosti vypadalo tělo živě, mělo zdravou barvu a zdálo se mladší. Jeho ústa, vnitřek rakve, a košile nebožtíka, byly pokryty krví. Vše, co svědci viděli, odpovídalo znakům nemrtvého, takže bylo rozhodnuto s ním jako s nemrtvým nakládat. Byl probodnut kulem, načež z jeho těla a všech tělesných otvorů začala stříkat krev a poté bylo jeho tělo spáleno. Jakožto s oběťmi upíra i ostatní mrtví (celkem šlo o sedmnáct obětí) byli vykopáni a protože stav jejich těl byl stejný, jako u Paoleho, taktéž byli probodnuti a spáleni.

Zůstaneme-li u písemných záznamů pozorování vampyrismu, nelze nezmínit francouzského teologa Doma Antoina Augustina Calmeta (1672 – 1757), který přibližně v roce 1746 vydal publikaci založenou na zprávách z východní Evropy *Pojednání o zjeveních andělů, démonů a duchů a o strašidlech a upírech v Uhrách, Čechách a na*

---

⁶³ BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988. s. 18. ISBN 0-300-04126-8

⁶⁴ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

Moravě.⁶⁵ Dom Calmet se rozhodl zjistit, co je pravdy na útocích strigoi a upírů ve východní Evropě. Sesbíral všechny sepsané výpovědi svědků a sestavil z nich publikaci, která v době, kdy stále ještě mnoho učenců zamítalo zprávy o upírech jako výmysly, měla u čtenářů ohromný úspěch a později byla ještě rozšířena a ve Francii znovu vytištěna v letech 1746, 1747 a 1748. Německý překlad byl vydán v letech 1752 a 1759 a v angličtině byl vydán roku 1850 pod názvem *Přízračný svět*.⁶⁶

3.2 Postava upíra v básních

Zatímco v próze se upír začal objevovat až kolem roku 1800 (jedna z prvních povídek, které se dostalo ocenění v podobě znalosti u čtenářů upírské literatury, je *Upír* od Johna Williama Polidorioho z roku 1819) v poezii se začal objevovat již mnohem dříve, například v příběhu o *Phillinion* od Phlegona z Trallesu (cca 140 n.l.).⁶⁷ Upírskou básní, která získala označení „první“ byl, až *Der Vampyr* Heinrich Augusta Ossenfeldera.

Vampýr (1748)

První básní napsanou na téma upíra je *Vampýr (Der Vampyr)* od Heinricha Augusta Ossenfeldera z roku 1748.

Vampýr je obecně označován jako vůbec první výskyt upíra v literatuře. Upír je zde popsán jako agresivní svůdník a metafora pro ty, kdo vyhrožují náboženské víře křesťanů. Báseň má zřetelně erotický podtón: muž, jenž je odmítnut slušnou a zbožnou dívkou, jí vyhrožuje noční návštěvou, kdy bude pít její krev svůdným upířím polibkem a tím jí dokáže, že on je lepší, než jakékoliv křesťanské učení její matky.

---

⁶⁵ CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. ISBN 978-80-7390-010-6

⁶⁶ CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. ISBN 978-80-7390-010-6

⁶⁷ MONSTERKIDCLASSICHORRORFORUM.YUKU.COM. *Vampires in Literature*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://monsterkidclassichorrorforum.yuku.com/reply/862789/Re-Vampires-in-Literature>

Ve své básni Ossenfelder vychází z upířského folkloru a pověr, které byly zaznamenány v Maďarsku a Srbsku. Upíra používá jako metaforu hrozby, kterou pro lidi a jejich náboženskou víru představují pověry.⁶⁸

Lenora (1773)

Lenora (Lenore), báseň Augusta Gottfrieda Bürgera, byla pravděpodobně nejinspirativnějším dílem pro anglické básníky, (mimo jiné byla inspirací i pro Karla Jaromíra Erbena a jeho *Svatební košili*⁶⁹). Tři roky poté, co byla vydána v Gottinger Musenalmanach, stále ještě vznikaly v Anglii její nové překlady. Mnoho anglických romantických autorů ji velmi dobře znalo, hlavně díky anglickému překladu Williama Taylora a Sira Waltera Scotta.⁷⁰

Na konci osmnáctého století bylo v anglických a německých časopisech mnoho překladů a parodií slavných děl. Jeden z hlavních důvodů, proč byla *Lenore* tak oblíbená, byla její jednoduchost, díky které bylo relativně snadné ji přeložit.

Nyní již k samotné básni, jak je výše zmíněno, jelikož byla inspirací pro Karla Jaromíra Erbena, tato dvě díla jsou si tedy nápadně podobná.

Mladá dívka Lenora čeká na svou lásku, Viléma, až se vrátí z boje. Vilém se nevrací, nikdo o něm neví a tak se modlí k Bohu (jak ona, tak i její matka), aby ji utěšil a Vilémovi ukázal cestu zpět. Pak jedné noci o jedenácté hodině se Vilém vrací s omluvou, že jsou stále kdesi na cestě a že se musí vrátit zpět a chce si odvést Lenoru s sebou. Příslib manželství stačí k tomu, aby dívka nasedla k němu na koně a nechala se odvézt – posléze zjišťuje, že na hřbitov, kde se před ní její milý i s koněm promění v kostlivce a zmizí ve svých hrobech.

I v této básni je vidět vliv křesťanství - Lenora se modlí za bezpečný návrat Viléma; mrtvým má být přán odpočinek.

---

⁶⁸ CRAWFORD, Heide. The Cultural-Historical Origins of the Literary Vampire in Germany. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: www.blooferland.com/drc/images/07Heide.rtf

⁶⁹ LECCOS.COM. *Bürger Gottfried August*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/burger-gottfried-august>

⁷⁰ TWITCHELL, James B. *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Literature*. Durham: Duke University Press, 1981. ISBN 0-8223-0438-4

Korintská nevěsta (1797)

V příběhu *Korintské nevěsty* (*The Bride of Corinth*) od Johana Wolfganga Goetha vystupuje jako první v historii v roli upíra žena a její obětí je muž.

Báseň staví na dohodnutém manželství dětí ze dvou rodin - rodina nevěsty je přísně křesťanská, rodina ženicha se stále drží starých bohů (včetně Venuše, bohyně lásky, Hymena, boha sňatku a ochránce manželství). Stejně jako v Ossenfelderově díle *The Vampir* i tady má své místo křesťanská víra. Hned v první strofě je řečeno, že pokud pohanský mladík nepřejde na křesťanskou víru nevěstiny rodiny, svatba bude zrušena.

Postavy v básni nejsou nijak pojmenované, jsou pouze označené. Hlavními hrdiny jsou mladík (Mladík), který přišel navštívit svou v dětství zaslíbenou snoubenku, mladá upířská dívka (Dívka) – sestra budoucí nevěsty a její matka (Matka).⁷¹

Mladík přijede do Korintu, aby se seznámil se svou budoucí nevěstou. Místo ní za ním ale v noci přijde její mrtvá sestra, i přesto se do ní mládenec zamiluje. Poté, co si vzájemně slíbí nehynoucí lásku, jsou přistiženi Matkou. Dívka matce vysvětluje, že je nucena vstávat z hrobu a hledat si ženicha, kterého by mohla milovat a vysávat jeho krev. Na konci příběhu dívka prosí matku, aby je oba (ji i jejího milého, se kterým se rozhodne zůstat) po pohřbu spálila, aby měly jejich duše klid.

Christabel (1797)

Christabel je nedokončená báseň spisovatele Samuela Taylora Coleridge. Navzdory tomu, že ovlivnila Waltera Scotta a znal ji George Gordon Byron, byla publikována až téměř dvacet let poté, co byla napsána. První část byla dokončena již v roce 1798, ale ačkoliv se Coleridge snažil ji dopsat, druhou část nakonec nechal nedokončenou.

Christabel dokonale zapadá do gotického žánru, nechybí jí tmavé scénérie, dívka v nouzi a nadpřirozeno. Její hlavní postavou je Geraldine, dívka, které mladá baronka Christabel poskytne pomoc. V básni Coleridge naznačuje, že Geraldine je čarodějka, možná i upír (z toho důvodu spadá do upíří literatury). Čarodějnice se

---

⁷¹ Obsah díla je v kapitole 5 – vývoj upíra

vyznačují kouzly a schopností ovládat ostatní. Upíři potřebují pozvání, aby mohli vstoupit do cizího domu a taktéž mají možnost vstoupit do cizího vědomí a podrobit si jej.

„Události, odehrávající se v Christabel, jsou děsivé, ale o to děsivější je, že je Coleridge nevysvětluje. Není možné zjistit, zda Geraldine sama patří mezi temné bytosti, nebo zda je jimi pouze ovládána.“⁷²

Postava Geraldine je rozporuplná, její činy neodpovídají tomu, co říká, a chová se jako dívka v nouzi, aby zamaskovala, kým skutečně je.

Baronka Christabel se s úderem půlnoci probudí z divného snu o svém snoubenci. Už nemůže usnout, a tak se jde projít do lesa blízko hradu, kde bydlí. V lese potká rozcuchanou, rozrušenou cizinku, jménem Geraldine, která říká, že ji i s její služkou uneslo pět mužů, ale jeden z nich ji propustil. Chce, aby jí Christabel pomohla služku najít. Christabel souhlasí a chce poprosit otce, aby vyslal za únosci své rytíře. Do té doby může Geraldine počkat u nich. V průběhu cesty domů Geraldine omdlévá a Christabel ji musí přenést přes práh. Protože hrad spí, nabídne Christabel Geraldině, aby spala u ní v pokoji, kde spolu poté stráví noc. Geraldine Christabel očaruje, aby nikomu nemohla říci, co je skutečně zač. Zde končí první část. Christabelin otec, sir Leone se, jakmile ji spatří, do Geraldiny bláznivě zamiluje. Posílá svého barda Braye na hrad, odkud Geraldine pochází, aby oznámil, že je v pořádku. Po cestě má Bray divný sen o holubici a zeleném hadu. Poté, co se vrátí zpět na panství Christabelina otce, Christabel se stydí za to, co se stalo a cítí, že byla očarována a svedena. Prosí otce, aby poslal Geraldine pryč, načež otec, zaslepený láskou, odmítá a zde báseň končí.

Na první pohled to vypadá, že v básni není přítomen žádný upířský prvek. Po přečtení celé básně se však dá říci, že Geraldine je jako had – její oči mohou očarovat oběť (okouzlení Geraldiny, aby nikomu nic neřekla). Není schopná sama vejít do cizího domova, proto se nechala Geraldinou přenést. Vyhýbá se náboženským předmětům a zvířata jsou z ní neklidná (štěkot psa, když ji ucítil v hradě).

---

⁷² HELIUM.COM. *Poetry analysis: Christabel, by Samuel Coleridge*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.helium.com/items/1464619-gothic-elements-in-coleridges-christabel>

Podle Jamese B. Twitchella je Geraldine, první postavou, která v Anglii odpovídá Lamii.⁷³

Džaur (1813)

Dílo *Džaur (Giaour: The Fragment of Turkish Tale)* od George Gordona Byrona patří datem svého vydání taktéž mezi raná upířská díla.

Inspiraci pro napsání tohoto díla získal Byron v průběhu let 1809-1810, při pobytu v Athénách, kde se seznámil s tureckým zvykem házet ženu, která se provinila cizoložstvím, zabalenou v pytli do moře. Její název – Giaour - je turecké označení pro nevěřícího, v tomto případě tedy křesťana.⁷⁴

Báseň byla tak úspěšná, že se v průběhu šesti měsíců po svém vydání dočkala sedmé edice.

Děj není kontinuální, příběh je skládán z jednotlivých fragmentů, které jsou zpřeházené.

Mladý Džaur se zamiluje do otrokyně Leily. Její majitel, Hassan, tento vztah vidí jako nevěru a proto se rozhodne ji potrestat a v souladu s tradicí ji v pytli vhaduje do moře. Džaur se o tom dozví, přepadne Hassana i s jeho družinou a všechny je zabije. Poté, zmítán výčitkami, odchází do kláštera, kde se posléze vyzpovídá nejvyššímu otci. Stále s hlavou plnou výčitek v klášteře umírá. Těsně před smrtí za ním ale přijde Leila.

V obsahu básně není ani zmínka o upírovi, pouze řádky 751 – 780⁷⁵ jsou důvodem, proč je Džaur zahrnutý do upířské literatury – popis živého mrtvého, kterým se Džaur stane díky tomu, že zabil Hassana.

---

⁷³ TWITCHELL, James B. *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Literature*. Durham: Duke University Press, 1981. s. 64. ISBN 0-8223-0438-4

⁷⁴ TWITCHELL, James B. *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Literature*. Durham: Duke University Press, 1981. ISBN 0-8223-0438-4

⁷⁵ SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *Lord Byron's Vampire Poem "The Giaour" (1813)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-the-giaour-byron.html>

Upír (1819)

Upír spisovatele Johna Williama Polidoriho je prvním prozaickým dílem spadajícím do upírské literatury. Lord Ruthven, hlavní upírský hrdina díla, byl inspirací pro mnoho pozdějších autorů, dokonce je možné, že „...modelem současných románových a filmových postav není Dracula, ale lord Ruthven od Polidoriho“⁷⁶

Ačkoliv byl *Upír* původně mylně publikován pod jménem George Gordona Byrona a po vyjasnění autorství mnoho Byronových čtenářů nazývalo Polidoriho plagiátorem, i přesto stal velmi oblíbeným dílem, které ovlivnilo mnoho budoucích autorů.

Za jeho vznikem stála nevinná příhoda, ve které se v době, kdy Polidori pracoval jako osobní lékař Byrona, sešli u Ženevského jezera Polidori, Byron, Mary Shelley a Percy Bysshe Shelley. Poté, co si nahlas předčítali ze sbírky hororových Příběhů mrtvých, Byron navrhl, aby každý napsal vlastní hororovou povídku. Byron napsal část příběhu, posléze dopsaného a pojmenovaného *Manfred*, Mary Shelley začala psát dílo na základě svých zážitků z dětství, přičemž výsledkem byly první řádky *Franeksteina*. Polidori v té chvíli nevěděl, co napsat. Později se však inspiroval příběhem, který sepsal Byron, a na jeho motivy napsal *Upíra*.

V předmluvě k originálnímu dílu Polidori pečlivě připravuje čtenáře na teror, který se v knize vyskytuje tím, že popisuje stručnou historii upíra, vypisuje jeho vlastnosti a fyzické charakteristiky.⁷⁷

Hlavním hrdinou románu *Upír*, je lord Ruthven, aristokrat, kterého znají všichni, pro jeho hýřivý život. Na jednom z večírků se setká s Aubreym, sirotkem, který se dostal k aristokratickým pěstounům. Aubrey je uchvácen lordem Ruthvenem a shodou náhod s ním Ruthven vyráží na cesty za poznáním. Na této cestě si Aubrey postupně uvědomuje, že Ruthven je zvláštní. Jeho podezření potvrdí dopisy od rodiny, na základě kterých opouští Ruthvenovu společnost. Předtím se ho ale rozhodne sledovat, aby se ujistil, jaký Ruthven opravdu je. To, co zjistí, ho utvrdí v jeho rozhodnutí a jeho cesta

---

⁷⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Lexicon magie*. 4. vyd. Praha: Argo, 2009. s. 445. ISBN 978-80-257-0134-8

⁷⁷ TWITCHELL, James B. *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Literature*. Durham: Duke University Press, 1981. ISBN 0-8223-0438-4

s Ruthvenem se dělí. V Řecku, kam se Aubrey vydá, potkává Janthe, do které se zamiluje. Ta mu vypráví příběh o upírovi, který je nápadně podobný Ruthvenovi. Jednoho dne, když odjíždí strávit den o samotě, aby mohl pracovat, se již nestihne vrátit za světla a poté, co se mu splaší kůň, se rozhodne strávit noc v chatrči, kterou najde v lese. V chatrči Aubrey slyší křik dívky a je napaden upírem. Po rozednění zjistí, že dívka, která leží mrtvá v chatrči, byla Janthe. Na krku a hrudi měla stopy kousnutí. Když se zotavuje z této strašně události, opět se potkává s Ruthvenem, který mu potvrdí vše, co o něm Aubrey dosud zjistil. Poté, co je přepadnou lupiči, je Ruthven postřelen a předtím než zemře, zapřísahá Aubreyho, aby po celý rok nikomu neříkal, kdo skutečně je a co se stalo. Aubrey souhlasí a ráno není Ruthvenovo tělo k nalezení. Aubrey se vrací domů k sestře a do společnosti. Zde zjišťuje, že Ruthven je také zpět a jeví zájem o jeho sestru. Protože nikomu nemůže říct, kdo Ruthven je, všichni si myslí, že je šílený. Den předtím, než uplyne rok, kdy nesmí nikomu nic říci zjistí, že se jeho sestra vdává a jejím ženichem není nikdo jiný, než Ruthven. Aubrey zešílí a jeho sestra slouží k ukojení upírový žízně.

V Polidoriho díle není pochyb, že je o skutečném upírovi. Nese všechny znaky upírství a Ruthven je skutečným představitelem upíří rasy. Mladý, krásný aristokrat, nesmrtelný a pijící krev.

4 ČEŠTÍ A SVĚTOVÍ AUTOŘI INSPIROVANÍ VAMPYRISMEM

4.1 Zahraníční autoři

Heinrich August Ossenfelder (1725 - 1801)

Narodil se v roce 1725 v Drážďanech. V letech 1741 – 1746 navštěvoval Fürstenschule St. Afra v Míšni a poté studoval v Lipsku. Psal články do populárně vědeckého časopisu *Der Naturforscher*, jehož redaktorem byl i jeho blízký přítel Christlob Mylius, mezi jehož díla patří například *Ermunterungen zum Vergnüen des Gemüts* (1747).⁷⁸ V roce 1748 pověřil Mylius Ossenfeldera napsáním básně s upíří tematikou, díky čemuž vznikl *Vampyr*.

„Vampyr je první německou básní s upířskou tematikou, ale je obecně uznávaná jako báseň, díky které se upír dostal do tvůrčí literatury. Vampyr vytváří přímou vazbu v severovýchodním Maďarsku, jako zdroj německého literárního upíra.

Ossenfelderův upír vycházel z upířského folkloru a pověr, se kterými se setkali duchovenstvo a vědci při svých pozorováních v Maďarsku a Srbsku.“⁷⁹

Johann Wolfgang Goethe (1749 - 1832)

I Goethe patří mezi spisovatele, v jejichž tvorbě můžeme najít významné upířské dílo. Z jeho děl je to *Korintská nevěsta* (*The Bride of Corinth* - 1797), která je v České republice téměř neznámá.

Johann Wolfgang Goethe se narodil roku 1749 ve Frankfurtu nad Mohanem, do měšťanské, dobře situované rodiny. K literatuře se pravděpodobně dostal na studiích ve Štrasburku, kde se seznámil s Johannem Gottfriedem Herderem (s nímž stál u zrodu hnutí Bouře a vzdor), který v něm podnítil zájem o magii a probudil v něm lásku k Williamu Shakespearovi, která Goetha neopustila po celý život.

⁷⁸ DEUTSCHE-BIBLIOGRAPHIE.DE. *Ossenfelder, Heinrich August*. [online]. [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://www.deutsche-biographie.de/sfz73876.html>

⁷⁹ CRAWFORD. Heide. *The Cultural-Historical Origins of the Literary Vampire in Germany*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: www.blooferland.com/drc/images/07Heide.rtf

Po dokončení studií působil nejdříve jako právník, později jako dvorní rada a ministr a na této pozici také našel inspiraci pro vznik románu *Utrpení mladého Werthera* (1774).

V době svého pobytu ve Výmaru, kde zastával státní a hospodářsko-organizační funkce, začal pracovat na svém díle *Faust*, které dokončil roku 1831. Tento rok je také rokem smrti J. W. Goetha.⁸⁰

Ačkoliv je Goethovým nejznámějším dílem *Faust*, upírem se zabývá v gotické básni *Korintská nevěsta*. K napsání této básně ho inspirovala *Lenora*, spisovatele Gottfrieda Augusta Bürgera, avšak ve většině pozdějších poznámek Goethe sám uvádí, že jeho báseň vznikla na základě báje ze starověkého Řecka, o setkání filosofa Apollonia s Lamií.

John William Polidori (1795 – 1821)

Narodil se v roce 1795 v Londýně, jako nejstarší syn italského politického emigranta a anglické vychovatelky.

V roce 1810 opustil Londýn a odešel na univerzitu do Edinburghu, kde o pět let později dokončil lékařskou školu a získal titul doktor. O rok později nastoupil jako osobní lékař do služeb lorda Byrona, se kterým se posléze vydává na cestu po Evropě.

Poté, co ho Byron propustil ze svých služeb, cestoval po Itálii a pak se vrátil zpět do Anglie. V dubnu 1819 byla bez jeho vědomí, se jménem Byrona jako autora, zveřejněna povídka *Upír*. Aby zachránil situaci, Byron vydal své dílo Džaur, ale i přesto bylo autorství *Upíra* nadále připisováno jemu. Polidoriho dlouhá, Byronem ovlivněná, báseň *The fall of Angels*, byla vydána anonymně v roce 1821 a v tom samém roce za záhadných okolností Polidori umírá.⁸¹

Povídka *Upír* je prvním anglicky napsaným upířským příběhem a díky němu je Polidori nazýván tvůrcem žánru - upířního fantasy.

---

⁸⁰ LD.JOHANESVILLE.NET. *Johan Wolfgang Goethe*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://ld.johannesville.net/goethe/zivotopis?bio=1&fig=1>

⁸¹ PUBLIC.ASU. *Author Profile: John William Polidori*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.public.asu.edu/~cajsa/thevampyre1816/polidori_bio.htm

Jak již bylo zmíněno výše, Polidori se inspiroval nedopsaným dílem George Gordona Byrona – *Manfred*, které sice patří mezi hororovou literaturu, nicméně ne upířskou.

„Prvenství je Upírovi připisováno také v tom, že má jako první upířský příběh hrdinu, popisovaného jako bledého aristokrata, který se živí krví nevinných mladých žen. Ostatní upíři této doby, pokud jsou v dílech popsáni, se stále drží lidových tradic, které je popisují jako ohybná monstra.“⁸²

Joseph Sheridan Le Fanu (1814 - 1873)

Dalším významným autorem v oblasti upířské literatury je bezpochyby Joseph Sheridan Le Fanu se svou povídkou *Carmilla* (1871), která vyšla ve sbírce *V temném zrcadle*.

Le Fanu byl irský novinář a spisovatel, otec viktoriánského strašidelného příběhu. Narodil se v srpnu roku 1814 do šlechtické rodiny Hugenetů Thomasu Philipu Le Fanu a Emmě Lukrecii Dobbin Le Fanu. V roce 1839 úspěšně dokončil studium práv na Trinity College v Dublinu. Během studií pracoval v Dublin University Magazine, kde byl v roce 1838 vydán Le Fanův první příběh *The Gost and The Bonesetter*.

Jeho první povídka *The Cock and the Anchor* (1845) byla výrazně ovlivněna Sirem Walterem Scottem. Jeho druhá povídka *Colonel Torlogh O'Brien* byla publikována v roce 1847.

Po smrti své ženy v roce 1858 se Le Fanu stáhl do ústraní a začalo nejproduktivnější období jeho života.⁸³

Jeho práce rozšířila viktoriánskou gotiku o vnitřní hrůzu a hlubší dopady psychického teroru, který je charakteristický pro moderní horor.⁸⁴ Ačkoliv se Le Fanova tvorba dá zařadit do mnoha literárních žánrů, nejznámější jsou jeho mysteriózní

---

⁸² SHEREADSNOWELS.WORDPRESS.COM. *Short Story: The Vampyre by John Polidori*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://shereadsnovels.wordpress.com/2010/09/11/short-story-the-vampyre-by-john-polidori/>

⁸³ ONLINE-LITERATURE.COM. *Josepf Sheridan Le Fanu*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.online-literature.com/lefanu/>

⁸⁴ ANSWERS.COM. *Sheridan Le Fanu*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.answers.com/topic/sheridan-le-fanu>

a hororová díla. Kromě hororové sbírky *V temném zrcadle* jsou to například *The House by the Churchland* (1863) nebo *Uncle Silas* (1864).

Pro své upířsky nejvýznamnější dílo – *Carmilla*, čerpal Le Fanu inspiraci z díla *A Treatise on the Apparitions of Spirits*, a z *The Vampires or Revenants of Hungary, Moravia, etc.* (1751) napsaného Domem Augustinem Calmetem.⁸⁵ Calmet ve svém pojednání popisuje mnoho upířských případů, které se vyskytly v průběhu upířího šílenství, které zaplavilo Evropu v 18. století,⁸⁶ stejně jako z Polidoriho *Upíra*.⁸⁷

Le Fanu je prvním autorem, který spojil prvky vampyristu a lesbické lásky a zároveň detailně popsal sexuální podtext při upířím sání krve.

Bram Stoker (1847 - 1912)

Narozen roku 1847 v irském Dublinu Abrahamu a Charlotte Stokerovým jako třetí ze sedmi dětí. V roce 1864 se zapsal na Trinity College a v roce 1870 ji úspěšně dokončil titulem z matematiky. Nedlouho poté přijal místo úředníka na Dublinském hradě. Při této práci začal po večerech pracovat jako neplacený novinář a literární kritik v místních novinách – Dublin Evening Mail, kam psal recenze na různé divadelní inscenace. Po téměř 7 letech ukončil práci na Dublinském hradě a v té samé době se seznámil s anglickým hercem Sirem Henrym Irvingem, který hrál Hamleta ve Stokerově inscenaci Shakespearova *Hamleta*. Irving mu v roce 1878 nabídl pozici hereckého manažera ve své produkční společnosti v Anglii – Lyceum Theatre v londýnském West End. V roce 1878 se oženil s Florencií Balcomovou, se kterou měl jednoho syna. V Lyceum theatre působil téměř 30 let a v roce 1912 zemřel v Londýně v Anglii.

V roce 1875 Stoker publikoval svůj první hororový příběh *The Primrose Path* a další díla byla vydávána v době jeho práce pro Lyceum Theatre. Jsou jimi například *The Story Under the Sunset* (1882) nebo povídka *The Snake's Pass* (1890).

---

⁸⁵ Pozn. autorky: V České republice vyšlo toto dílo v překladu Jaromíra Kozáka jako *Pojednání o upírech – Moderní studie starého unikátního díla*

⁸⁶ DXSUPERPREMIUM.COM. *Carmilla by Joseph Sheridan Le Fanu*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.dxsupperpremium.com/2009/07/carmilla-by-joseph-sheridan-le-fanu.html>

⁸⁷ FINDAGRAVE.COM. *John William Polidori*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=13248870>

V roce 1897 publikoval své nejvýznamnější dílo *Dracula*, které je dodnes považováno za klasický hororový román a jež inspirovalo vznik mnoha divadelních, literárních a filmových adaptací, mezi které patří *Dracula* (1931) s Bélou Lugosim v hlavní roli nebo *Nosferatu* (1922) s Maxem Shreckem.⁸⁸

K napsání *Draculy* byl Stoker inspirován jak svými literárními předchůdci, tak i přítelem, který ho seznámil s historickou postavou valašského Vojvody Vlada, „...*panujícího v 15. století v Transylvánii a jehož krvavé skutky byly tak pověstné, že podle lidového podání byl prý spolčen s ďáblem,*“⁸⁹ a který se stal předlohou jeho literárního *Draculy*. Inspirací Drákuly, jako upíra, se stal Polidorioho *Upír*, jehož si Stoker „...*vzal jako předlohu a upravil podle svého...*“⁹⁰ a dalším, kdo silně ovlivnil Stokera, byla Le Fanova *Carmilla*.⁹¹

Stokerův přínos do upírské literatury je nezpochybnitelný. Kromě toho, že *Dracula* je prvním upířským románem v historii (do té doby byly napsány pouze povídky), založil Stoker archetyp upíra, který je známý ještě století po jeho smrti.

Anne Rice (1941 – nyní)

Anne Rice proslula jako spisovatelka erotických a upířích románů. Narodila se v říjnu roku 1941. Po svém otci byla pojmenována Howard, toto jméno si však nechala v první třídě změnit. V roce 1958 se s rodiči odstěhovala do Richardsonu v Texasu. Následující rok dokončila studium na Richardsonově střední škole. Krátce studovala na univerzitě v Texasu, ale po svatbě se Stenem Ricem se přestěhovala do Kalifornie, kde absolvovala na San Francisco State College. V Kalifornii zůstala až do roku 1980. Poté, co vystřídala mnoho pracovních míst, kromě jiného pracovala jako servírka, kuchařka nebo vymáhala pohledávky, začala svou kariéru jako spisovatelka upířích a erotických románů.

---

⁸⁸ BIOGRAPHY.COM. *Bram Stoker: biography*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/bram-stoker-9495731?page=1>

⁸⁹ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 557. ISBN 978-80-7388-334-8

⁹⁰ BERESFORD, Mathew. *From demons to Dracula: the creation of the modern vampire myth*. London: Reaktion, 2008. s. 121. ISBN 978-1-86189-403-8

⁹¹ BERESFORD, Mathew. *From demons to Dracula: the creation of the modern vampire myth*. London: Reaktion, 2008. s. 139. ISBN 978-1-86189-403-8

Od roku 2002, kdy zemřel její manžel, žije i se svým synem Christopherem v Palm Desert v Kalifornii.

Anne Rice získala obrovskou čtenářskou základnu díky svým “nadpřirozeným“ románům. Její první dílo *Interview s upírem* vyšlo v roce 1976. Kniha je prvním dílem z desetidílné série *Upíří kroniky* a v roce 1996 byla zfilmována.

Rice je také slavná díky svým erotickým románům, například *Vittorio the Vampire* (1999). V roce 1998 se vrátila ke katolické víře, která měla velký vliv na její práci. Brzy se vzdala upířích románů a rozhodla se žít více v souladu se znovuobnovenou vírou. Z dalších děl se dá jmenovat například *Christ the Lord: Out of Egypt* (2005), nebo série andělských nadpřirozených thrillerů *Písně Seraphim*, jejichž prvním dílem byl *Angel Time* vydaný v roce 2009.⁹²

První kniha série *Upíří kroniky* – *Interview s upírem* byla, dle slov samotné Anne Rice inspirovaná *Ódou na Slavíka* Johna Keatse⁹³ a *Vánoční koledou* od Charlese Dickense.⁹⁴

Podle Anne Rice je upír metaforou pro outsidera, kriminálního a predátora, skrývajícího se v každém člověku. Jak říká, ve svých dílech psala o mytické bytosti, která reprezentovala lidské stinné stránky.⁹⁵ Na dotaz, co ji inspirovalo k napsání *Upířích kronik*, odpovídá, že neví. „*Interview s upírem* přišlo z ničeho nic, když jsem seděla před psacím strojem a přemýšlela, jaké by to bylo dělat rozhovor se skutečným upírem, mít možnost se ptát, jaké to je být upírem a pít krev živých bytostí.“⁹⁶

---

⁹² BIOGRAPHY.COM. Anne Rice: biography. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/anne-rice-9456840>

⁹³ FINDAGRAVE.COM. John William Polidori. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=13248870>

⁹⁴ ANNERICE.COM. The Vampire Chronicles: Interview with a vampire. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.annerice.com/bookshelf-interview.html>

⁹⁵ NJ.COM. Interview with Anne Rice: 'Vampire' writer talks about creating characters and stories you can sink your teeth into. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.nj.com/entertainment/arts/index.ssf/2010/10/interview_with_anne_rice_vampi.html

⁹⁶ YOUTUBE.COM. *Inspiration for the Vampire Chronicles*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=_re74g7wsg8

Stephen King (1947 – nyní)

Stephen King je známý hlavně svou hororovou literaturou, není tedy překvapením, že i v jeho díle lze nalézt upíry.

Stephen King se narodil roku 1947 v Portlandu, v Maine. V roce 1966 dokončil studium na Lisabonské střední škole a poté nastoupil na University of Maine v Oronu. Při studiu psal do školních novin a byl členem studentské rady. Jeho první krátká povídka byla publikována již za studií v Startling Mystery Stories. Poté, co úspěšně absolvoval v oborech angličtina a tvůrčí psaní se zaměřením na učitelství, se neúspěšně snažil najít místo učitele. Místo toho nastoupil do prádelny a ve volném čase se věnoval psaní. V roce 1973 prodal svůj první román *Carrie* a díky jejímu obrovskému úspěchu se mohl nadále věnovat psaní na plný úvazek. Další romány tedy přišly vzápětí – *Prokletí Salemu* (1975), *Osvícení* (1976), *Cujo* (1981) a *To* (1986). Z dalších děl určitě stojí za zmínku i *Zelená míle* (1996) a *Misery* (1987) V současné době patří mezi nejpopulárnější spisovatele hororové literatury.⁹⁷

K napsání díla *Prokletí Salemu* ho, dle jeho vlastních slov, inspiroval Stokerův *Dracula*. „Na střední škole jsem vyučoval předmět *Fantasy a Science Fiction* a jeden z románů, o kterých jsem přednášel, byl *Dracula*... Doma jsem přemýšlel, co by se stalo, kdyby legendární hrabě přijel do New Yorku, natož, kdyby se objevil v malém, ospalém městě. Protože jsem to chtěl zjistit, napsal jsem *Prokletí Salemu*, které se původně mělo jmenovat *Druhý příchod*.“⁹⁸ Stephen King tedy ve svém díle umístil upíry do malého města 20. století.

Stephenie Meyer (1973 – nyní)

Narodila se jako druhé z šesti dětí v roce 1973 v Hartfordu v Connecticutu. Čtyři roky po narození se její rodina odstěhovala do Phoenixu v Arizoně. V roce 1992 absolvovala na škole Chaparral High School ve Scottsdale v Arizoně a prospěchové stipendium, které získala za vynikající studium, použila k možnosti navštěvovat

---

⁹⁷ BIOGRAPHY.COM. *Stephen King: biography*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/stephen-king-9365136?page=1>

⁹⁸ STEPHENKING.COM. *'Salem's Lot*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.stephenking.com/library/novel/_salem_s_lot_inspiration.html

Birmingham Young University, kde studovala anglickou literaturu. Roku 1996 Meyer potkala svého dávného přítele z dětství Christiana Meyera a o rok později se vzali.

Mezi její nejvýznamnější díla patří sága *Twilight*. Její první díl, *Stmívání*, vyšel v roce 2005 a ještě v témže roce byla Meyer oceněna jako nejslibnější autorka roku. Druhý díl, *Nový Měsíc*, vyšel v roce 2006, *Zatmění* o rok později a v roce 2008 celou ságu ukončila knihou *Rozbřesk*. Napsala ještě dvě další díla – *Hostitel* (2008) a *Krátký druhý život Bree Tannenové* (2010).⁹⁹

V rozhovoru pro časopis TIME Meyerová uvedla, že k dílu *Twilight* se inspirovala ve snu, kde se jí zdálo o zamilované dívce a upírovi na louce, ale kniha, že je volně inspirovaná *Pýchou a předsudkem* od Jane Austen, *Snem noci svatojánské* od Williama Shakespeara a další klasickou literaturou.¹⁰⁰

Přínos Stephenie Meyer do upírské literatury je zřejmý, kromě toho, že je v současné době nejznámější autorkou upírské literatury také stvořila archetyp upíra, který je více, či méně používán ve většině upírských knih mladé generace.

4.2 Čeští autoři

Jan Neruda (1831 - 1891)

Jan Neruda se řadí k významným osobnostem české literatury. Byl básník, prozaik, novinář i umělecký kritik. Narodil se v červenci 1834 v Praze na Malé Straně. Po maturitě se dal na studium práv, která nedokončil. Prošel několik zaměstnání, ale žádné mu nevyhovovalo, proto se pokusil, opět neúspěšně, o studium filosofie. Zkoušel psát divadelní hry, ale poté, co uznal, že to není jeho silnou stránkou, už se k dramatické tvorbě nevrátil. Poté se začal věnovat novinářině a literatuře. Svou kariéru začal v Národních Listech – listu mladočechů, později působil v časopisech *Obrazy domova* a *Čas*. Vzhledem k nepříliš úspěšnému soukromému životu se nikdy neoženil. V roce

---

⁹⁹ BIOGRAPHY.COM. *Stephenie Meyer: biography*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/stephenie-meyer-456668?page=1>

¹⁰⁰ TIME.COM. *10. Questions to Stephenie Meyer*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834663,00.html>

1860 začal pracovat v redakci deníku Čas a poté v deníku Hlas. Přechodně redigoval časopisy Květy a Lumír.

Dílo Jana Nerudy je velmi obsáhlé, je v něm patrná určitá skepse a ironie, za kterými se skrývá jeho osobní trápení. Ve svých dílech ukazuje špatné poměry doby, lidskou bídu a ztrátu iluzí.

Z jeho děl uveďme například *Hřbitovní kvítí* (1858), *Písně kosmické* (1878), *Balady a romance* (1878 - 1883) a *Povídky malostranské* (1878).

Dílem, kterým se zasloužil o svoji pozici mezi upířskými spisovateli, je *Vampyr*, který vyšel ve sbírce *Různí lidé* (1871). Jeho dílo sice není o krvesajném upírovi, některé upíří rysy v něm však vidět jsou. Povídka *Vampyr* je prvním česky psaným upířským dílem.

Miloslav Švandrlík (1932 - 2009)

Miloslav Švandrlík se narodil v Praze v roce 1932. Poté, co dokončil základní školu, začal studovat na pedagogickém oddělení Městské hudební školy v Praze. Po dokončení dvouletého studia se rok živil jako dělník a poté absolvoval státní kurz pro přípravu pracujících na vysokou školu, kde složil maturitu. Dva roky studoval na DAMu, nejprve herectví, po půl roce režii. Poté se pokusil přestoupit na FAMU, avšak neúspěšně a proto zanechal studia a nastoupil jako asistent Vesnického divadla v Praze. V říjnu 1953 nastoupil vojenskou službu u pomocného technického praporu, ze které byl propuštěn v roce 1955. Krátce byl zaměstnán jako vychovatel korejských dětí a poté se naplno začal věnovat psaní.

Jeho nejznámějším dílem jsou pravděpodobně *Černí Baroni aneb válčili jsme za čepičky* (1969), kteří byli později zfilmováni. Z dalších děl jsou to *Neuvěřitelné příhody žáků Kopyta a Mňouka* (1973) nebo *Doktor od jezera Hrochů* (1980).

Miloslav Švandrlík píše i parodie hororových sci-fi pro mládež a za svého života spolupracoval i s celou řadou časopisů (např. Dikobraz).¹⁰¹

---

¹⁰¹ SPISOVATELE.CZ. Miloslav Švandrlík. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/miloslav-svandrlik#cv>

Dílo *Drákulův švagr* (1970) je po Nerudově *Vampýrovi* první česká kniha věnovaná upírům.

Jenny Nowak (1955 - nyní)

Vlastním jménem Jana Moravcová se narodila v roce 1955 v Jihlavě, kde bydlela do svých patnácti let, než odešla studovat návrhářství obuvi na střední školu do Třebíče. Po škole se přestěhovala do Napajedel, kde začala pracovat jako ošetřovatelka koní. Poté, co se jí roku 1977 narodila dcera Katrin, se přestěhovala zpět do Jihlavy, kde nastoupila v místní zoologické zahradě jako chovatelka. Po několika letech, která strávila ošetřováním zvířat (mimo jiné i ve vsi blízko Domažlic, kam se na čas přestěhovala), se seznámila s básníkem Václavem Moravcem, kterého si vzala a odstěhovala se s ním do Prahy. Chvilí nato začal vznikat její první román *Nemrtvý* (1997). Poté, co byl vydán, se jí podařilo získat post redaktorky v nakladatelství. V současné době pracuje jako jazyková a odborná redaktorka pro různá pražská nakladatelství.¹⁰²

Její dílo sestává z *Transylvánské série* (1994 – 2012) obsahující v současné době 8 knih, *Egyptské série* (1999-2007) obsahující tři knihy a *Čelákovické série* (1997-2011) obsahující dvě knihy.

Jenny Nowak se zajímá o magii, vampyrismus, gotiku a vše, co s tím souvisí.

*„Jedním z velice lákavých atributů tvorby paní Nowak je také obratné splétání nitek již existujících příběhů, či domněnek, kolujících v souvislosti s Vladem Tepesem ale i vampýry jako takovými. S neskutečnou citlivostí sprádá vlákénka historie, uměleckých děl a vlastních vizí tak, že vzniká dokonale sugestivní tapisérie, bez ošklivých děr či příliš jednoduchých nebo násilných motivů.“*¹⁰³ Jak je zřejmé, Jenny Nowak se inspirovala *Draculou* v jeho nejčistší formě a převádí ho do dvacátého století mezi hollywoodské herce.

¹⁰² JENNYNOWAK.CZ. *Životopis*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.jennynowak.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=156&Itemid=151

¹⁰³ JENNYNOWAK.CZ. *Literatura – Vampýři Jenny Nowak*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.jennynowak.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=192:literatura-vampyi-jenny-nowak&catid=56:rozhovory-lanky&Itemid=158

Jiří Kulhánek (1967 - nyní)

Narodil se v roce 1967 v Brandýse nad Labem a v roce 1989 absolvoval SPŠS v Liberci. Od roku 1993 je členem Science fiction and fantasy Workshopu, což je skupina lidí pomáhajících mladým autorům v jejich krušných začátcích.¹⁰⁴ V roce 1966 získal cenu Akademie science fiction, fantasy a horroru pro nadějněho nováčka.

Dílo Jiřího Kulhánka začíná v roce 1994, kdy v časopise Ikarie vyšla povídka *Je 7:00, pro dnešek nejvyšší čas zabít svého prvního policajta*. Ve stejném roce mu vychází první kniha – povídková sbírka *To je přece nesmysl*. Přelomem v jeho díle se stal román *Vládci strachu* (1995), který měl velmi pozitivní ohlasy u čtenářů. O rok později mu vychází další román – *Cesta krve*, který byl rozdělen do dvou částí s názvy *Cesta krve – Dobrák* (1996) a *Cesta krve – Cynik* (1997). Dva následující roky věnoval přípravě dalšího románu – *Divocí a zlí*, který nakonec vyšel ve čtyřech dílech: *Čas mrtvých* (1999), *Hardcore* (1999), *Prorok* (2000) a *Kříže* (2000). V letech 2002 – 2003 vydává dvoudílný román *Noční klub 1* a *Noční klub 2*. Román *Stroncium* vyšel v roce 2006 a byl Kulhánkovými fanoušky označen za jeho nejslabší dílo. V roce 2011 mu vyšla zatím poslední kniha – *Vyhliídka na věčnost*.

Kromě knih vydal i řadu povídek, z nichž některé vyšly samostatně nebo v různých sbornících, mezi jinými jsou to povídky *Svůj život*, *Spojení v bohu*, *Koruna věčnosti* aj.

Kulhánek píše akční knihy na pomezí sci-fi a fantasy a mezi výčet autorů píšících upířskou literaturu patří právem. Ve většině jeho knih vystupují právě oni.

Hrdinové jeho knih jsou vždy obdařeni nadlidskými schopnostmi. Jsou jimi například právě upíři, kyborgové nebo speciálně vycvičení bojovníci. Jeho dílo je charakteristické černým až cynickým humorem, detailními popisy vyspělé techniky a množstvím krvavých scén. „*Kulhánkův styl bývá přirovnáván ke Quentinu Tarantinovi. Je často napodobován, ale zpravidla nepřilíš zdařile. Doposud největšího čtenářského*

---

¹⁰⁴ CESKY-JAZYK.CZ. *Kulhánek Jiří*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/jiri-kulhanek.html>

úspěchu dosáhl Miroslav Žamboch s románem *Líheň* (2 svazky 2004-5), ovšem zpracovává kulhánkovskou látku svým charakteristickým romantickým způsobem.¹⁰⁵

Díla, kterými se Kulhánek ve svých knihách inspiruje, nejsou nikde zmíněna, kromě jediné, obsah *Cesty krve* ho napadl při cestě autem a u několika scén této knihy se inspiroval filmy *Komando*, *Mad Max* a *Romerovým Dawn of the Dead*.¹⁰⁶

Jeho přínos do upírské literatury je zřejmý, je to první autor v České republice vůbec, jehož hrdinové jsou povětšinou upíři, mají nadlidské schopnosti, které jsou však stále v mezích běžných schopností upírů popisovaných v jiných dílech.

Miroslav Žamboch (1972 - nyní)

Narodil se v roce 1972 v Hranicích na Moravě. Vystudoval jadernou a fyzikálně inženýrskou fakultu na ČVUT v Praze a nyní pracuje ve výzkumném ústavu jaderného výzkumu v Řeži. Svou první povídku napsal již v 17 letech na chmelové brigádě, ale publikovat se mu první povídka – *Zpověď Válečníka* - podařilo až v roce 1993.¹⁰⁷ Od té doby pravidelně vydává knihy, publikuje povídky v antologiích a časopisech (například *Legie nesmrtelných*, *Legendy české fantasy* nebo *Klášter slasti*), na internetových portálech a ve sbornících.

Jeho pravděpodobně nejznámější literární hrdina, Koniáš, se poprvé představil ve sbírce *Poslední bere vše* (2000), poté v knize *Na ostřích čepelí* (2001) a byla mu věnována i sbírka povídek *Ostří oceli* (2002). Kniha *Bez slitování* (2003) se odvíjí ve světě Koniáše, ačkoliv on samotný tam již nevystupuje. Žánr *Megapolisu*, který vyšel v roce 2004, patří do oddechové sci-fi literatury. V roce 2004 a 2005 vydává dvojdílný román *Líheň*, který se odehrává v současné Praze.¹⁰⁸ Mnoho děl bylo publikováno v tzv. kolibřím formátu, například série děl o hrdinovi jménem Bakly: *Návrat zabijáka* (2005) nebo *Anděl bez slitování* (2006). Postapokalyptická sci-fi *Drsný spasitel* vyšla v roce

---

¹⁰⁵ SPISOVATELE.CZ. *Jiří Kulhánek*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/jiri-kulhanek#cv>

¹⁰⁶ MORGUS.WBL.SK. *Jiří Kulhánek*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.morgus.wbl.sk/Rozhovor-1996.html>

¹⁰⁷ MIROSLAVZAMBOCH.CZ. *Osobní*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.miroslavzamboch.cz/Personal.aspx>

¹⁰⁸ FANTASYA.CZ. *Miroslav Žamboch*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/miroslav-zamboch>

2007 a sci-fi román o cestování v čase – *Predátoři* v roce 2007. V roce 2008 napsal další dvě knihy s Koniášem v hlavní roli – *Muž na stezce* a *Vlk samotář*. V následujících třech letech vydal další tři romány – *Dlouhý sprint s ozvěnou* (2009), *Čas žít, čas zabíjet* (2010) a *Visio in Extremis* (2011).

Dále se věnuje zatím devětadvacetidílné sérii *JFK* (2005-2012) o Agentovi Johnu Francisi Kováři, na které spolupracuje s mnoha dalšími autory.

Miroslav Žamboch nemá vyhraněný literární žánr, kterého by se držel, jeho knihy spadají jak do science-fiction, tak do fantasy.

Líheň je prvním českým science-fiction románem odehrávajícím se v současné Praze a jako první má i ženskou hlavní postavu. Ačkoliv to nikde není zmíněno a krvesajné bytosti v ní nevystupují, *Líheň* se dá řadit mezi upírské romány, už jen charakterem hlavní hrdinky, která postupem času získává „neobvyklé“ schopnosti, stejně jako lidé kolem ní.

Jak sám Žamboch v rozhovoru pro internetové knihkupectví Fantasya uvádí, k napsání *Líhne* ho inspiroval Jiří Kulháněk se svými „upířskými“ romány, zejména pak dílem *Vládci strachu*. Dle slov samotného Žambocha se mu Kulhánkova kniha líbila natolik, že se rozhodl si také jednu napsat.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ FANTASYA.CZ. *Psaní je pro mě vášně, koníček, hra, relaxace i posedlost...* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/psani-je-to-me-vasen-konicek-hra-relaxace-i-posedlost>

5 VÝVOJ POSTAVY UPÍRA V JEDNOTLIVÝCH LITERÁRNÍCH DÍLECH

Každý autor, který napsal dílo o upírovi, měl někde inspiraci, ze které čerpal. Ať už z mýtů a pověr nebo z děl jiných autorů. V této kapitole se budeme zabývat vývojem upíra a jeho vlastností v jednotlivých literárních dílech, od těch nejranějších, až po díla patřící do 21. století. V jednotlivých stoletích byla tato díla vybírána tak, aby se dala pokládat za mezníky ve vývoji upírské literatury.

Budeme zde porovnávat jednotlivé upíří hrdiny s jejich inspirativní předlohou a zhodnotíme, nakolik své předloze zůstali věrni a v čem se liší.

5.1 Postava upíra v 18. století

Heinrich August Ossenfelder – Vampýr (1748)

Ossenfelderův *Vampýr* vychází z upírského folkloru a pověr, se kterými se setkalo duchovenstvo a vědci při svých pozorování v Maďarsku a Srbsku.¹¹⁰

Jak je vidět v příběhu Arnolda Paola, uvedeném v kapitole 3, ve chvíli, kdy „vstal z mrtvých“ a začal vysávat nevinně oběti, obyvatelé obce věděli naprosto přesně, co je zač a co mají dělat, aby ho zahubili. Srbské pověry se tedy příliš neliší od naší představy upíra. Spojíme-li označení upíra v ruském folkloru - upyr s německým upírem - Der Vampir, dostaneme označení Der Vampyr.

V celé básni není popsán vzhled upíra, můžeme se pouze domnívat, že protože s ním oběť komunikovala, jeho vzhled se od člověka příliš nelišil. Jediný popis, který nám Ossenfelder poskytuje, jsou jeho chladné paže „...v mých chladných pažích“¹¹¹ Denní doba také není definována. Ve druhé části básně však Vampýr dívce slibuje svou návštěvu, až bude spát, nabízí se tedy noční hodina „A až budeš klidně spát, připlížím se

---

¹¹⁰ CRAWFORD. Heide. The Cultural-Historical Origins of the Literary Vampire in Germany. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: www.blooferland.com/drc/images/07Heide.rtf

¹¹¹ LESVAMPIRES.ORG. Der Vampir: Heinrich August Ossenfelder 1748. [online][cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.lesvampires.org/ossenf.html>

*k tobě*¹¹². Taktéž jeho charakter je zřejmý – svůdník, který poté, co nedostane to, po čem prahne, vyhrožuje dívce noční návštěvou a pitím její krve. Vidíme tedy egoistu, který chce dokázat svou pravdu za každou cenu.

Ossenfelder do literatury přináší prvního upíra, který vypadá lidsky, pije krev, je egoistický, arogantní, sobecký a neskrývá svůj ironický pohled na křesťanství. Již v této první básni se tedy upír projevuje jako bytost anti-křesťanská, vysmívající se víře. Mytologičtí upíři si, co do lidových příběhů, s vírou příliš starostí nedělali. Ossenfelder jako první ukazuje, proč se upíři nazývají nečistí, tedy hříšní či bezbožní.¹¹³ Částí svého chování má *Vampyr* také mnohem blíže k upírům mytologickým - je bezcitný, nebo tak alespoň může působit. Jeho jedinou touhou je však nejen dostatek krve, ale i nadvláda nad obětí a z jeho chování číší pohrdání ke všemu a ke všem. Zatímco mytologický upír měl potřebu jednu – jídlo, respektive pití, *Vampyr* si je vědom sám sebe, což je krok kupředu.

Johann Wolfgang Goethe – Korintská nevěsta (1797)

Inspirací pro *Korintskou nevěstu* byla pro Goetha *Lenora*, od spisovatele Gottfrieda Augusta Bürgera a starořecký příběh o setkání filosofa Apollonia s Lamií, který byl napsán Philostratem v díle *Život Apollonia z Tyany (Life of Apollonius of Tyana)*, ačkoliv báseň sama je spíše podobná *Philinnon* od Phlegena z Tralles.¹¹⁴

Obsah básně již byl popsán ve třetí kapitole, proto se přesuneme přímo k dílům, jež byla Goethovi inspirací.

Podíváme-li se na Philostratovu Lamií, v příběhu je popisována jako krásná žena, která umí okouzlit muže a dokáže zhmotnit pevné věci (ačkoliv ne na dlouho). Mladík Menippos potkává krásnou ženu, která ho svádí, aby se s ní v noci sešel, jelikož ho již dlouho miluje. Poté, co se uskuteční jejich setkání, se Menippos baví s Apolloniem, který mu, po vyslechnutí příběhu, oznamuje, že jeho vyvolená je Lamia,

---

¹¹² LESVAMPIRES.ORG. Der Vampir: Heinrich August Ossenfelder 1748. [online][cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.lesvampires.org/ossenf.html>

¹¹³ SLOVNIKLATINSKY.CZ. *nečistý*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://slovníklatinsky.cz/necisty-latinsky>

¹¹⁴ ANSWERS.COM. *The Vampire in Poetry*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.answers.com/topic/the-vampire-in-poetry>

napůl žena, napůl had, jenž se umí proměňovat. I přesto se však Menippos chce s dívkou na druhý den oženit. Při svatební hostině, která je bohatá a honosná, protože Lamia vykouzčila hmotné iluze bohatství, pohárů a jídla, dojde ke střetu mezi Apolloniem a Lamií, který skončí přiznáním Lamiiných plánů – užít si s Manippem, vykrmit ho svatební hostinou a poté sníst jeho tělo.¹¹⁵

Co se týká *Philinnon*, dívka navštíví cizince Makhatese v domě svého otce. Jedné noci ji spatří služka a nahlásí to pánu a paní domu, kteří v neznámé poznávají svou téměř půl roku mrtvou dceru Philinnon. Aby měli jistotu, že je to skutečně ona, rozhodnou se vyčkat ještě jednu noc a poté, co se jejich podezření promění v jistotu, s ní promluví. Mezitím se jdou podívat do hrobky, kde má být uloženo její tělo a zjistí, že jsou tam pouze dary, které dostala od cizince jako zasnubní, její tělo nikoliv. Poté, co se návrat Philinnon roznese po městě, všichni se přijdou podívat, zda opět přijde a zda je skutečně naživu. Při rozmluvě s rodinou dívka říká, že jí bylo dáno svolení od Boha, aby se sešla se svým milým a nyní že musí skutečně umřít, načež umírá. Prorok města, Hyllos, nakáže, aby dívku spálili a bohům přinesli obětiny na usmíření. Makhates, šířící žalem spáchá sebevraždu.¹¹⁶

Příběh *Lenory*, blíže popsany ve čtvrté kapitole, je mnohem podobnější příběhu Philinnion. Nadále se tedy budeme zabývat hlavně Lenorou a Lamií.

Z výše uvedených textů je vidět, že Goethovou primární inspirací skutečně mohlo být Apolloniovo setkání s Lamií. Lamia je popisována jako krásná žena, která umí okouzlit muže tak, aby se do ní zamiloval a poté je v jejích plánech pozřít jeho tělo, jelikož je to její přirozenost. Goethova Dívka sice jedná z podobných pohnutek, jak je psáno v básni „*Jsem donucena vstávat ze svého hrobu, toulat se a hledat, jak se znovu spojit s Bohem, stále milovat ženicha, kterého jsem ztratila a pít krev z jeho srdce.*“¹¹⁷ avšak ona má v plánu se svým vyvoleným zůstat i po smrti, ne ho pouze využít a pokračovat dál. Pokud má Goethova Dívka schopnost okouzlit muže, tato skutečnost

---

¹¹⁵ THEOI.COM. *Lamia Conrinthia*. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.theoi.com/Phasma/LamiaKorinthia.html>

¹¹⁶ THEOI.COM. *Phasma Philinnion*. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.theoi.com/Phasma/PhasmaPhilinnion.html>

¹¹⁷ SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *The Vampire Female: "The Bride of Corinth" (1797)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-bride-of-corinth-goethe.html>

v básni není zřejmá, pouze se předpokládá, že Mladíkova zamilovanost je důsledek kouzla nadpřirozené bytosti. Totéž se dá říci i o Philinnon. Stejně tak není nikde napsáno, že by měla schopnost vytvářet jakékoliv iluze. Dívka je tedy skutečně mnohem podobnější Philinnon, které bylo povoleno přijít za svým milým „...to, že jsem zde, nebylo bez božího svolení...“¹¹⁸, zatímco Dívka „...je nucena vstávat z hrobu, hledat svého milého a pít krev z jeho srdce.“¹¹⁹ I prostředím, ve kterém se příběh odehrává, je mnohem podobnější Philinnon, je to dům rodičů mrtvé dívky.

Zatímco Philostratův příběh se dotýká pohanských, řeckých bohů, *Philinnon* i *Korintská nevěsta* se již odkazují na Boha křesťanského. Philinnon navíc v pozitivním slova smyslu, Bůh jí povolil vstát a setkat se se svým milým, zatímco Dívka je nucena, což může být vykládáno jako forma trestu. Konfliktem s křesťanstvím je zde Dívka mnohem podobnější Ossenfelderovu *Vampýrovi*.

Co do požívání krve, v *Lamii* je jasně uvedeno, že se živí celým tělem své oběti, tedy i masem, *Korintská nevěsta* nejí, pouze pije krev: „Nepije nic, kromě krvavě červeného vína.“¹²⁰ a u Philinnon není uvedeno, že by pití krve bylo její přirozeností nebo potřebou.

Co se vzhledu týče, ve všech uvedených dílech jsou postavy popisovány jako krásné a svůdné. Všechny jsou schopny okouzlit svého vyvoleného, ačkoliv jen u *Lamie* je to popsáno jako vědomý akt.

Krásu mají všechny postavy společnou, Goethova Dívka má navíc bílou, chladnou pleť. U *Phlegena* není vzhled dívky uveden.

Goethe nám tedy, kromě prvního ženského upíra v krásné literatuře, ukazuje krásnou, chladnou osobou s bílou pletí, jejíž pohnutkou není svého milého zabít (ačkoliv je to konečné východisko celé básně), nýbrž s ním zůstat. Je to také první dílo,

---

¹¹⁸ THEOI.COM. *Phasma Philinnion*. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.theoi.com/Phasma/PhasmaPhilinnion.html>

¹¹⁹ SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *The Vampire Female: "The Bride of Corinth" (1797)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-bride-of-corinth-goethe.html>

¹²⁰ SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *The Vampire Female: "The Bride of Corinth" (1797)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-bride-of-corinth-goethe.html>

ve kterém je zmíněno, že vstávání z hrobu je formou trestu. Zároveň, podíváme-li se na báseň naivníma očima romantika, protože nikde není skutečně psáno, že Dívka na Mladíka použila jakékoliv kouzlo (ačkoliv přirozeností nemrtvého je škodit, takže záměrné okouzlení může být bráno jako samozřejmé), mohla by být brána jako upír, do kterého se skutečně zamiloval člověk. Romantika v této básni bezpochyby vidět je, nicméně ve chvíli, kdy si je upír vědom sám sebe, je si zároveň vědom i toho, jak působí na své okolí, takže je pro něj jednodušší okouzlit, či ovlivnit svou oběť.

Upír 18. Století se od upírů předchozích liší nejen vzhledem, ale i sebeuvědoměním vedoucím k pohrdání životem a vírou. Jak je možné vidět výše, již v tomto století má upír i cit.

5.2 Postava upíra v 19. století

John William Polidori – Upír (1819)

Jak již bylo napsáno v předchozích kapitolách, Polidori se pro svého *Upíra* inspiroval v Byronově díle *Manfred*. *Manfred*, ač patří mezi hororová díla, nemá upířskou tematiku, zůstaneme tedy pouze u Polidoriho *Upíra* a jeho předchůdců.

U tohoto Polidoriho díla není pochyb, že je o skutečném upírovi. Nese všechny znaky upírství a jeho hlavní hrdina lord Ruthven je skutečným představitelem upířích rasy. Je popisován jako tajemný s „...velmi krásným a mrtvolně bledým obličejem a šedýma bezvýraznýma očima, jejichž pohled se provrtává do srdce.“¹²¹ Jediné, co ho dokáže zaujmout, je lehký smích krasavic, jinak na vše shlíží netečně a při jeho pohledu lidé pociťují strach a děs. Popis Ruthvena je znatelně detailnější, než v předchozích dílech.

Jeho prokletí se očividně přenáší i na materiální věci, jelikož každý, koho obdaruje, nebo kdo se setká s čímkoliv, co mu patřilo, je vzápětí stížen neštěstím. Hříšník, který klesal čím dál hlouběji do bahna, vždy mohl počítat s jeho podporou. Pokud se však potká s čistým člověkem (zastupován ukvapeným, nerozvážným jinochem nebo nešťastným otcem početné rodiny), nemá zájem pro něj cokoliv udělat.

---

¹²¹ POLIDORI, William. *Upír*. [online].[cit. 2013-02-27]. s. 6. Dostupné z: <http://www.ulozto.cz/xju6HmN/w-polidori-upir-pdf>

Zde je vidět konflikt dobra a zla, respektive víry a zavržení. Víra – čistota a nevinnost jsou zastupovány „čistým člověkem“, nad kterým Ruthven moc nemá a pravděpodobně ji ani mít nechce, na rozdíl od hříšníků. Zápas mezi dobrem a zlem je také vidět v popisu Ruthvenova chování. Dokonce to vypadá, jako by pro něj setkání s nevinnými byla výzva, potkal-li lenocha, tuláka nebo žebráka, jeho tvář byla stejně bezvýrazná, jako kdykoliv jindy. Potkal-li ale nevinného: „*zdánlivá nepřítomnost ducha zmizela, oči mu blýskaly jako kočce, když si hraje s polomrtvou myší.*“¹²²

Co se týká jeho vlastností, svůj život si může prodloužit zmařením života krásné ženy, kterou vysaje. Klasický vampyrismus je vidět ve vysávání, kdy se zakusuje do šíje a prsou. Polidori sice přímo nepopisuje proces krmení, nicméně oproti předchozím dílům jsou zde popsány následky upířího krmení.

I jeho nesmrtelnost je zde zmíněna, ve chvíli, kdy „umře“, je bandity vynesena na skálu, aby dle svého přání viděl první sluneční paprsky. Když ho ráno hledají, je pryč. Posléze se opět objevuje, živý a zdravý.

I Ruthven má nadpřirozené vlastnosti, může očarovat člověka, případně manipulovat s lidskou myslí, jak dokládá tím, že Aubrey po slibu, že nikomu nepoví o smrti Ruthvena, stále slyší v hlavě jeho hlas, připomínající mu tuto přísahu.¹²³

Shrneme-li všechny tyto poznatky, Polidoriho upír je očividně typem upíra, který je nám dobře známý. Vypadá jako člověk, je krásný a tajemný, živí se krví z mladých žen, umí manipulovat s lidskou myslí a krom toho je prvním prozaickým upírem v historii. Navíc je v Polidoriho díle poprvé popsán důsledek upířího krmení na člověku. Nicméně nikde není zmínka o denní době. Vzhledem k tomu, že Ruthven cestoval spolu s Aubreym bez jakýchkoliv problémů, dá se předpokládat, že mu denní světlo nevadilo. Jeho povaha nadále zůstává sebestředná, nemá zájem o nikoho ve své blízkosti, pokud mu nemůže poskytnout to, co potřebuje. Pohrdání přetrvává, dá se zde ale najít i motivace, ačkoliv čtenáři utajená. Souhlas s doprovodem Aubreyho na jeho cestě očividně nebyl dán z důvodu touhy po společnosti. Motivace Polidoriho upíra,

---

¹²² POLIDORI, William. *Upír*. [online]. [cit. 2013-02-27]. s. 8. Dostupné z: <http://www.ulozto.cz/xju6HmN/w-polidori-upir-pdf>

¹²³ POLIDORI, William. *Upír*. [online]. [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: <http://www.ulozto.cz/xju6HmN/w-polidori-upir-pdf>

s velkou pravděpodobností nalezení nového pole působnosti, je v literárním upírovi opět posun vpřed.

Sheridan Le Fanu – Carmilla (1872)

Carmilla je snad jednou z nejznámějších upírských povídek vůbec, a to nejen proto, že je považována za starší sestru Stokerova *Draculy*, nýbrž i proto, že je prvním upířím lesbickým románem.

Co se děje týká, ten probíhá v první polovině devatenáctého století ve Štýrsku. Jeho hlavní hrdinkou je devatenáctiletá dívka Laura, která se setkává se zvláštní cizinkou Carmillou. Carmillin povoz, ve kterém jede se svou matkou, má náhodou nehodu hned u sídla, kde žije Laura se svým otcem. Po krátkém rozhovoru matka odjíždí a zanechává Carmillu v péči Laury. Laura se do Carmilly zamiluje a zpočátku jí nevdá Carmilliny zvláštnosti. Mezitím, co se dívky poznávají, ve vesnici kolem hradu začínají umírat děvčata, všechna trpí nevysvětlitelnou ztrátou krve.

První pohled do Carmilliny podstaty nastává ve chvíli, kdy na hrad přijíždí návštěva a ukazuje obraz hraběnky Mircally. Chvíli nato je zjištěno, že se Carmilla po nocích prochází po venku. Dalším náznakem je Lauřina náhlá slabost, která je každým dnem horší. Situace graduje až do chvíle, kdy jedné noci Laura s otcem a služebnictvem vtrhnou do její komnaty – a ta je prázdná. Carmilla se objevuje až odpoledne s vysvětlením, že spala v jiném pokoji. Zlom nastává ve chvíli, kdy na hrad přijíždí generál, rodinný přítel. Generál nejen, že chce zkontrolovat hrobku rodiny, do které Carmilla uvedla, že patří, ale také přináší příběh, jak jakási cizinka Millarca zabila jeho dceru tím, že jí vysála krev. Jakmile uvidí obraz hraběnky Mircally, zapadnou všechny střípky na své místo. Poté, co je Carmilla odhalena, utíká a na hrad přichází baron Vordenburg, který nejenže pomůže otevřít Carmillin hrob a vykonat na jejím těle protiupírská opatření, ale také podá Lauře a jejímu otci informace, jak se upír pozná a čím se dá zlikvidovat.

V tomto díle jsou poprvé shrnuty vlastnosti upíra, jak se pozná a čeho je schopen, stejně, jako je zde poprvé zmíněno, že se dá zabít a jakým způsobem.

Nyní již k samotné Carmille. Důvod blízkého vztahu obou dívek je vysvětlen hned na začátku příběhu. V polovině devatenáctého století se k neprovdaným dívkám „nesměl přiblížit žádný muž... Není tedy divu, že jsme vyhledávaly každou příležitost k dívčímu milování, protože to opravdové s mužem jsme zatím poznat nemohly.“¹²⁴ Není tedy divu, že Carmilla, popisovaná jako štíhlá a neobyčejně půvabná dívka, která se mohla pochlubit hebkou, dokonalou pleť, drobným a krásně modelovaným obličejem a velkýma, tmavýma, a přesto zářícíma očima, jemnými a hebkými vlasy, jejichž hněd' tu a tam prosvěcoval zlatý nádech,¹²⁵ zaujala Lauru na první pohled. Jak se děj vyvíjí, Le Fanu nás provází nevyrovnaným vztahem Laury a Carmilly, a v náznacích ukazuje, co je Carmilla zač. Ač to Laura zjišťuje až na konci příběhu, čtenáři, zběhlému v upírské literatuře, je to jasné již od začátku.

Na počátku jediné věci, které Laura o Carmille ví, jsou její jméno, že pochází z velmi starého a vznešeného rodu a že její domov leží západním směrem. Posléze zjišťuje i další informace. Carmilla umí manipulovat s lidskou myslí: „Vždycky mě zradily síly. Její šepot jako by mě ukolébával a měnil mé zdráhání v extázi, z níž jsem se neprobírala, ani když spustila své paže.“¹²⁶ Bohoslužby a chvalozpěvy ji dohánějí k šílenství a taktéž zvířata jsou schopna ji na dálku vycítit.

Pokud se podíváme na popis Carmilly jako upíra, fyzická krása zde již byla zmíněna. V jednu chvíli se do společnosti obou děvčat dostane kejklíř, který, dle svých slov, umí také zubařské řemeslo. Jeho nelichotivý popis Carmilliných zubů: „...ta mladá dáma po vaší pravé ruce, má nezvykle ostrý zoubek – dlouhý, tenounký a přitom špičatý, zkrátka jako šídlo či jehla,“¹²⁷ je od počátku první zmínkou o viditelných upířích zubech v literatuře.

Le Fanu je první i v popisu přetváření upíra do zvířete. Když Laura popisuje jeden ze svých zážitků návštěvy upíra, nejdříve viděla velkou černou kočku (dlouhou

---

¹²⁴ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. s. 9. ISBN 978-80-87470-15-2

¹²⁵ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. ISBN 978-80-87470-15-2

¹²⁶ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. s. 30. ISBN 978-80-87470-15-2

¹²⁷ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. s. 37. ISBN 978-80-87470-15-2

čtyři nebo pět stop). V té samé chvíli je popsán i útok: „*Pocítila jsem prudkou bolest, jako by se mi hluboko do prsou vbodly dvě jehly.*“¹²⁸

Carmilla, získala prvenství také tím, že popisuje postupný proces krmení. Ve chvíli, kdy si upír vybere oběť a začne se na ní krmit, dělá to po částech, aby ji udržel naživu co nejdéle. V době krmení, což je v noci, kdy oběť spí, však Laura zažívá nepříjemné pocity - jako by plavala proti proudu řeky. Stejně tak Le Fanu popisuje, že při průběžné ztrátě krve je oběť přes den malátná, unavená a bez nálady. Le Fanu také jako první píše, že po krmení zůstávají na oběti stopy. V případě Laury je to modrá skvrna na hrudi.¹²⁹

Podíváme-li se na první sepsaná fakta o upírech, jak je podal baron Vordenburg, upír nabírá sílu tím, že přes den spí v hrobě, zatímco v noci ukájí svůj strašlivý chtíč po krvi. K některým nešťastníkům je přitahován citem, který se příliš neliší od milostné vášně. Pokud tomu tak je, sleduje upír svou oběť s neuvěřitelnou vynalézavostí a lstivostí, aby překonal všechny překážky, a nepřestane, dokud jí nevysaje všechnu krev. Upíři jsou ve svých krocích většinou nějak omezeni. V případě Carmilly to bylo jméno (Carmilla žila velmi dlouho a proto si čas od času, spolu se změnou bydliště měnila i jméno. Základní písmena v něm však vždy zůstaly: Millarca, Mircalla, Carmilla...).¹³⁰

Carmilla nám, kromě veřejné lásky mezi ženami, přináší ještě lépe popsaného upíra. Le Fanův popis je opět o něco širší než Polidoriho. Ve svém díle poprvé nechává svého upíra vysávat oběti postupně (v předchozích dílech nikde nebylo oficiálně popsáno, že by se upír vracel, aby pil krev jedné a té samé osobě, obvykle oběť vysál a pokračoval ve své pouti), je omezen denní dobou – Carmilla vstávala odpoledne, celé ráno a dopoledne prospala. Ačkoliv není známo roční období, je možné, že v odpoledních hodinách už se stmívalo. Dále se umí proměňovat ve zvíře, to je taktéž vlastnost, která je u upíra zmíněna poprvé a Le Fanu také, jako první autor popisuje, že pro zabití upíra je nutné mu setnout hlavu, nejen spálit tělo. Dále je v *Carmille* uvedeno, že po pokousání se každá oběť bez výjimky stává upírem. Tato skutečnost je v upířské literatuře opět novinkou.

---

¹²⁸ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. s. 52. ISBN 978-80-87470-15-2

¹²⁹ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. ISBN 978-80-87470-15-2

¹³⁰ LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. s. 102. ISBN 978-80-87470-15-2

Jan Neruda – Vampýr (1871)

Povídka Jana Nerudy – *Vampýr*, sice není přímo o upírovi, ačkoliv některé rysy přece jen nese.

Co se obsahu týče, skupina lidí vyrazí na výlet do Cařihradu. Usadí se na skálu u moře a začnou si povídat. Tvoří různorodou skupinu – polská rodina, otec, matka, dívka a její ženich, tajemný Řek, který se po vylodění od skupiny vzdálí a začne si kreslit, a vypravěč s druhou osobou. Dívka je bledá, očividně nemocná a tak se opírá o svého ženicha, zatímco ve společnosti se rozvede přátelská debata. Na oběd spolu zajdou do nedaleké kavárny a ve chvíli, kdy se začne smrákat, vydají se do hostince, kde jsou ubytovaní. Po krátké potyčce tmavého řeka s hostinským se zeptají, co je onen tajemný Řek zač, načež jim hostinský odpovídá, že se mu říká Vampýr, protože čí portrét nakreslí, ta osoba zemře. Poté, co získají a otevřou Vampýrovy desky s kresbami, zjistí, že poslední obraz patří mladé Polce. Ta však již mrtvá, leží v rukou své matky.

Existence člověka, jenž dokáže zachytit „smrt“ a ukázat ji tím, že nakreslí osobu, která brzy zemře, je nepříliš vzdálená upírství. V první řadě je to blízkost smrti. Ve druhé, samotný popis kreslicího Řeka: „*Dlouhé černé kadeře mu splývaly na ramena, tvář byla bledá, černé oko v důlku zapadlé.*“¹³¹ na první pohled může připomínat upíra. Popis umírající dívky také nemá daleko k popisu obětí vysátých upírem: „*Krásná ta bled'ounká dívka buď byla právě po těžké nemoci, nebo se těžká nemoc teprve v ní rozkládala... ráda posedávala a častý, suchý kašlík podtrhoval její šepot.*“¹³² Při průběžném vysávání krve upírem bývá člověk slabý, bledý a vyčerpaný. Schopnost namalovat člověka, který zemře, bezpochyby patří mezi nadpřirozené schopnosti. „*Maluje jen mrtvoly! Jak někdo v Cařihradě nebo zde po okolí umře, už má tentýž den obraz mrtvoly hotov.*“¹³³

Při shrnutí všech poznatků je jasné, že Neruda je skutečně první český autor, který ztvárnil literárního upíra. Ačkoliv nepije krev a nezabíjí, má v sobě dostatek

---

¹³¹ PENZLER, Otto. *Z upírůvých archivů: kniha 1*. 1. vyd. Plzeň: Plejáda, 2010. s. 270. ISBN 978-80-87374-20-7

¹³² PENZLER, Otto. *Z upírůvých archivů: kniha 1*. 1. vyd. Plzeň: Plejáda, 2010. s. 270. ISBN 978-80-87374-20-7

¹³³ PENZLER, Otto. *Z upírůvých archivů: kniha 1*. 1. vyd. Plzeň: Plejáda, 2010. s. 272. ISBN 978-80-87374-20-7 112

nadpřirozena, aby mohl být vyčleněn mezi nadpřirozené bytosti a jeho blízkost smrti, kterou nosil ve svých kresbách, z něj dělá více než pouhého kandidáta na post upíra.

Bram Stoker – Dracula (1897)

Dracula od Brama Stokera je nejnámější upířskou knihou. Není divu, že z něj čerpá většina později napsaných upířských románů. Je to také vůbec první upířská kniha v historii, do této doby existovali upíři pouze v básních a novelách.

Stokerův Drákula má své kořeny ve Vladu Tepešovi, resp. Vladu Narážeči (či Napichovači) žijícím ve 14. století a bojujícímu proti Turkům, které nechával napichovat na kůly zaražené do země.

Knihy Brama Stokera je románem v dopisech, které si vyměňují hrdinové knihy a v nichž se dozvídáme všechny události.

Hlavním hrdinou je nejen Drákula, po kterém je celý román pojmenován, ale také Jonathan Harker, který se s ním setkává na začátku knihy, je jím terorizován a posléze se stává účastníkem upířského honu. Mina Harkerová, manželka Jonathana, ve které Drákula vidí svou vyvolenou a také doktor Van Helsing, zabývající se upíry, zkoumající je a dostatečně vzdělaný, aby Drákulu pomohl pokořit.

Stokerův Drákula žije v Transylvánii na opuštěném hradě, kde je sám sobě pánem. Spojení se světem mu zprostředkovávají Szganyové. Na jeho hrad přijíždí Jonathan Harker, advokátní koncipient, aby vysvětlil hraběti, jak zakoupit nemovitost v Londýně.

Již po cestě k hraběti je Harker konfrontován s nadpřirozenem – v první řadě jsou to předsudky spolucestujících, od nichž poprvé slyší pojmenování ördök – satan, pokol – peklo, striga – čarodějnice, vrolok a vlkodlak, která obě znamenají totéž – buď vlkodlak, nebo upír.¹³⁴ Zde je vidět, že Stoker se inspiroval v rumunské mytologii.

Popisy Drákulova hradu i hraběte uvádí celý příběh. Hrad je ponurý a temný a stojí v horách. Přesně tedy odpovídá prostředí používanému v gotické literatuře.

---

¹³⁴ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 13. ISBN 978-80-7388-334-8

Drákula je popisován jako starý muž, „...jehož obličej silně připomínal dravého ptáka: dravčí úzký nos s neobyčejně vykrojeným chřípím, vysoké, klenuté čelo, vlasy řídnuící kolem spánků, ale jinde bohatě rostoucí. Obočí měl velmi husté, nad nosem téměř srostlé, se záplavou bohatě se kroutících chloupků. Ústa, která téměř mizela pod silným knírem, byla pevná, dost krutá a s neobyčejně ostrými, bílými zuby; ty přečnívaly přes rty, jejichž pozoruhodná rudost byla důkazem vitality, neobvyklé u jeho věku. Uši měl bledé, nahoře zašpičatělé, bradu širokou a masivní a tváře pevné, i když hubené. Nápadná byla jeho mimořádná bledost.“¹³⁵ Zajímavý je i popis jeho rukou: hrubé, s hranatými prsty, zašpičatělými nehty a chloupky rostoucími uprostřed dlaní. Stoker si dal záležet na popisu Draculy, který je – stejně jako u předchozích autorů - opět širší a rozepsanější.

Co je dále zmíněno, ve spojení s hrabětem Drákulou, je pocit hnusu, provázející všechny upíry v této knize: „Když se nade mnou naklonil a rukama se mě dotkl, nemohl jsem se ubránit zachvění. Nevím, snad mu páchlo z úst, ale mě se zmocnil strašný pocit hnusu.“¹³⁶ V žádném jiném předchozím díle se tato charakteristika související s upírem nevyskytuje.

Drákula jako upír umí komunikovat se zvířaty, hlavně s vlky a stejně tak se umí do vlka přeměnit: „...ve chvíli, kdy se škuner dotkl břehu, vyřítil se z podpalubí, jakoby nárazem vymrštěn, obrovský pes, rozběhl se a seskočil z přídě rovnou na písek.“¹³⁷ Co se dalších transformací týká, umí na sebe vzít podobu netopýra: „V měsíční záři se přede mnou třepotal velký netopýr a střídavě přilétal a odlétal ve velkých vířivých obloucích.“¹³⁸ nebo mlhy/kouře „Mlha stále houstla, a teď už jsem viděla, kudy vniká dovnitř; prýštila do pokoje jako kouř – nebo jako bílá pára vroucí vody – nikoli oknem, nýbrž spárami dveří. Neustále houstla, až nakonec vytvořila v pokoji jakýsi sloup dýmu...“¹³⁹ Toto, je vlastnost, kterou Stoker převzal z Le Fanovy *Carmilly*, ačkoliv Le Fanu své upírce vědomě tyto vlastnosti nepřisoudil, vzhledem k chvílím, kdy se

---

¹³⁵ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 29. ISBN 978-80-7388-334-8

¹³⁶ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 30. ISBN 978-80-7388-334-8

¹³⁷ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 119. ISBN 978-80-7388-334-8

¹³⁸ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 141. ISBN 978-80-7388-334-8

¹³⁹ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 380. ISBN 978-80-7388-334-8

Carmilla objeví v Lauřině pokoji a pak opět zmizí. Je tedy možné, že jednou z Carmilliných vlastností je i možnost proměnit se v mlhu nebo kouř.

Podíváme-li se na upíry vystupující v *Draculovi*, není to jen Drákula, nýbrž také tři upírky žijící na Draculově zámku, se kterými se setká Jonathan. Kromě toho, že se zhmotnily doslova z ničeho a nevrhaly žádný stín, měly také všechny oslnivě bílé zuby a vyzařovalo z nich něco, co člověka naplňuje neklidem, co vzbuzuje temnou žádostivost, stejně jako smrtelný strach.¹⁴⁰

Pokud vezmeme upíry ve Stokerově románu globálně, nejsou vidět v zrcadle: „...trhl jsem sebou, protože mě překvapilo, že ho nevidím – vždyť v zrcadle se odrážel celý pokoj za mnou.“¹⁴¹ Vztah ke křížům a růžencům je taktéž předpokládáný, dokazuje to chování Draculy při pohledu na krev: „...v očích mu zaplápolala d'ábelská posedlost a znenadání se mi rozehnal po hrdle. Uhnul jsem a jeho ruka se dotkla růžence s křížkem. Jeho chování se okamžitě změnilo; uklidnil se tak rychle, že jsem skoro nevěřil, že byl vůbec kdy rozčilen.“¹⁴² Česnek slouží jako spolehlivá ochrana pouze za předpokladu, že si ho dotýčná osoba nesundá z krku a z oken. Boží slovo sice nezraňuje, ale může je zpomalit. Přespávají v rakvích, případně bednách, které však musí být naplněné hlínou, jako pouto se zemí. Mají nadlidskou sílu: „Pomoh mi ty bedny zvednout a naložit. Ať se propadnu, ale tak silnýho chlapa sem eště neviděl, a přitom to byl dědek s bílým knírem a tak hubenej, že by snad ani nemoh vrhat žádněj stín!“¹⁴³

Co se týká krmení, upír se málokdy krmí na bránící se oběti. Je schopen ji „zhypnotizovat“, či spíše uvést do stavu denního snění a oběť se pak nejen, že nebrání, nýbrž si ani nepamatuje, co se dělo. Vidět je to ve chvíli, kdy se Drákula chodí krmit na Lucy Westernové – nejlepší přítelkyni Miny: „...sklonila jsem se nad ni a zjistila, že dosud spí... Jak jsem se blížila, zvedla ve spánku ruku a přitáhla si límeček noční košile blíž ke krku.“¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 58. ISBN 978-80-7388-334-8

¹⁴¹ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 41. ISBN 978-80-7388-334-8

¹⁴² STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 41. ISBN 978-80-7388-334-8

¹⁴³ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 387. ISBN 978-80-7388-334-8

¹⁴⁴ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 136. ISBN 978-80-7388-334-8

Vznik nového upíra je doložitelný na příběhu Lucy, která byla proměněna. Dracula se chodí krmit k oběti několikrát (stejně jako Le Fanova Carmilla) a na jejím krku zůstávají dvě drobné ranky. Oběť strádá a chřadne, až to tělo nevydrží a umře. Těsně před smrtí ranky z krku mizí. Smrtí nastává přerod a již první noc nový upír vstává z hrobu a jde si shánět potravu. Zpočátku jsou to děti a kojenci – bezbranní, později jsou to dospělí lidé. Avšak ve Stokerově *Draculovi* je ještě jedna možnost, co se vzniku upíra týče. Pokud se smrtelník napije krve nesmrtelného, je s ním spoután, stává se nečistým a je upírovi poslušen přijít na zavolání, jak se lze dočíst v denících Miny parketové, která tuto zkušenost zažila: „*Při těchto slovech si rozepnul košili a dlouhým ostrým nehtem si otevřel žílu na prsou. Když z ní začala tryskat krev, jednou rukou mi pevně sevřel obě ruce, druhou mě uchopil za krk a přitiskl ústa k ráně, takže jsem se musela buď udusit, nebo polknout trochu té...*“¹⁴⁵ Vývoj nového upíra dosud nebyl v předchozích dílech popsán. To, že každá oběť, pokousaná upírem, se sama mění v upíra, popisuje již Le Fane.

Upíra lze v mytologii zabít probodnutím srdce kulem a useknutím hlavy – v případě Lucy. V případě Draculy samotného stačí lovecký nůž do srdce.¹⁴⁶ Navíc Stoker opět jako jediný udává, že upíra odrazuje česnek. I tento fakt se dosud v žádném díle neobjevil a je převzat z mytologie.

Stokerův přínos do upírské literatury je nezpochybnitelný. Kromě toho, že *Dracula* je prvním upírským románem v historii (do té doby byly napsány pouze povídky), založil Stoker archetyp upíra, na kterém je postaveno mnoho dalších uměleckých děl, nejen literárních. Na jedné straně se Stoker vrací k lidovým pověrám – jeho upír musí spát v rakvi na rodné hlíně – na druhé straně svého starověkého upíra pustil do relativně novodobé londýnské společnosti. Dále je také v proměně Lucy poprvé detailně popsána změna lidské bytosti v upíra a díky „připoutání“ Miny Harkerové má čtenář možnost podívat se do upířích myšlenek.

Upír 19. století opět o něco předčil svého předchůdce. Je na něm vidět vývoj jak fyzický, tak i psychický. Ačkoliv může působit, že je v mnohém omezenější, opak je pravdou - uvědomuje si velikost světa a vydává se ho objevovat. Stokerem, který toto

---

¹⁴⁵ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 423. ISBN 978-80-7388-334-8

¹⁴⁶ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 551. ISBN 978-80-7388-334-8

století uzavírá, je upír propojen nejen se svým mytologickým předchůdcem, ale také s moderním světem.

5.3 Postava upíra ve 20. století

Miroslav Švandrlík – *Drákulův švagr* (1970)

Povídka *Drákulův švagr* se nachází ve stejnojmenné povídkové sbírce. Už podle jména je vidět, kde se Švandrlík inspiroval pro napsání tohoto díla. Povídka je psána formou dopisů, stejně jako Stokerův *Dracula*. Hlavní hrdina je tedy o průběhu děje informován pomocí dopisů, které mu jeho žena Slávka zasílá z Transylvánie, kam odjela se spolupracovnicí Soňou studovat netopýry. Korespondence je však jednostranná. To, zda vypravěč na dopisy odpovídal, případně co, není v příběhu uvedeno.

Hned na začátku povídky je odkaz na *Draculu*, v Transylvánii Slávka navštívila Draculův hrad, objevila, že je plný netopýrů a vyslechla si příběh o jeho švagrovi. Ten je pravděpodobně také upír, avšak poté, co Drákula odjel do Londýna, spokojeně napitý uleh do rakve a na několik století usnul - prospal smrt samotného Drákuly i obě světové války. Nyní se prý opět probudil.

V dalších dopisech si Slávka začíná stěžovat na Soňu. Ta prý v Drákulově hradu viděla velkého netopýra, kterého nedokázala zařadit a neustále se bojí, aniž by věděla čeho. Další informace následují, Soňa je vážně nemocná: „*Je průsvitná a bledá.*“¹⁴⁷ Dle jejích slov ji ten velký netopýr navštěvuje v noci ve stanu (ve kterém nocují) a pije jí krev. Netopýr je opět odkazem na *Draculu*, který za Lucy létal obvykle v této podobě. Navíc má na krku drobné ranky „*které připomínají kousnutí nějakým malým zvířátkem.*“¹⁴⁸

Poté přijde informace, že Soňa zemřela a že před její smrtí Slávka ve stanu viděla velkého netopýra, kterého nedokázala zařadit a který skutečně sál krev její

---

¹⁴⁷ ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Draculův švagr*. Praha: XYZ, 2007. s. 53. ISBN: 978-80-87021-60-6

¹⁴⁸ ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Draculův švagr*. Praha: XYZ, 2007. s. 53. ISBN: 978-80-87021-60-6

kolegyni. Proto se rozhodla, že v Rumunsku ještě zůstane a zjistí, co je tento nový, krev sající, netopýr zač.

Se svou ženou se vypravěč shledává až v nemocnici, kde bledá a vyčerpaná, se dvěma malými červenými rankami na krku, dostala transfuzi krve. Až po transfuzi se svěří manželovi: „*Nebyl to netopýr. Byl to... člověk!*“¹⁴⁹ V závěru příběhu vypravěč dodává, že jeho ženě je již mnohem lépe, že se zotavila, ale o své cestě nemluví. Navíc se prý její vzhled od návratu změnil: „*Má mnohem tvrdší pohled a kolem úst se jí vytvořily dvě hluboké, mužské vrásky. A nejvíc ze všeho mě děsí její zuby. Horní špičáky se prodloužily a jejich hroty připomínají zuby krutého a nebezpečného dravce.*“¹⁵⁰

Podíváme-li se na tento příběh, dá se v něm najít víc než jen podobnost s *Draculou*. Vztah mezi Slávkou a Soňou se dá přirovnat ke vztahu mezi Minou a Lucy. Stejně jako Lucy i Soňa se stává obětí upíra a stejně jako Mina, i Slávka se očividně dostala pod nadvládu upíra, případně se upírem stává. Těsně předtím, než byl stokerův Drákula zabit, získávala Mina jeho schopnosti, vadilo jí stříbro, probíhaly u ní fyzické změny a poté se dokonce snažila Draculu chránit.

Miroslav Švandrlík tedy nejen, že se u *Draculy* inspiroval, dá se říci, že přepsal jeho část a poupravil ji tak, že má k *Draculovi* mnohem blíže, než by se na první přečtení mohlo zdát. Opět je Drákula postaven do moderního světa s humorem, nadsázkou, ale klasicky v plném významu slova.

Stephen King – Prokletí Salemu (1975)

V knize *Prokletí Salemu* vychází King ze známých faktů o upírech a je to v této práci jediná kniha, kde bylo, namísto několika vybraných jedinců, jak to je v jiných knihách, přeměněno téměř celé město - navíc dvacátého prvního století.

Pro toto dílo se King inspiroval u Stokera, není tedy divu, že charakteristiky upírů jsou velmi podobné, ne-li přímo totožné s těmi v *Draculovi*.

Do Jerusalema s Lotu přijíždí „záhadný“ cizinec, který si pronajímá nepoužívaný starý dům na konci města. Zároveň přijíždí spisovatel, který kdysi v Jerusalema s Lotu

---

¹⁴⁹ ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Draculův švagr*. Praha: XYZ, 2007. s. 55. ISBN: 978-80-87021-60-6

¹⁵⁰ ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Draculův švagr*. Praha: XYZ, 2007. s. 56. ISBN: 978-80-87021-60-6

žil, avšak poté, co v dětství prožil hrůzný zážitek, se odstěhoval. Již v této chvíli si lze představit, o čem kniha může být, kdo bude stát na straně dobra a kdo na straně zla. Jak už to v jeho románech ale bývá, důležitá není pouze hlavní dvojice hrdina vs. upír, ale také psychicky narušení jedinci obývající město, kteří mají ke svodům blíže než zbytek obyvatel.

Až do čtvrtiny knihy není nikde po upírech ani stopy. Poklidným městem sice zmítají záhadná úmrtí, ale ta se dají vysvětlit běžnými vrahy a vandaly. Poté ovšem nastává první zlom. Do nemocnice přijímají Dannyho Glicka v těžkém šoku po záhadném zmizení bratra a je mu diagnostikována anémie.¹⁵¹ O den později je Danny nalezen mrtvý: „*Jemně ho obrátila a než si uvědomila, že je mrtvý, její první myšlenka byla, že léky B12 pomáhají; vypadal líp, než když ho přijímali.*“¹⁵² Danny posléze z nemocnice mizí.

První setkání s nemrtvým přichází o něco později, při Dannyho pohřbu. Hrobník, jež ho zasypává, má utkvělou představu, že na něj Danny skrz víko rakeve hledí. Představa je tak utkvělá, že nakonec rozbije rakev a zjistí, že oči mrtvolky jsou skutečně otevřené – a velmi živé: „*Zdalo se, že oči jiskří strašidelným životem v posledním zmrárajícím světle toho dne. Obličej nebyl vůbec smrtelně bledý; tváře vypadaly růžové, skoro jako jablíčka.*“¹⁵³ Poté hrobař mizí. Schopnost ovlivňovat cizí myšlení a manipulovat s ním, je upírům vlastní již od Polidorioho *Upíra*, setkáváme se s ním i u *Draculy*.

Upír, vzniklý z pera Stephena Kinga, je noční tvor. Za dne se může pohybovat pouze, pokud není zcela proměněný. Pokud se na světlo dostane po proměně, začne se pálit a po delší době umře. Pokud upír musí vyjít na světlo ve dne, obléká se tak, aby na něj světlo nemohlo – plášť, klobouk, sluneční brýle a gumové rukavice.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Def. anémie: Anémie neboli chudokrevnost je stav, při kterém je v krvi snížena koncentrace hemoglobinu pod normu stanovenou podle věku a pohlaví. V důsledku toho je snížena schopnost krve dodávat kyslík tkáním. Příčinou anémie je porušená tvorba červených krvinek, nebo jejich zvýšený zánik. Dostupné z <<http://cs.wikipedia.org>>

¹⁵² KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 128. ISBN 978-80-7306-351-1

¹⁵³ KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 160. ISBN 978-80-7306-351-1

¹⁵⁴ KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 250. ISBN 978-80-7306-351-1

Hned po přeměně, která zde nastává poté, co oběť upíra umírá, vzniká nový, hladový upír. Jeho první cesta vede k těm, ke kterým za života něco cítil. I zde je King věrný upírské tradici, že upír může vejít, až když je pozván, stejně jako nemá možnost vejít, pokud je pozvání zrušeno: „...uviděl, že se na něj přes sklo dívá Danny Glick, plet’ smrtelně bledou, oči zarudlé a kruté. Na rtech a bradě byl potřísněný něčím tmavým, a když viděl, že se na něj Mark dívá, usmál se a ukázal zuby, které mu narostly strašně dlouhé a ostré. ‚Pust’ mě dovnitř,‘ zašeptal.“¹⁵⁵ Poprvé byla nutnost pozvat upíra do domu uvedena již v Colridgově *Christabel*.¹⁵⁶ V *Carmille* sice popsána není, ale pozvání k návštěvě i přesto učiněno bylo. Ve *Draculovi* ovšem jako pozvání stačí otevření okna, nebo jakékoliv jiné neverbální gesto.

Co se vzhledu upíra a jeho psychických vlastností týče, i tady je King věrný stokerovské klasice. Upír je schopen ovlivnit myšlení živého člověka pomocí pohledu: „Mike velmi zřetelně pronesl: ‚Podívej se na mě.‘ Matt se podíval.“¹⁵⁷ Oči upíra jsou stříbrně a rudě lemované, pokud má hlad nebo vztek, jsou rudé. Pokožka je mrtvolně bledá a prsty vypadají jako spáry. Přes den spí kdekoliv, kam se nemůže dostat slunce a v noci vychází ukojit hlad. Při pohledu do upířích očí, se člověk stává jeho otrokem: „A hlavně,‘ přejel všechny zrakem, ‚nesmíte se mu dívat do očí. Jestli to uděláte, bude vás mít v hrsti a poštvě vás proti ostatním i za cenu vašeho života.“¹⁵⁸

U Kingových upírů je dále důležitý celkový pocit hnusu, který vyvolávají v živých. Ten se sice neobjevuje v *Carmille*, zato je však popisován v *Draculovi*.

Nadlidská síla a rychlost jsou u Kinga automatické - pokud je upír hladový, mohou jeho schopnosti ještě krátkodobě vzrůst.

Kingovi upíři se, co do rychlosti a síly, nijak neliší od ostatních upírů. Zastavit se dají svícenou vodou, krucifixem (který může být vytvořený třeba ze dvou slepených lékařských kanyl, pokud jsou posvěcené), božím slovem a stříbrem, zabít jedině useknutím hlavy. Ve smrti je pak udrží kolík v hrudi a ústa plná česneku a mateřídoušky. Hlava musí být otočená v rakvi tváří dolů. Opět se setkáváme s upírskou

---

¹⁵⁵ KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 267. ISBN 978-80-7306-351-1

¹⁵⁶ Báseň uvedena v kapitole 3

¹⁵⁷ KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 231. ISBN 978-80-7306-351-1

¹⁵⁸ KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. s. 351. ISBN 978-80-7306-351-1

klasikou, poprvé je v ní ale za oknem oběti skutečně upír domáhající se povolení vstoupit. Poprvé je zde také více upírů pohromadě. Ačkoliv spolu nekomunikují a vzájemně se o sebe nezajímají, jsou pohromadě na jednom místě a ačkoliv to nikde není řečeno, kooperují spolu ve snaze vypít co největší počet smrtelníků. V díle není žádná zmínka, že by se více upírů soustředilo na jednu a tu samou oběť.

Anne Rice – Interview s upírem (1976)

Příběh, kterým nás provází Anne Rice, má ústředního protagonistu upíra Louise, který svůj životní příběh vypráví novináři, jenž ho náhodou oslovil v baru. Vypráví o své rodině, jak potkal Lestat, upíra, který ho proměnil; vypráví zážitky ze svého přerodu a popisuje svět, který tím získal. Zmiňuje také mladou dívku Claudiu, kterou Lestat proměnil dříve, než stačila dozrát v ženu.

Anne Rice se ve své knize drží základů gotického románu, z celého díla sálá stín a temnota. Louisovy úvahy o Bohu a postavení upíra ve skutečném světě, stejně jako jeho rozvahy o životě a smrti, jen dotváří atmosféru smutku a bezútěšnosti. Celá kniha je vyprávěna Louistem, jehož způsob líčení působí, jako by vše sledoval z dálky. Rice vzala svého upíra a nechala ho putovat časem od roku sedmnáct set devadesát jedna, až do současnosti. Nechala ho zažít roky samoty i roky společnosti. Dala svému upírovi kromě jiného i cit a schopnost empatie, lásky a sebereflexe. Louis si uvědomuje špatnost upířího počínání a těžko se vyrovnává se ztrátou části lidskosti.

Upíří Anne Rice jsou krásné mramorové sochy, které jinak vidí člověk „...obličej byl zcela bílý a hladký, jako by byl vyřezán ze slonovinové kosti a působil neživým dojmem sochy, jen dvě svítivě zelené oči upřeně shlížely na mladíka...“¹⁵⁹ a jinak upír: „...předtím mi připadal bílý, tak naprosto bílý, že v noci skoro světélkoval, teď jsem ho vnímal plného vlastního života a vlastní krve: zářil, nesvětélkoval.“¹⁶⁰ K jejich proměně je potřeba vysát člověka až na pokraj smrti a poté ho nechat pít upíří krev – a poté se svět mění: „...bylo to, jako bych byl teprve teď poprvé schopen vidět

---

¹⁵⁹ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 6. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶⁰ Tamtéž s. 26

barvy a tvary...každý zvuk splýval s následující jako rezonující souznění zvonů, až jsem se naučil jednotlivé zvuky rozlišovat.“¹⁶¹

Avšak i v Riceiných upírech nacházíme odraz klasiky - potřebu pít krev. Mohou pít krev jak lidskou, tak jsou schopni přežít i na zvířecí: „*Občas se můžeš docela dobře přizpůsobit i na krysách...Krysy, kuřata dobytek... ‘ ,Chceš říct, že můžeme žít i ze zvířat?’ Zeptal jsem se. ,Ano. ‘‘¹⁶² Po své přeměně se již nemění. Spí tradičně v rakvi. Pití krve je popsáno do detailů, stejně jako Louisovy myšlenky, se kterými čtenáře seznamuje: „...*svíraje oběma rukama mužova ramena, vsál jsem se do jeho šíje. Zuby se mi tehdy teprve začínaly proměňovat, musel jsem mu trhat maso, místo abych ho propíchl, ale jakmile už tu rána byla, krev vytékala... potom se znovu ozvaly údery bubnu, to bylo bušení jeho srdce – jenomže tentokrát bilo v dokonalém rytmu s tlukotem mého vlastního.*“¹⁶³*

Rice své upíry udělala skutečně nesmrtelnými, pokud se jich nedotkne slunce: „*Víš, že zemřeš. Slunce rozloží krev, kterou jsem ti dal, v celé tkáni, v každé žilce.*“¹⁶⁴ Běžné protiupírské techniky na ně nemají vliv: „*Ach, ty povídačky o kříži!*“ mávl rukou upír, „*Nesmysl, příteli, holý nesmysl.*“¹⁶⁵ „*Tvrzení o propíchnutí srdce kůlem? Totéž. Ke-cy.*“¹⁶⁶

Ricein Lestat je mnohem podobnější Ossenfelderovu Vampýrovi než kdokoliv jiný. Je arogantní, pokrytecký a vysmívá se všemu, co je pro Louise důležité. Armand, upír se kterým se Louis v díle setkává, je ve své povaze bližší spíše Carmille - dokáže se zamilovat, dá-li se tomu tak říkat, avšak i přesto je v něm chlad a upírská podstata. Louis je skutečným přínosem Rice do světa upírů. Je upírem se srdcem, s citem a s láskou. Hnusí se mu brát lidem život pitím krve, nenaplňuje ho sledovat utrpení a

---

¹⁶¹ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 26. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶² RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 40. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶³ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 36. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶⁴ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 30. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶⁵ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 28. ISBN 978-80-7459-074-0

¹⁶⁶ RICEOVÁ, Anne. Interview s upírem. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. s. 29. ISBN 978-80-7459-074-0

nehledí na lidi, jako na ubohé smrtelníky - obdivuje je. I Rice pracuje se společností upírů, na rozdíl od Kinga je však její společnost kooperující a žijící ve vzájemné shodě. Zároveň je zde poprvé zmíněn rozdíl ve vnímání světa.

Jenny Nowak - Nemrtvý (1994)

Na celém díle Jenny Nowak je vidět, že je postaveno na *Draculovi*, kterého v knize *Nemrtvý* přenesla v jeho nejčistší formě do Hollywoodu 20. století a zároveň zde vylíčila možný život Bely Lugosiho,¹⁶⁷ který je hlavním hrdinou knihy.

Příběh začíná v Rumunsku, kdy do hostince přijíždí obchodník se svou dcerou Liane. Zanedlouho se Liane seznámí s vysokým, tmavým Rumunem v upnutém černém plášti, jehož jména jsou „*Vlad, Bela, Denszö...*“¹⁶⁸ Posléze se Liane dozvídá i to, kdo je Bela skutečně: „*Tvor, který neumíral, pokud se živil krví. Jen zpola podobný člověku. Kdo spolykal krev té stvůry a poskytl jí svou vlastní, mohl se stát nesmrtelným. Šířit kolem sebe hrůzu.*“¹⁶⁹ Na první pohled se do sebe zamilují a stráví spolu nějaký čas až do té doby, než přijde bratr dívky, na které se Bela kdysi nakrmil, a ve své touze po pomstě zastřelí jak Liane s jejím otcem, tak i Belu.

Po mnoha letech je Bela oživen krví mladíka Branika, který je na cestě za svou láskou. Braniko se rozhodne mu sloužit a činí tak až do té doby, než jednoho dne objeví rakev s Belou. Poté odjíždí a Bela se vydává na cestu do Ameriky, nyní už pod jménem Bela Lugosi.

Na lodi se setkává s Pembrym, lodním kuchařem, který pozná, co je Bela zač, když ho přistihne při krmení, a souhlasí, že mu bude dělat komorníka. V Americe se poté setkává se skupinou herců, kteří ho dostanou na konkurz na divadelního Draculu. Roli samozřejmě dostane: „*Vizáž by na to měl...*“¹⁷⁰, jak prohlásí režisér a zanedlouho se stává slavnou osobností. Poté, co je přistižen v parku, jak se krmí na mladé dívce, je předveden na policii, která ho chce zadržovat 48 hodin (tedy i přes den). Soudní

---

¹⁶⁷ Bela Lugosi – Hollywoodský herec je zmíněn v kapitole 7

¹⁶⁸ NOWAK, Jenny. *Nemrtvý*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 8. ISBN 80-87044-00-2

¹⁶⁹ NOWAK, Jenny. *Nemrtvý*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 9. ISBN 80-87044-00-2

¹⁷⁰ NOWAK, Jenny. *Nemrtvý*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 86. ISBN 80-87044-00-2

projednávání začne těsně před polednem, a ačkoliv Bela dorazil, za denního světla omdlévá.

V té samé době mladá dívka Bridget začíná na dívčí koleji snít o Belovi. Po nějaké době, na večírku u přátel, se spolu setkají a zamilují se do sebe. Bridget je Belovou Liane. Bela s Bridget se dají dohromady a začnou spolu žít. Bela však ke svému přežití potřebuje krev. Po čase si lidé začínají všimnout, že Bridget nosí límečky upnuté ke krku, stejně jako se začíná mluvit o tom, že Bela nejí, nepije a ze slunečního světla má bolesti: „*Sluneční světlo mu působí nesnesitelné bolesti očí, závěsy v jeho šatně asistentka vždy pečlivě zatahuje. Prý komplikovaná oční vada...*“¹⁷¹

Poté, co si Bridget zlomí nohu, je k ní přivolán doktor, který na jejím krku objeví hlubokou, polozhojenou ránu. Bridgetin otec se od místního okultisty dozvídá o upírech. V té době se na Bridget začíná projevovat permanentní ztráta krve a Bela z ní odmítá pít. Aby nežárlila, snaží se nepít vůbec. Poté, co ho Bridget jednoho dne přistihne s cizí dívkou, hladem zblázněný Bela ji vysaje a roztrhá. Pak, šílený bolestí a žalem se zavře o samotě do pokoje a přestane jíst. Po čtyřiceti dnech, když jeho komorník pokoj otevírá, je Bela prohlášen lékařem za mrtvého.

Co se vzhledu týče, Bela sám není v knize příliš popisován. Nowak očividně počítá s tím, že každý, kdo knihu čte, Belu zná. Co má společného s Drákulou, je, že jeho pokožka je světlá a studená a ve chvíli prudkého hladu mu rudě žhnou oči.¹⁷² Dále se dozvídáme, že se narodil v roce 1431, což je také datum narození Vlady Draculy.¹⁷³

Rozdíl mezi Drákulou a Belou je v tom, že Bela cítí výčitky za to, že zabíjí. Jak na začátku knihy, kdy se po svém znovuoživení napije z mladé dívky a poté vyhrožuje bohu: „*Tak se podívej!*“ *S hlavou vyvrácenou a s rukama rozepjatýma na hrubé zdi vzlykal svou vlčí bolest přímo nebi. „Dívej se, cos ze mě udělal. Nestačilo ti to? Musels mi vzít i to poslední, co jsem měl? S ní jsem byl alespoň trochu podobný člověku...“*¹⁷⁴ podobně i poté, co zabije Bridget. Na rozdíl od *Dráculy* je schopen cítit lásku a lítost.

---

¹⁷¹ NOWAK, Jenny. Nemrtvý. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 154. ISBN 80-87044-00-2

¹⁷² NOWAK, Jenny. Nemrtvý. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. ISBN 80-87044-00-2

¹⁷³ Datum je uvedeno v knize Nemrtvý na straně 193 a taktéž k kapitole 6

¹⁷⁴ NOWAK, Jenny. Nemrtvý. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 38. ISBN 80-87044-00-2

Stejně tak je schopen si odpírat krev ve chvíli, kdy Bridget začíná žárlit. Je tedy také schopen cítit zodpovědnost.

Další schopnost, kterou má Bela navíc proti Drákulovi, je, že pokud je k tomu nucen, nemusí za dne spát, ačkoliv si to na něm vybírá svou daň: „*Bela se zvedal pomalu a těžce, zdálo se, že nemá daleko k mdlobám.*“¹⁷⁵

Dále Nowak Belovi přidala velmi sexuální podtext při pití krve. V knize *Nemrtvý* již není jen náznak erotiky, při sání krve dochází k erekci u Bely a obvykle i k vyvrcholení u jeho oběti. Bela je však opět o krok vpřed, je schopen lásky, vášně a sebeobětování. Je empatický, citlivý a uvědomuje si, že jeho činy mohou ohrozit toho, koho si cení a koho miluje.

Ve dvacátém století prodělal upír znatelný emoční pokrok oproti století devatenáctému. Je schopen hlubokých lidských citů, umí se vcítit do člověka, má ochranné sklony a erotická stránka koexistence s upírem již není vidět pouze mezi řádky, je veřejně hlášána, aby o ní čtenář věděl. Navíc je téměř detailně popisován jeho vzhled, obzvláště v romantických vztazích a je schopen žít pohromadě s jinými upíry a komunikovat s nimi.

5.4 Postava upíra ve 21. Století

Jiří Kulhánek - Noční Klub (2002)

Literatura Jiřího Kulhánka je protkaná ironií a sarkasmem, jeho postavy oplývají suchým humorem a nezdá se, že by se brodily po kotníky v krvi. To samo o sobě by mohlo být důkazem, že Kulhánkova literatura má k upírům poměrně blízko. Ačkoliv Jiří Kulhánek nikde neuvedl, kde získal inspiraci pro své upíry, ve všech jeho knihách, včetně *Nočního klubu*, je možné nalézt předobraz *Draculy*.

Hrdiny Jiřího Kulhánka jsou osamělé postavy, bojující proti zlu, které se nezdá uchylují k násilí, a dá se říci, že mají obvykle nadpřirozené schopnosti.

---

¹⁷⁵ NOWAK, Jenny. *Nemrtvý*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. s. 101. ISBN 80-87044-00-2

Hlavním hrdinou *Nočního klubu* je Tobiáš, který je, pokud se to dá o jakémkoliv hrdinovi Kulhánkovy knihy říci, normálním člověkem, jenž bere zákon do svých rukou a drastickými způsoby trestá bezpráví, až do chvíle, kdy se dostane do potyčky s upíry. Poté co je přeměněn: „...zuby je odebrána krev, která je v těle upíra modifikována, po čase vstříknuta zpět a oběť se mění na nového démona.“¹⁷⁶, se vydává na cestu za pomstou, která je lemována hektolitry nejen lidské, ale také upíří krve. Co se týká výměny krve, tento akt přeměny upíra je modifikovaným stokerovským nápadem. Zatímco však u Stokera stačilo, aby se oběť napila krve upíra, technologie přeměny upíra u Kulhánka je pokročilejší.

Ve svém díle *Noční klub* popisuje Kulhánek dva druhy upírů – běžné upíry a takzvané „nadupíry“. Žádnému z upírů v knize nevádí sluneční světlo a lidská krev jim nechutná, pijí ji pouze v případě, že nemají na výběr: „Až v tom okamžiku jsem si uvědomil, že mám šaty prosáklé lidskou krví – začala v nočním větru chladnout – a kupodivu, dost odporně mi páchla, o nějaké chuti nemohla být řeč. Ten druhý si udělal další poznámku: Že upíři sají krev lidem, je blbina.“¹⁷⁷ Mnohem raději dávají přednost krvi rybí či králičí.

Zde je opět odklon od běžných upírů, kteří vždy dávají přednost lidské krvi, zvířecí krev pijí pouze v nouzi.

Nadlidská síla: „Bez jakékoliv námahy jsem mu přerazil násadu lopaty v rukou – úder mu vykloubil většinu prstů.“¹⁷⁸ a rychlost: „Tentokrát se mi zpomalení času asi nezdálo – kapky deště padaly velmi zvolna. Nebo jsem se já pohyboval velmi rychle.“¹⁷⁹ Jsou také vlastnosti upírů, se kterými Kulhánek počítá. Dokáží se pohybovat rychlostí pro lidské oko téměř nepostřehnutelnou a mají vynikající regenerační schopnosti. Například při ztrátě končetiny ji stačí přišít zpět na místo a v průběhu několika dní je

---

¹⁷⁶ KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 94. ISBN 80-85892-64-2

¹⁷⁷ KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 199. ISBN 80-85892-64-2

¹⁷⁸ KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 136. ISBN 80-85892-64-2

¹⁷⁹ KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 137. ISBN 80-85892-64-2

opět plně funkční součástí těla. Ani tato upíří schopnost se dosud v žádné knize neobjevila.

Ačkoliv svěcená voda a náboženské symboly jsou v Kulhánkových knihách pro upíry nebezpečné, na hlavního hrdinu vliv nemají: „*Hábit vyndal z kazety malý dřevěný křížek – ucítil jsem slabé trnutí v zátylku, ale když mi ho přiblížil k chodidlu, nic se nestalo... Muž vytáhl malou ampuli ze silného skla a postříkal mě zvětralou vodou – znovu to trnutí, možná trochu silnější. Začal tahat z kazety různé byliny, kameny a do hladka opracované válečky dřeva a kovů – vždycky mi je přiložil k ruce nebo chodidlu. Něco svědilo víc, něco méně.*“¹⁸⁰ Vzhledem k tomu, že bylo zkoušeno vše, co běžně platí na upíry, je vidět, že běžní upíři v *Nočním klubu* nejsou běžně imunní.

Stříbro je však i tady pro upíry ničivé: „*Li Pao mi jako už tolikrát přitiskl váleček kovu k patě... ‚Jáááá!!!‘ zařval jsem, viděl jsem bílý kouř stoupající z mého chodidla. ‚Stříbro na nás platí vždycky,‘ tichounce zasyčel.*“¹⁸¹

Upířské zuby jsou samozřejmě součástí Kulhánkova upíra, ačkoliv je, spíše než ke krmení, používají k zastrašování lidí.

Co se likvidace Kulhánkova upíra týče, jedinou možností je rozsekat ho na malé kousky a ty, vzhledem k regeneračním schopnostem, nechat velmi daleko od sebe: „*Pověz mi, prosím tě, jak můžeme my upíři spáchat sebevraždu?*“ pokusil jsem se zvednout hlavu, „*Nejde to,*“ nepodívala se na mě a pomalu vytáčela šroubovicí úder pěstí, svaly na předloktí jako provazy. „*Dubový kůl do srdce?*“ „*Ne.*“ „*Useknout hlavu?*“ „*To sroste.*“ „*Stříbrná kulka?*“ „*Taky ne.*“ „*Nechat se rozsekat na kousky?*“ Denisa neodpověděla a svaly se jí napjaly ještě o trochu víc.“¹⁸²

Tobiáš se v průběhu knihy mění nejen fyzicky, ale i psychicky. Jeho humor se přirostřuje a sarkasmus, který v jeho řeči na začátku knihy byl pouze nenápadný, v průběhu rozvíjení děje začíná téměř nahrazovat standardní náplň dialogů. Mimo jiné můžeme sledovat také Tobiašovo zlepšování v boji se zbraní. Od prvních krůčků, kdy

---

¹⁸⁰ KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 148. ISBN 80-85892-64-2

¹⁸¹ Tamtéž s. 149

¹⁸² KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. s. 242. ISBN 80-85892-64-2

byl schopen se ubránit pouze, pokud dostal šanci, až do chvíle, kdy se staví nejlepším z upírů v knize. I když se zvyšují jeho fyzické možnosti, síla, rychlost a regenerace, jeho schopnost empatie, emoce a pohled na svět se téměř nemění. Až na drobné výjimky, kdy je schopen – pro své přežití obětovat jiného člověka. Možnosti vývoje upířích vlastností v rámci jeho přeměny, jsou opět pouze u Kulhánka. Jeho upíři jsou tedy lidé obdařeni upířskými schopnostmi. Zároveň ale mají silné i slabé stránky obou bytostí.

Miroslav Žamboch – Líheň (2004-2005)

Líheň Miroslava Žambocha sice není upířským románem v tom pravém slova smyslu, protože v celé knize není ani jednou použit pojem upír, ale je celá protkána náznaky, které na upíry ukazují, nebo je alespoň mohou definovat. Nadlidská síla, schopnost regenerace, noční vidění a rychlost je sice přisouzena běžným lidem, jejich pojetí a popisy jsou ale upířské.

Líheň je, co se literárního žánru týče, spíše literaturou science fiction než fantasy nebo hororu. „*Ano, ‘ potvrdil Alex. ,Přesně tak. Naši nepřátelé nejsou odtud, z našeho vesmíru.*“¹⁸³ Stejně tak motiv paralelního děje se mnohem více hodí do science fiction – nález knižní série *Líheň*, ve které hrdinné čtou o sobě samých a svých vlastních činech – nejen minulých, ale také současných.

Pokud i v tomto případě smíme použít pojem upír, nikde v knize není definováno, že by upířští hrdinové pili krev. Opět se zde objevují dva druhy upírů (stejně jako v *Nočním klubu* Jiřího Kulhánka). Hrdinové, které sledujeme, mohou jíst i pít jako běžní lidé. U jejich protějšků, není uvedeno, že by vůbec měli takovéto potřeby.

Další Žambochovou specialitou je, že hrdinové se v upíry nemění po kousnutí, ale spíše postupem času - v průběhu děje se dozvídáme, že proměnu v nadlidské bytosti má na starosti přítomnost hlavní hrdinky.

Hlavním hrdinou je v *Líhni* žena – Marika Zaháňská. Marika je na začátku příběhu normální člověk, učitelka, která se náhodou, díky záchraně Alexandra Rubina, dostane do skupiny lidí, jejichž hlavním úkolem je bránit Alexandrův život. Alexandr jako jediný má, zdá se, schopnosti a

---

¹⁸³ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 126. ISBN 978-80-7387-277-9

možnosti zjistit, co jsou tito „upíři“, před kterými ho Marika zachránila a kteří nadále usilují o jeho život. Také jak je zlikvidovat.

Jak se Marika v průběhu knihy mění, stává se z obyčejné učitelky, trávící volný čas sportem, na první pohled studeným, nezúčastněným zabijákem. Začneme-li u vzhledu, Marika je typický prototyp dokonalého hlavního hrdiny – ze svého pohledu: „...vysoká, štíhlá, prsa by mohla být větší, ale to by zase vadilo při skákání. Sice jsem svalnatější, ale za to může sport.“¹⁸⁴ Po proměně se na sebe Marika dívá do zrcadla a vidí se takto: „Ze zrcadla mě pozorovala žena, kterou jsem neznala. Byla atraktivní, oči měla přísné, pronikavé a ve tváři se skrývalo něco dravčího, kočkovitého, jako by se šelma skrývala jen pár milimetrů pod lidskou fasádou.“¹⁸⁵ Zatímco na počátku knihy, při přepadení zlodějem, Marika vyděšeně sleduje zbraň, kterou Alex lupiče zabil, den poté během přepadení v bytě je již schopná namířit zbraň a stisknout kohoutek. Ve chvíli, kdy se zastřelený lupič začíná hýbat, místo aby ztuhla strachem, přeskočí ho a prchá z bytu. O několik dní později zjišťuje, že její oblíbené barvy se změnily: „Mám ráda modrou, bílou, světle šedou, pískovou... Dnes jsem nakoupila jen samé černé věci. Černá trika, černé spodní prádlo, černé džíny, kožené sako, kožené kalhoty, černé boty na mechové podrážce.“¹⁸⁶ Ačkoliv Žambochův román má do gotiky daleko, černá barva symbolizuje přeměnu a „ztemnění“ hrdinky přispívá k představě upíra, ke kterému v myslích současných čtenářů černá barva patří.

Z běžné lidské ženy se stává vůdce skupiny, snažící se ochránit Alexandra Rubina za každou cenu: „Měla jsem poslední náboj, úplně poslední. Přistoupila jsem k Bernarrdovi, položila mu hlaveň na levé oko a stiskla.“¹⁸⁷

Co se charakterů a jejich vlastností týče, už od začátku příběhu jsou v knize náznaky přirovnávající je k upírům. Například rychlost - při pronásledování Alexandra Rubina se jeden z nepřátel setkal s automobilem a Marikou: „Ve chvíli, kdy ručička tachometru překonala šedesátku, jsem ho na zlomek vteřiny spatřila v zrcátku. Bledá, studená tvář a hlaveň plivající oheň. Pak něco zadunělo a jeho hlava se objevila těsně

---

¹⁸⁶ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 11. ISBN 978-80-7387-277-9

¹⁸⁵ Tamtéž s. 185

¹⁸⁶ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 41. ISBN 978-80-7387-277-9

¹⁸⁷ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 168. ISBN 978-80-7387-277-9

za zadním sklem. To už jsme jeli osmdesát.“¹⁸⁸ Dále nezničitelnost - poté, co byl za jízdy shozen z auta a přejet, se opět zvedá: „Zád' vozu ho zasáhla ve výskoku, okamžik vládl přišpendlený k plastikovému nárazníku a chromovému plechu karoserie... Uvědomila jsem si, že motor po srážce ztichl, ale Volvo se pořád chvělo. Trhaně, jako by do něj někdo strkal. ‚To dělá on!‘ vykřikl Alex se zaujetím... Chlapík v károvaném sáčku byl zatlačený do cihlové zdi, nárazník Volva někde v půli cesty mezi pánví a krkem. Přesto byl živý a podle toho, jak cloumal mnohatunovým autem, měl tolik síly, jako menší bagr.“¹⁸⁹ Co dokáže tuto bytost zlikvidovat, je mimo jiné oheň. Hořící sirka vhozená na benzínem politou osobu je na první dojem dobrý způsob, jak někoho upálit: „Křičel a naříkal, jako by člověk byl. Jen – déle, mnohem déle. Možná by neshořel, kdyby nezačalo hořet i auto.“¹⁹⁰

Také nesmrtelnost postav vede čtenáře k představě upírů. Žamboch však jako jediný vysvětluje, čím může být nesmrtelnost (v podání vědy) způsobena: „...extrémní životaschopnost našich protivníků má základ v životaschopnosti jejich tkání. Buňky získané z těla útočníka nejenže neumíraly, ale v živném roztoku se začaly opět rychle rozmnožovat.“¹⁹¹

Dalším Žambochovým vylepšením hrdinů, je možnost vrátit se do původního „předupírského“ stavu. To se také stane, když je nebezpečí zažehnáno a nepřátelé vyhlazeni.

Miroslav Žamboch do upírské literatury přinesl science fiction a vědu. Z běžného upíra, jak byl popsán v předchozích dílech, si vzal pouze upírské vlastnosti a i ty popsal jazykem vědy. Jeho hrdiny tedy nezraní běžné protiupírské prostředky. K jejich likvidaci nepoužívá běžné nástroje, nýbrž moderní techniku, zbraně a auta. Co u něj zbylo z klasického upíra, je možnost likvidace ohněm.

---

¹⁸⁸ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 32. ISBN 978-80-7387-277-9

¹⁸⁹ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 33. ISBN 978-80-7387-277-9

¹⁹⁰ Tamtéž s. 34

¹⁹¹ ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. s. 124. ISBN 978-80-7387-277-9

Stephenie Meyer – *Stmívání* (2005)

Stephenie Meyer a její kniha *Stmívání* je první knihou ze série *Twilight* (*Stmívání*) a zároveň poslední knihou této práce. Ačkoliv Meyer tvrdí, že pro napsání této knihy neměla žádnou upírskou inspiraci, její upíři – ač svým způsobem výjimeční, staví na základech, které již byly postaveny dříve.

Příběh začíná, když se Isabella (Bella) stěhuje k otci do městečka Forks, protože její matka se znovu vdala a odstěhovala se s novým manželem pryč. Prvním přítelem, kterého Bella ve městě potká, je Jacob, vnuk přítele jejího otce, bydlící v nedaleké indiánské rezervaci. Ve škole se setkává se skupinou studentů, o kterých všichni ostatní mluví téměř šepem a nikdo se s nimi nebaví – Cullenovi. Jsou jiní, zvláštní a udržují si odstup. Na první pohled jí učaruje jeden z nich – Edward. Edward se k ní však chová, jako by ho její přítomnost obtěžovala. Poté, co jí zachrání život před klouzajícím autem a na výletě jí Jacob vypráví legendu o upírech a vlkodlacích, Belle dojde, co je Edward zač. Když ji Edward zachrání před partou opilých mladíků, dozvídá se Bella pravdu o Edwardovi, zjišťuje, že jeho nadáním je čtení myšlenek ostatních lidí – kromě těch jejích - a dává se s ním dohromady.

Postupně se seznamuje s jeho rodinou a upířími zvyky. Zjišťuje, že nepijí lidskou krev, pouze zvířecí a proto jezdí často trampovat – je to zástěrka pro tajné lovy.

Zlom přichází v okamžiku, kdy Edward pozve Bellu na upíří zápas v baseballu, který je přerušen cizími upíry. Jeden z nich, James, je stopař a rozhodne se Bellu ulovit. Edwardova rodina se jí snaží ochránit a odváží ji z Forks zpět do Phoenixu, James je ale připraven a odláká Bellu od ochrany Edwardovy sestry Alice. V baletním sále, kam ji lstí přivedl tím, že jí nechal myslet si, že drží její matku jako rukojmí, ji kousne. Dříve, než se stihne proměnit, ale přichází Edward a jed z rány vysaje. Bella se vrací do Forks k otci a zůstávají s Edwardem spolu.

Hlavní hrdinkou *Stmívání* není jen Bella, ale také Edward. Nebýt upířího námětu, dalo by se dílo zařadit i do červené knihovny a jako ve všech ostatních knihách, kde vystupuje upír, i ve *Stmívání* se řeší vztah upíra a člověka. Upíra-muže a člověka-ženy.

Upírské schopnosti jsou zde mimořádně nápadné, obzvláště při porovnání s Bellinou nemotorností. Zjišťujeme, že upíři ve *Stmívání* jsou rychlí: „*Zničehonic vstal a byl zase pryč, okamžitě zmizel, a objevil se pod tím samým stromem jako předtím. Za půl sekundy oběhl louku.*“¹⁹², silní: „...*s ohlušujícím praskotem bez námahy ulomil z kmene jedle dvě stopy tlustou větev.*“¹⁹³ a někteří mají zvláštní schopnosti – Edward umí číst myšlenky: „...*náhodně jsem prohledával myšlenky lidí, abych viděl, jestli si tě někdo nevšiml.*“¹⁹⁴, jeho sestra Alice vidí budoucnost: „*Ona věci vidí – věci, které se možná stanou, které přicházejí.*“¹⁹⁵ a James – stopař, dokáže vystopovat a ulovit cokoliv si usmyslí. Se zvláštními schopnostmi jsme se setkali již u Anne Rice.

Kromě toho, že jsou upíři ve *Stmívání* podobní lidem, mají světlou pleť a jsou krásní: „*Každý z nich byl křídově bílý, nejbledší ze všech studentů, žijících v tomto městě, kde slunce skoro nesvítí. Všichni měli velmi tmavé oči navzdory škále v odstínech barvy vlasů. Také měli pod očima temné stíny – nafialovělé, podobající se modřinám.*“¹⁹⁶ Jejich nosy a vůbec všechny rysy jsou dokonalé, ostře řezané, zatímco jejich tváře „*byly všechny úchvatně nelidsky krásné*“¹⁹⁷ a stejně jako u všech ostatních upírů, jejich kůže je studená a tvrdá jako kámen.

Na rozdíl od běžného upíra sice mohou vycházet na slunce, ale když se jich dotknou sluneční paprsky, třpytí se: „*Jeho kůže doslova jiskřila, jako kdyby měl tělo posázené tisíci drobných diamantů*“¹⁹⁸ Právě kvůli tomuto třpytu jezdí rodina Cullenových vždy, když svítí slunce, do přírody, aby je nikdo nemohl vidět. Nespí v rakvi, protože nespí vůbec. To je odklon od standardního upíra, protože ti se vždy musí vrátit na den zpět do rakve, případně kamkoliv jinam, kde spí, a prospat se dnem.

Meyerová má ve svém díle dva druhy upírů – Cullenovy, kteří pijí jen zvířecí krev, ačkoliv není plně dostačující: „...*vaše rodina by neměla být nebezpečná, protože*

---

¹⁹² MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 218. ISBN 80-252-0266-6

¹⁹³ Tamtéž s. 218

¹⁹⁴ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 146. ISBN 80-252-0266-6

¹⁹⁵ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 239. ISBN 80-252-0266-6

¹⁹⁸ Tamtéž s. 18

¹⁹⁷ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 18. ISBN 80-252-0266-6

¹⁹⁸ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 215. ISBN 80-252-0266-6

lovíte jen zvířata.“¹⁹⁹ a poté ostatní, kteří pijí krev lidskou. Meyerová je popisuje, jako dokonalé predátory – všechno na nich smrtelníky vábí, ale jakýsi šestý smysl od nich drží každého člověka dál: „*Všechno na mně tě vábí – můj hlas, můj obličej, dokonce můj pach.*“²⁰⁰ Toto je dokonalý popis upíra již od Polidoriho. Každý upír, vyskytující se v literatuře a jehož úkol v knize není jen zabít, nýbrž má také nějaký cit, je popisován jako krásný.

Knihy Stephenie Meyer odráží současnou dobu a do této doby zasadila upíra. Aby dokázal přežít, musí být schopen splynout s lidmi. V dnešní společnosti, ač to lidé nedávají najevo, si přesto každý všimá odlišnosti druhých. Je to vidět i na vztahu Belliných spolužáků ke Cullenově rodině. Ačkoliv jsou jiní a nikdo si jich více méně nevšímá, přesto je všichni vnímají jako odlišné. Jejich třpytivá pokožka je bezpochyby darem od Rice Anee a jejího upírského pohledu na upíra.

Cullenovi jsou prototypy upíra dnešní doby. Umí vycházet s lidmi, chápat je a – v případě Edwarda – i milovat. Jsou fyzicky krásní, silní, odolní a citliví. Lásku nejen cítí, ale i prožívají a umějí lidem pomáhat. Žijí ve společenství připomínající rodinu a dokáží se ovládat. Jsou tak lidské, jak jen mohou být, pomineme-li jejich potřebu pít krev. Ale i tato krev – zvířecí – je pro smrtelníky přijatelná. Více než dobře si uvědomují svou přitažlivost pro smrtelníky a umí ji využívat ve svůj prospěch. Jejich upíří schopnosti jim však zůstávají. Jsou tudíž upíry s podstatou člověka.

Jak je vidět ve dvacátém století se upíří čeští a zahraniční rozešli každý svou cestou. Zatímco český upír, jehož počátek vidíme v mytologii a pověrách, se vyvinul do podoby člověka, který nepotřebuje pít krev, ale zároveň má upíří vlastnosti, zahraniční upír se vydal trochu jiným směrem. Upír z mytologií a pověr se vyvíjel po mnoho staletí a každé z nich na něm zanechalo svůj otisk. Upíří dvacátého století nepotřebují kouzla, aby okouzlili lidi, jejich speciální vlastnosti jsou výsledkem evoluce, nikoliv nadpřirozena. Evolucí zahraničního upíra je tedy dokonalý upír s podstatou člověka.

---

¹⁹⁹ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 155. ISBN 80-252-0266-6

²⁰⁰ MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. s. 217. ISBN 80-252-0266-6

6 VÝKLAD ČTENÁŘSKÉ OBLIBY NÁMĚTU UPÍRA Z PSYCHOLOGICKÉHO A VĚDECKO- POPULÁRNÍHO HLEDISKA

6.1 Psychologické hledisko

Z psychologického hlediska může být na oblíbenost upírů bezpochyby nahlíženo z několika úhlů. Jedním z nich jsou emoce. Dle Milana Nakonečného jsou emoce vyvolávány fyziologickými změnami probíhajícími v organismu (pocit hladu, únavy) a vnějšími životně významnými situacemi (překážky, ohrožení, zisk). „*V tomto smyslu existuje úzká souvislost emocí s potřebami, tj. s psychickými, resp. fyzickými stavy, které vyjadřují nějaké nedostatky vnitřní (fyziologické) nebo vnější (nedostatek ve sféře sociálního bytí, jako např. existenční nejistota atd.)*“²⁰¹ Jejich základním zdrojem jsou životně významné situace, které se dají rozdělit, do dvou kategorií. 1. Situace významné pro celý daný živočišný druh. 2. Situace významné pro jedince.²⁰²

Strach a nebezpečí

Fascinace zlými, ošklivými a nebezpečnými věcmi začíná již v období, dětských let. Každé dítě má svého hrdinu bez ohledu na to, zda stojí na špatné, nebo na dobré straně. Děti se rády nechávají strašit, stejně, jako rády straší jiné a strašidelné příběhy, které jim způsobují husí kůži, vyhledávají.

Jak jde doba kupředu, lidské vědomí, pod tíhou pohádek a příběhů, které již leckdy mají daleko do nevinných večerníčků před dvaceti lety, vyhledává stále více a více nových podnětů ke strachu. To, co bylo strašidelné před několika lety, je dnes již zastaralé, a proto je potřeba hledat nové a nové děsivé, strašidelné, husí kůži nahánějící příběhy a zážitky.

---

²⁰¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. s. 96. ISBN: 80-200-0763-6

²⁰² NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. s. 105. ISBN: 80-200-0763-6

„*Hrůza je víra v existenci hrůzy, nepotřebuje důkazy. Bojíme se, protože nedokážeme posoudit, co neznámo udělá s naším životem.*“²⁰³

Nejstarší a nejsilnější pocit lidstva je strach a nejstarší a nejsilnější pocit strachu je strach z neznáma. (Howard Phillips Lovecraft – *Nadpřirozená hrůza v literatuře*) Vědecká fantastika a horor vyjadřují okouzlení člověka jeho vlastními obavami i nadějemi. Fantasy zase nabízí únik od reálného světa a starostí do světa představ a pohádek, kde je možné zapomenout.²⁰⁴

Jakýkoliv vztah s upírem bývá sice intenzivní a vášnivý, ale také nebezpečný. Stereotypní a současně povrchní způsob života vede nezdědka mnohé lidi k vyhledávání náhradních zdrojů vzrušení, ať už je to zájem o senzace všeho druhu, které můžeme najít v médiích, nebo příjemně vzrušující strach. Není tedy divu, že ve společnosti stoupá obliba filmových a literárních hororů a thrillerů.²⁰⁵

Zdrojem vzrušení je samozřejmě i nebezpečí, že dobrodružství a slast se může kdykoliv obrátit a strach se tak stává nejen příjemným, ale také nepříjemným. Strach je reakcí na stávající nebo hrozící nebezpečí; primárně je strach reakcí na hrozbu bolesti a ztráty života.²⁰⁶ To je také v první řadě důvod strachu z upírů. Již ve své podstatě upíři obsahují smrt – jsou nemrtví. Pití krve je známkou nečistoty a bolesti. Nezdědka se v literatuře vyskytují situace, kdy je kousnutí upíra bolestivé. Nelze opomenout, že smrt, stejně jako bolestivý přerod v upíra, je ve většině případů taktéž způsoben upířmi zuby.

Zatímco v dřívějších dobách našich prarodičů nebezpečí znamenalo strach a útěk, dnešní doba je mnohem více nakloněna riskování a pokoušení. Dříve byly dívky doprovázeny až k prahu domova, zatímco dnes není ojedinělé, když za tmy vychází žena ven sama a stejně tak se sama vrací. Pocit nebezpečí je ozvláštněním běžného dne. Proto je tak lákavá představa dobrodružství, které by bylo příjemné zažít, i když pravděpodobnost toho, že vše dopadne dobře, je téměř stejná, jako možnost katastrofy.

---

²⁰³ HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. s. 179. ISBN 978-80-89222-50-6

²⁰⁴ HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. ISBN 978-80-89222-50-6

²⁰⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. s. 131. ISBN: 80-200-0763-6

²⁰⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN: 80-200-0763-6

Sexualita

Upíři jsou mrtví, kteří vstávají z hrobu, aby pili krev živých. Krev je tekutina života, může přinášet věčný život a koupele v ní mohou poskytovat věčné mládí. Krev je také znakem prvního sexuálního styku mezi ženou – pannou - a mužem. Jak je vidět ve všech upírských dílech, upíři mají k sexu a erotice velmi blízko. Ať už je to Le Fannova Carmilla – lesbická upírka, ukájející své chutě na mladých dívkách nebo Drákula z pera Brama Stokera, který za noci vysává Lucy oblečenou pouze do tenké noční košile. Mnoho soudobých upírských románů se leckdy dá velmi snadno zařadit i do erotické literatury a mnoho literárních děl, veřejně se k erotice hlásících, má na svých stránkách právě upíra jako jednu z hlavních, ne-li hlavní postavu.

Upíři z lidových pověr obvykle připomínají chodící nemrtvé, zombie, páchnoucí „téměř“ kostlivce, kteří ztratili všechnu lidskost. Upír současného světa je dobře vypadající, uhlazený, přitažlivý, má bílá pleť, jemné ruce, je galantní apod. Erotické kouzlo upíra začíná fyzickou přitažlivostí a exotikou a končí erotickým nábojem nejen při sexu, nýbrž také při přeměně osoby na upíra. Vždyť i drsné scény popisované pery odborníků mají v sobě sexuální náboj: „...pravou rukou jí přidržel hlavu v týle a tiskl si její obličej k hrudi.“²⁰⁷ Vysoký, pěkný cizinec spojuje napětí s hrůzou a smyslností. Brutální zlosyn a bezohledný egoista má půvab zakázaného ovoce.

Ženy současné doby láká spíše padlý anděl toužící vládnout peklu, než sloužit nebi, muž, přiznávající se k temné stránce své bytosti stejně, jako k té světlé, ke zlu, stejně jako k dobru, k nenávisti stejně jako k lásce. Muž vzdorující životu i smrti.²⁰⁸

Jak je vidět ve všech médiích, tabuizace sexu a vášně je sice odsouvána do pozadí, sex se stává čím dál diskutovanějším stejně jako násilí a sexuální deviace, avšak tento proces je ještě dost pozvolný na to, aby tato témata stále vyvolávala zaujetí a pocit zakázaného. Každý jedinec hledá uspokojení nějaké své potřeby a jednou z nich může být pocit slasti při zažívání rizika, prokazování odvahy apod. Erotická literatura je veřejně prodáváná a není málo těch, kteří po ní natáhnou ruku. Čím dál častěji je možné

---

²⁰⁷ STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. s. 414. ISBN 978-80-7388-334-8

²⁰⁸ HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. ISBN 978-80-89222-50-6

spatřit na pultech knihkupectví erotickou fantastickou literaturu, v níž je role hlavního hrdiny určena nadpřirozené bytosti, ať už je to anděl, vlkodlak nebo upír.

Literatura s upírem v hlavní roli má však v tomto odvětví stále své nezpochybnitelné místo.

*„Fyzický ‚sex-appeal‘, sexuální přitažlivost, se zakládá na dojmu, že osoba, která přitažlivost vyzařuje, má neobyčejně velký zájem o pohlavní život, zvláště ho vychutnává a je schopná dát zvláštní požitek svým milencům.“*²⁰⁹ V dnešní době se umění lásky odečítá od množství sexuálních partnerů. Očekává se, že při dostatečném množství má již partner/ka dostatečnou zkušenost, aby dokázal/a uspokojit co nejvíce sexuálních očekávání. Pokud se vrátíme k upírům, kteří patří mezi dlouhověké, díky své kráse a šarmu, popisovaných v mnoha literárních dílech, není jednoduché jim odolat, jsou ideálními nositeli výše popsaného sex-appealu. Nejen, že to o sobě vědí oni sami, stejně tak to o nich ví nejen jejich protějšky v literatuře, a také čtenáři v reálném světě.

Vezmeme-li v potaz větu, že *„...sexuální instinkt u člověka prakticky neexistuje, ale je vždycky nerozlučně spjat s fantazií... devět desetin toho, co se přičítá sexualitě, jest dílem naší velkolepé moci představovati si.“*²¹⁰ dostáváme se k tomu, že v sexualitě v běžném životě hrají roli představy a fantazie, pro které je možné předlohu najít v literatuře. Ve chvíli, kdy zůstaneme u představ, je příjemnější snít o dokonalém milenci než o obyčejném muži. V tu chvíli se opět dostáváme k upírovi, jenž je, díky dlouholetým zkušenostem, svému partnerovi nebo partnerce schopen – alespoň podle informací v literaturách – splnit všechna přání, včetně těch nepříliš běžných.

Dospívání a láska

Na začátku této kapitoly jistě není od věci podotknout, že upírská literatura současné doby je věnována hlavně ženské populaci. Nejnovější literární díla pak zejména té věkově mladší.

Jedním z důvodů psychologické oblíbenosti upíra je bezpochyby láska, coby jedna z nejdůležitějších potřeb člověka. *„Již k věku dospívání patří kromě vnitřní i*

---

²⁰⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 285. ISBN 80-200-0763-6

²¹⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 312. ISBN 80-200-0763-6

*vnější konfliktnosti a hledání vlastní identity také probuzení sexu a první romantické lásky.*²¹¹ Podíváme-li se na upírskou literaturu věnovanou dospívajícím (červená knihovna a dívčí romány), romantická láska v nich nechybí. Stejně jako jakékoliv jiné romantické knihy, i upírská romantika věnovaná dospívajícím je plná citů a příslibů a dodává dívkám, které jsou v daném věku dospívání v rozporu mezi sexuální touhou a romantickou sexuální první láskou²¹² potřebnou ukázkou toho, že láska může existovat. Která z dívek by si vedle sebe nepředstavila dokonalého, fyzicky přitažlivého, tajemného muže/upíra, jehož láska k ní přetrvá staletí? Přičteme-li k tomu vzrušení z nebezpečí a ochutnání zakázaného ovoce, dívčí sen se začíná naplňovat. Upíři v současné literatuře splňují téměř vše, co si dívka může přát. Stát sama proti světu po boku toho jediného vyvoleného, je téměř neodolatelná představa. O to horší to však mají chlapci, kteří se této ideální postavě mají vyrovnat. To může být důvodem, proč chlapci i muži nejsou upírskému tématu příliš nakloněni a tato díla obvykle nevyhledávají.

6.2 Vědecko-populární hledisko

Vědecké hledisko oblíbenosti upírů není až tak odlišné od hlediska psychologického. Pokud z něj přímo nevychází, určitě k němu má určitým způsobem blízko. Na rozdíl od psychologického hlediska však stojí na existenci upírů v reálném světě. Ať už jsou to žijící osoby, které pijí krev (případně údajně pijí krev) nebo osoby parazitující na psychické energii jiných. Základ je stejný – odebírání některé z důležitých složek potřebných pro život.

Existence, či neexistence těch skutečných upírů je stále zahalena tajemstvím. Na jedné straně chceme věřit, že jsou skuteční, na druhé straně si bezpochyby přejeme, aby nebyli, aby zůstali v knihách a na filmových plátnech. Proto se tolik zajímáme o jakoukoliv stopu, ukazující na upíry v reálném světě.

---

²¹¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. S. 175. ISBN 80-200-0763-6

²¹² NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. s. 175. ISBN 80-200-0763-6

Smrtelníci považovaní za upíry

Existují lidé, o nichž se z jakýchkoliv důvodů tvrdilo, či tvrdí, že byli upíry. Důvodů je bezpochyby mnoho, stejně jako důkazů. To, zda skutečně měli něco společného s upíry, nebo jimi dokonce skutečně byli, je ovšem i přes všechna vědecká pátrání stále mlhavé.

Bela Lugosi

Béla Lugosi, vlastním jménem Béla Ferenc Dezsö Blaskó se narodil v Rakousku-Uhersku v roce 1882. Jeho kariéra začala v Maďarsku, kde vystupoval v divadle, hlavně v shakepearovských dramatech. Do povědomí veřejnosti se ale zapsal až v roce 1931, kdy byl vybrán jako představitel hlavní role filmového Drákuly, jehož předlohou byl *Dracula* Brama Stokera. Do té doby byl téměř neznámým hercem, tato role pozvedla jeho hereckou slávu na první příčky žebříčků a pro mnoho diváků je pojem filmového Drákuly spojen právě s Bélou Lugosim. Proč je tomu tak? Tajemstvím je zahaleno již to, že vdova po Bramu Stokerovi odmítla dát souhlas k filmovému zpracování *Draculy*. Béla si vzal scénář a za paní Stokerovou se vypravil. Nikde není zmíněno, co použil pro přesvědčení paní Stokerové, nicméně z jejího domu vyšel s podepsaným svolením.²¹³

Neoficiální zdroje uvádějí, že Béla nejen, že Drákulu hrál, ale Drákulou skutečně i byl. Zkazky o jeho světloplachosti a tajemnosti jsou možná málo, ale informace, že na žádné fotografii, právě kromě těch z *Draculy*, nejsou vidět jeho zuby, jsou pravdivé. Přičteme-li k tomu, že v době jeho herecké éry byla zavražděna jeho životní láska a partnerka Bridget Brighton (podle některých informací byla nalezena ve svém domě s roztrhaným hrdlem), je reálný Dracula na světě.

K představě Lugosiho jako upíra přispěla svým dílem i Jenny Nowak, která ve své Transylvánské sérii nejen popisuje jeho život, nýbrž ho také zařadila mezi skutečné upíry.

---

²¹³ BELA-LUGOSI.WEBSNADNO.CZ. *Bela Dracula Lugosi. Legenda. Ikona Starého dobrého Hollywoodu*. [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.bela-lugosi.websnadno.cz/Bela-a-jeho-zivot.html>

Alžběta Bátorová

Přezdívána Krvavá hraběnka se narodila v Transylvánii roku 1560 a žila tam až do roku 1575, kdy se provdala za slovenského hraběte Ference Nadasdyho, s nímž pak žila na Nadasdyho zámku na území Slovenské republiky.²¹⁴ Hraběnka Bátorová je známá hlavně tím, že se koupala v krvi žen. Důvodem prý bylo, aby si zachovala mládí a krásu. Někdy se uvádí, že krev dokonce i pila. Dále prý brutálním způsobem mučila své podřízené, hlavně služebné a poté je i zabíjela. Výpovědi některých jejích služebných uvádějí, že navíc i provozovala černou magii a snad i čarodějnictví. Toto její chování trvalo až do roku 1611, kdy byla uvězněna v doživotním žaláři, kde o tři roky později zemřela. Z doby jejího uvěznění se dochovalo mnoho dokumentů a záznamů, dokládajících její činy.²¹⁵ Mnoho z nich však není dostatečně průkazných, jelikož výpovědi svědků byly z velké části vynucené pod hrozbou mučení.²¹⁶

Ať se podíváme na jakýkoliv pramen zabývající se Alžbětou Bátorovou, je sporné, zda stojí za obviněními, která proti ní byla vznesena, nebo proti nim. Všechny publikované informace, pokud mají být pravdivé, jsou dvojaké. Někde je uváděno, že protože žádná výpověď nemůže být doložena, není jisté, zda hraběnka vůbec nějaké z uvedených činů spáchala, jinde je zase zcela jasně psáno, že hraběnka skutečně byla onou chladnou krvelačnou bestií, která se neštítla vraždy. Jisté je, že i pokud se výše zmíněných činností neúčastnila, byly provozovány pod její střechou a ona proti nim nijak nezakročila. „*Faktem je, že v dochovaných soudních protokolech není žádná informace o tom, že by se Alžběta Bátorová zabývala nějakými vampyristickými praktikami. Také pozdější legenda o tom, že prý se koupala v krvi zavražděných dívek, aby si uchovala věčné mládí, je podle všeho jen dodatečným výmyslem.*“²¹⁷

---

²¹⁴ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

²¹⁵ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. s. 62. ISBN 978-80-7207-638-3

²¹⁶ LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-574-8

²¹⁷ LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. s. 64. ISBN 978-80-7388-574-8

Vlad Drakula

Zmiňujeme-li se o osobách obviněných z vampyrismu, nelze opomenout toho, díky kterému většina lovů na upíry vznikla a díky kterému je poznána a začala se o ně zajímat široká veřejnost. Ačkoliv nespadá do kategorie těch, kteří by krev pili, bezpochyby ji hojně proléval.

Vlad Drakula se narodil kolem roku 1431 ve městě Sighisoara v rodině transylvánského knížete Vlada Drakula. Drákul znamená v rumunském jazyce „drak“ nebo „d'ábel“, přidaná koncovka „-a“ na konci slova, je označením „jeho syna“. Jméno Drakula tedy znamenalo „syn Draka“. Dětství strávil v Turecku jako rukojmí - nejprve jako privilegovaný student, později prošel peklem mučírů v Tokatu (město v Turecku). V Turecku se také naučil princip napichování na kůl, díky kterému později dostal své přízvisko – Vlad Tepeš (Vlad Napichovač). Jeho životní cesta byla dlouhá a skutečně krvavá. Nikde však není jediný záznam o tom, že by Vlad Drakula pil krev. Za svého života byl rukojmím, vězněm, bojovníkem i dobyvatelem, ale to nejvýznamnější, co se může promítat do jeho knižního hrdiny – byl sadistickým tyranem a despotickým vládcem, který své nepřátele mučil a zabíjel.²¹⁸

Většina představ od Vladu Drakulovi vychází ze Stokerova *Draculy*. Po jeho přečtení také mnoho čtenářů myslelo, že Stokerova kniha skutečně vznikla na základě života Vlada Drakuly, napomohlo tomu ještě, že kniha je psaná formou dopisů, což jí přidává na autentičnosti.

Co má Vlad Drakula společného se Stokerovým Drákulou, je, že oběma byla na konci jejich života setnuta hlava. Vladu Tepeši v poslední bitvě, Drákulovi taktéž, při záchraňování Míny Harkerové. Pít krve se nevyskytuje v žádném záznamu o Vladu Tepešovi, nicméně Konstantinos uvádí, že jedna zmínka se našla: „*Při sledování poprav Vlad obvykle večerel a v jednom doloženém případě si nechal předložit krev popraveného /má se za to, že si v ní namáčel chléb.*“²¹⁹

---

²¹⁸ HUMPHREYS, C. C. *Vlad – poslední zpověď*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2010. ISBN 978-80-7217-755-4

²¹⁹ KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. s. 60. ISBN 978-80-7207-638-3

Psychičtí upíři

„*Psychický vampyrismus byl a je podle některých názorů dodnes nejrozšířenějším projevem lidského vampyrismu vůbec*“²²⁰ Psychický upír je osoba, která odčerpává životní - psychickou energii druhých, aby posílila sama sebe. Obvykle jsou to osoby dominantní, autoritativní a excentrické, zatímco jejich oběti jsou výrazně submisivní, obvykle trpící nějakou nemocí, psychickou poruchou nebo depresí, oběťmi se ale stávají i introvertní jedinci. Tak vypadá ideální schéma psychického upíra a jeho oběti. Ve skutečnosti to tak ale vůbec nemusí být, někteří psychičtí upíři si ani nemusí být vědomi toho, že jimi jsou, stejně jako oběť nemusí vůbec zaznamenat, že jí bylo něco odebráno.

Zůstaneme ale nyní ve sféře vědomého odčerpávání psychické energie. Ve chvíli, kdy si je psychický upír vědom své schopnosti, případně potřeby, nejenže může dobít svou vlastní energii sám sebe, ale – v případě například sklonům k okultismu – může cizí energii využívat k různým okultním praktikám. Stejně tak je možné využívat tyto praktiky k dobíjení energie, pokud člověk tuto schopnost sám od sebe nemá. Takovými rituály jsou například dobíjení se kosmickou energií, které bylo známo již před mnoha staletími.²²¹

Stejně, jako u skutečných, krev pijících, upírů i ti psychičtí mají potřebu se neustále dobít a na jejich obětech je to obvykle vidět. Výdej psychické energie je náročný, oběti trpí neustálou slabostí, nedokážou se na nic soustředit, cítí se vyčerpaní, unavení a tento stav nezřídka vede k depresím.

Jak se zdá, každá žijící osoba vytváří alespoň minimální psychickou energii, dokonce i rostliny nebo živočichové. Mezi nejčastější psychické upíry patří starší či nemocní lidé, kteří nejsou schopni vytvořit si psychickou energii v množství potřebném pro své přežití. Lidé, kteří jsou psychickými upíry, se obvykle poznají podle toho, že chtějí být bez ustání utěšováni, jsou urážliví, ze všech sil se snaží získat si náklonnost a pozornost, přejí si být neustále v centru dění atp. Běžují, stěžují si a rádi se obklopují

---

²²⁰ LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-574-8

²²¹ LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-574-8

mladými lidmi, protože ti mají přirozeně nejvíc síly. Tito upíři mají zřídka trvalé přátele nebo vztahy.

Ke konkrétnímu vysávání energie může docházet dotykem, podáním ruky, polibky či drobnými gesty. Případně stačí i oční kontakt.

Stejně jako je to u běžných upírů, i psychičtí upíři se mohou dělit na poddruhy. Příkladem může být sexuální upír – který čerpá energii hlavně ze sexu, emocionální upír a elementární upír, sytící se přírodními jevy jako jsou bouřky a podobně. V současné době také kybernetický upír, do jejichž řad patří každý, kdo vydrží dlouhé hodiny a noci vasedávat u počítače a bez ustání chatovat.²²²

---

²²² BANDINI, Ditte a Giovanni. *Kniha upírů*. 1. vyd. Praha: Euromedia, 2009. ISBN 978-80-242-2556-2

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat vývoj upíra v jednotlivých literárních dílech a pomocí historické a srovnávací analýzy zjistit, jakým způsobem se z původní mytologické nemrtvé bytosti, která se vyskytovala v pověrách a strašidelných vyprávěních, stal moderní upír, který je jedním z fenoménů současné fantastické literatury.

Mnoho autorů se již vývojem upíra zabývalo, většinou však historickým, nikoliv literárním. Dá se taktéž nalézt mnoho prací, které zkoumají upíry v jednotlivých dílech, žádná z nich se však nezabývá jeho postupným literárním vývojem v průběhu staletí. Při pohledu na moderní upírský fenomén postavený na díle Stephenie Meyerové se může zdát, že s klasickým upírem nemá téměř nic společného, opak je však pravdou.

Podrobným zkoumáním vývoje upíra v jednotlivých literárních dílech se podařilo prokázat, že moderní upír, jak je popisován v současné literatuře, se skutečně vyvinul z prapůvodních mýtů. Každý z autorů vybraných děl, který si původní obraz svého upíra našel ať už v mýtech nebo pozdějších literárních dílech, tento obraz převzal a přetvořil tak, aby co nejvíce odpovídal jeho představám. Ať už se autoři inspirovali v jakémkoliv historickém období, v každém následujícím upírovi je vždy možné najít jak jeho předlohu, tak i vývoj, kterým prošel v rukách svého autora.

Například motiv okouzlení smrtelníka, který byl používán v nejstarších rukopisech v průběhu osmnáctého století, téměř vymizel a byl znovu oživen až ve století devatenáctém v *Draculovi* od Brama Stokera. V osmnáctém století byla tato schopnost pouze naznačována, nikoliv oficiálně popsána a v jedenadvacátém století již není potřeba kouzel, aby byl upír okouzlující.

Zároveň prošel proměnou i vzhled upíra. V prvních dílech nebyl příliš zdůrazňován, v devatenáctém století je již pro postavu upíra důležitější a autoři s ním více pracují. V dvacátém a jedenadvacátém století je vzhled již plnohodnotnou součástí popisu literárního upíra. Pomáhá mu v dosahování jím stanovených cílů, určuje jeho charakter a doslova definuje postavu upíra.

Dále se v průběhu vývoje rozšiřuje teritorium působnosti postavy upíra v literatuře. Jeho omezení na jednu místnost, případně budovu (v básních) se rozšířilo na svět (již v *Upírovi* Johna Williama Polidoriho) a posléze i na čas - což je jasně vidět

už u Brama Stokera, kde se Drákula dostává do novodobého Londýna; u Anne Rice, kdy její upíři procházejí staletími, aby se dostali do moderního světa; a také například Stephena Kinga, který své upíry přímo do moderní doby zasadil.

Jak se vyvíjí ostatní stránky jeho osobnosti, změna nastává i po emoční stránce postavy upíra. Zatímco v prvních dílech bylo jeho jedinou potřebou pití krve, postupem času začíná pociťovat i potřebu emocionálního naplnění, touhu po lásce a sounáležitosti.

Postupným skládáním těchto vývojových pokroků bylo možné dokázat, že upír dvacátého prvního století, fyzicky dokonalý, uhlazený, téměř lidský, s emocemi a schopností prožívat lásku je skutečným potomkem původních nemrtvých, kteří byli ve své době popisováni jako téměř rozložená mrtvá těla.

Práce zároveň ukázala, že zatímco v zahraniční fantastické literatuře se upír vyvíjel ke kráse, citlivosti a emoční vyspělosti tak, že je nyní, až na své nadpřirozené schopnosti a nesmrtelnost téměř podobný člověku, v České republice se vývoj upíra ubíral trochu jiným směrem. Ač jsou první díla v České republice podložena stejnými historickými představami jako ta zahraniční, český upír, místo aby se vyvinul v dokonalou a lidskou nadpřirozenou bytost, postupem času získal podobu spíše cynické bytosti s nadpřirozenými schopnostmi a nevybíravou osobností

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů:

BANDINI, Ditte a Giovanni. *Kniha upírů*. 1. vyd. Praha: Euromedia, 2009. ISBN 978-80-242-2556-2

CURRAN, Bob Dr. *Upíři*. 1. vyd. Praha: Dobrovský, 2008. ISBN 978-80-7390-010-6

HUMPHREYS, C. C. *Vlad – poslední zpověď*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2010. ISBN 978-80-7217-755-4

KING, Stephen, *Prokletí Salemu*. 3. vyd. Praha: BETA, 2008. ISBN 978-80-7306-351-1

KONSTANTIONS. *Upíři žijí*. 2. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2007. ISBN 978-80-7207-638-3

KOZÁK, Jaromír. *Dom Calmet a jeho Pojednání o upírech*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2006. ISBN 80-7336-321-6

KULHÁNEK, Jiří. *Noční klub – díl první*. Praha: Klub Julese Vernea, 2002. ISBN 80-85892-64-2

LE FANU, Joseph Sheridan. *Carmilla*. Řitka: ČAS, 2011. ISBN 978-80-87470-15-2

LIŠKA, Vladimír. *Upíři a vlkodlaci v českých zemích*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-574-8

MEYER, Stephenie. *Stmívání*. Praha: EGMONT, 2005. 1. vyd. ISBN 80-252-0266-6

MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 2004. ISBN 80-7185-669-X

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexicon magie*. 4. vyd. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0134-8

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6

Neznámý. *Bible: Písmo Starého a Nového zákona*. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1988.

NOWAK, Jenny. *Nemrtvý*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2006. ISBN 80-87044-00-2

PENZLER, Otto. *Z upířích archivů: kniha 1*. 1. vyd. Plzeň: Plejáda, 2010. ISBN 978-80-87374-20-7

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X

RICEOVÁ, Anne. *Interview s upírem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7459-074-0

STOKER, Bram. *Dracula*. Praha: XYZ. 2010. ISBN 978-80-7388-334-8

ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Draculův švagr*. Praha: XYZ, 2007. ISBN: 978-80-87021-60-6

VONDRÁČEK, V. a HOLUB, F. *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. 1. vyd. Bratislava: Columbus, 1993. ISBN 80-7136-030-9

ŽAMBOCH, Miroslav. *Líheň*. 2. vyd. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-277-9

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BARBER, Paul. *Vampires, Burial, and Death: Folklore and reality*. London: Yale University Press, 1988, ISBN 0-300-04126-8

BERESFORD, Mathew. *From demons to Dracula: the creation of the modern vampire myth*. London: Reaktion, 2008, ISBN 978-1-86189-403-8

HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. ISBN 978-80-89222-50-6

HOGLE, Jerrold E. *The Cambridge Companion to Gothic Fiction*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 2002. ISBN 521-79466-8

TWITCHELL, James B. *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Literature*. Durham: Duke University Press, 1981. ISBN 0-8223-0438-4.

Seznam použitých internetových zdrojů:

ANNERICE.COM. *The Vampire Chronicles: Interview with a vampire*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.annerice.com/bookshelf-interview.html>

ANSWERS.COM. *Sheridan Le Fanu*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.answers.com/topic/sheridan-le-fanu>

ANSWERS.COM. *The Vampire in Poetry*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.answers.com/topic/the-vampire-in-poetry>

- BELA-LUGOSI.WEBSNADNO.CZ. *Bela Dracula Lugosi. Legenda. Ikona Starého dobrého Hollywoodu.* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.bela-lugosi.websnadno.cz/Bela-a-jeho-zivot.html>
- BIOGRAPHY.COM. *Anne Rice: biography.* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/anne-rice-9456840>
- BIOGRAPHY.COM. *Bram Stoker: biography.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/bram-stoker-9495731?page=1>
- BIOGRAPHY.COM. *Stephen King: biography.* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/stephen-king-9365136?page=1>
- BIOGRAPHY.COM. *Stephenie Meyer: biography.* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/stephenie-meyer-456668?page=1>
- CESKY-JAZYK.CZ. *Kulháněk Jiří.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/jiri-kulhanek.html>
- CRAWFORD. Heide. *The Cultural-Historical Origins of the Literary Vampire in Germany.* [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: www.blooferland.com/drc/images/07Heide.rtf
- CZECH EVANGELICAL ALLIANCE . *Bible Online.* [online]. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.bible-online.cz/>
- DEUTSCHE-BIBLIOGRAPHIE.DE. *Ossenfelder, Heinrich August.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.deutsche-biographie.de/sfz73876.html>
- DXSUPERPREMIUM.COM. *Carmilla by Joseph Sheridan Le Fanu.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.dxsupperpremium.com/2009/07/carmilla-by-joseph-sheridan-le-fanu.html>
- FANTASYA.CZ. *Miroslav Žamboch.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/miroslav-zamboch>
- FANTASYA.CZ. *Psaní je pro mě vášeň, koníček, hra, relaxace i posedlost....* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/psani-je-to-me-vasen-konicek-hra-relaxace-i-posedlost>
- FINDAGRAVE.COM. *John William Polidori.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=13248870>
- HELIUM.COM. *Poetry analysis: Christabel, by Samuel Coleridge.* [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.helium.com/items/1464619-gothic-elements-in-coleridges-christabel>
- JENNYNOWAK.CZ. *Literatura – Vampýři Jenny Nowak.* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.jennynowak.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=192:literatura-vampyi-jenny-nowak&catid=56:rozhovory-lanky&Itemid=158

JENNYNOWAK.CZ. *Životopis*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: http://www.jennynowak.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=156&Itemid=151

Journal of the history of ideas [online]. Baltimore, MD: Journal of the History of Ideas, Inc [cit. 2013-02-16]. ISSN 1086-3222. Dostupné z: http://sfx.jib.cz/sfxlcl3?url_ver=Z39.88-2004&ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info:ofi/enc:UTF-8&rfr_id=info:sid/sfxit.com:opac_856&url_ctx_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:ctx&sfx.ignore_date_threshold=1&rft.object_id=954925418033&svc_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:sch_svc&.

KLOBOUČKOVÁ, Veronika. *Fantastika hrůzy*. [online]© 11. 4. 2005 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-982>

LA.DUCHESSE.BLOG.CZ. *Mathew Gregory Lewis – Mnich*. [online][cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://la-duchesse.blog.cz/1102/mathew-gregory-lewis-mnich>

LD.JOHANESVILLE.NET. *Johan Wolfgang Goethe*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://ld.johanesville.net/goethe/zivotopis?bio=1&fig=1>

LECCOS.COM. *Bürger Gottfried August*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/burger-gottfried-august>

LECCOS.COM. *Porfyrie*. [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/porfyrie>

LESVAMPIRES.ORG. *Der Vampir: Heinrich August Ossenfelder 1748*. [online][cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.lesvampires.org/ossenf.html>

MIROSLAVZAMBOCH.CZ. *Osobní*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.miroslavzamboch.cz/Personal.aspx>

MONSTERKIDCLASSIC HORRORFORUM.YUKU.COM. *Vampires in Literature*. [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://monsterkidclassichorrorforum.yuku.com/reply/862789/Re-Vampires-in-Literature>

MORGUS.WBL.SK. *Jiří Kulháněk*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.morgus.wbl.sk/Rozhovor-1996.html>

NEMOCI.VITALION. *Porfyrie*. [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: <http://nemoci.vitalion.cz/porfyrie/>

NJ.COM. *Interview with Anne Rice: 'Vampire' writer talks about creating characters and stories you can sink your teeth into*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.nj.com/entertainment/arts/index.ssf/2010/10/interview_with_anne_rice_vampire.html

ONLINE-LITERATURE.COM. *Josepf Sheridan Le Fanu*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.online-literature.com/lefanu/>

POLIDORI, William. *Upír*. [online]. [cit. 2013-02-27]. Dostupné z:

<http://www.ulozto.cz/xju6HmN/w-polidori-upir-pdf>

PUBLIC.ASU. *Author Profile: John William Polidori*. [online]. [cit. 2013-02-19].

Dostupné z: http://www.public.asu.edu/~cajsa/thevampyre1816/polidori_bio.htm

RICKELS, Laurence A. *The vampire lectures* [online]. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10151187>

ROGOŽANOVÁ, Veronika. „*Gotická próza*“ A. Marlinského a modelové východisko u A. Radcliffové. [online] Brno: Masarykova univerzita, 2010. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/263419/ff_b/prace.txt

SHEREADSNOWELS.WORDPRESS.COM. *Short Story: The Vampyre by John Polidori*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://shereadsnovels.wordpress.com/2010/09/11/short-story-the-vampyre-by-john-polidori/>

SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *Dante Gabriel Rossetti's Translation of the Vampire Poem "Lenore"*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-lenora.html>

SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *Lord Byron's Vampire Poem "The Giaour" (1813)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-the-giaour-byron.html>

SIMPLYSUPERNATURAL-VAMPIRE.COM. *The Vampire Female: "The Bride of Corinth" (1797)*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.simplysupernatural-vampire.com/vampire-poem-bride-of-corinth-goethe.html>

SLOVNIK.CIZICH.SLOV.ABZ.CZ. *Klišé*. [online]. [cit. 2013]. Dostupné z: <http://slovníklatinsky.cz/necisty-latinsky>

SLOVNIKLATINSKY.CZ. *nečistý*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://slovníklatinsky.cz/necisty-latinsky>

SPISOVATELE.CZ. *Jiří Kulháněk*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/jiri-kulhanek#cv>

SPISOVATELE.CZ. *Miloslav Švandrlík*. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/miloslav-svandrlík#cv>

STEPHENKING.COM. *'Salem's Lot*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.stephenking.com/library/novel/_salem_s_lot_inspiration.html

THEOI.COM. *Lamia Conrinthia*. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.theoi.com/Phasma/LamiaKorinthia.html>

THEOI.COM. *Phasma Philinnion*. [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.theoi.com/Phasma/PhasmaPhilinnion.html>

TIME.COM. *10. Questions to Stephenie Meyer*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834663,00.html>

WIKIPEDIA. *Chudokrevnost*. [online]. [cit. 2013]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org>

WIKIPEDIA. *The Mysteries of Udolpho*. [online]. [cit. 2013-17-02]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Mysteries_of_Udolpho

WIKIPEDIA. *Upír* [online]. [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Up%C3%ADr_\(rozcestn%C3%ADk\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Up%C3%ADr_(rozcestn%C3%ADk))

WIKIPEDIA. *Vampýr*. [online]. [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vamp%C3%BDr>

YOUTUBE.COM. *Inspiration for the Vampire Chronicles*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=_re74g7wsg8

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Bahníková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinované

Název práce: Motiv upíra ve fantaskní a zábavné literatuře

Rok: 2013

Počet stran bez příloh: 86

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 22

Počet internetových zdrojů: 53

Počet ostatních zdrojů: 5

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber